

**TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM,
MESLEK YÜKSEKOKULLARINA
SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ VE
KÜTAHYA MESLEK YÜKSEKOKULUNDA
BİR UYGULAMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Yılmaz ESENBOĞA

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı

146192

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM,
MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ VE
KÜTAHYA MESLEK YÜKSEKOKULUNDA BİR UYGULAMA

Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr. Kemal POYRAZ

Yılmaz ESENBOĞA
91014135

146192

KÜTAHYA – 2004

KABUL VE ONAY

Yılmaz ESENBOĞA'nın hazırladığı 'Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim ve Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesi ve Kütahya Meslek Yüksekokulunda Bir Uygulama' adlı Yüksek Lisans Tez Çalışması jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddesine göre değerlendirilip, kabul edilmiştir.

22 / 07 / 2004

Tez Jürisi

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Yrd. Doç. Dr. Kemal POYRAZ (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürü

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Mesleki Eğitim, Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesi ve Kütahya Meslek Yüksekokulu’nda Bir Uygulama” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılar yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21/06/2004

Yılmaz ESENBOĞA

ÖZGEÇMİŞ

1962 yılı Aydın / Nazilli doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Aydın'da tamamladıktan sonra 1984 yılında Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik Eğitimi Bölümünden mezun oldu. 1984 - 1989 yılları arasında Erzincan Endüstri Meslek Lisesi'nde Elektronik Bölüm Şefliği görevini yaptı. M.E.B. tarafından açılan sınavla, Yetişkinler Teknik Eğitim Projesi kapsamında 1988 – 1989 yılları arasında Ankara'da 9 ay İngilizce kursuna katıldı ve 1989 - 1990 yılları arasında 6 ay Amerika'da kaldı. Amerika öncesi ve sonrasında 3 ay Ankara M.E.B.'da Amerikalılarla birlikte eş uzman olarak görev yaptı. 1989 – 1999 yılları arasında Kütahya Merkez Endüstri Meslek Lisesi'nde Elektronik Bölüm Şefliği ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nde İLSİS Projesi İl Yöneticiliği görevlerini yürüttü. 1999 yılından bugüne kadar Kütahya Meslek Yüksekokulunda Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama programında öğretim görevlisi görevini sürdürmekte ve MSG Proje Yöneticisi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuklu olup İngilizce biliyor.

ÖZET

Dünyada, her konu ve alanda olduğu gibi bilim ve teknolojide oluşan çok hızlı gelişmeler küresel bilgi toplumunun oluşmasına hızlandırmıştır. Bu gelişmelerin paralelinde Türkiye’de teknolojiyi kullanabilecek nitelikli insan gücü gereksinimi ortaya çıkmış ve bu gereksinimin karşılanabilmesi için orta ve yükseköğretimde Mesleki Teknik Eğitim’in (M.T.E.) yaygınlaştırılması çalışmalarına başlanılmıştır.

Yükseköğretim bünyesi içerisinde M.T.E. yaygınlaştırılması önlisans eğitim programları ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bunun için 10 Temmuz 2001’de 4702 Sayılı Kanun T.B.M.M.’den geçirilmiş ve 24458 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş (M.S.G.) Projesinin ilk adımları atılmıştır. Bu proje kapsamında 2002-2003 Eğitim-Öğretim yılında öğrenci alımına başlanılmıştır. Bu proje ile dört yıllık fakülteler önündeki yığılmaların da azaltılması amaçlanmıştır.

M.S.G. Projesinden yararlanarak gelen ve orta öğretimin devamını okuyan öğrencilerin sınavla gelen öğrencilere göre hem teorik hem de uygulamalı derslerde başarılı olamadıkları görülmektedir. Bu uygulamadan doğan sorunların ve olumsuzlukların giderilebilmesi için M.Y.O.’na gelecek olan öğrencilerin belirli bir elemenden geçirildikten sonra bu okullara yerleştirmenin yapılması uygun olacaktır. Bu amaçla çalışmamızda M.T.E. ile ilgili kuramsal bilgiler verilerek M.S.G. Projesinin uygulanması ve sorunları değerlendirilmiştir.

Dolayısıyla çalışmamızın birinci bölümünde; M.T.E.’in önemi, genel kavramları ile Avrupa Birliği, Amerika ve Japonya’daki uygulamaları üzerinde durulmuş ve karşılaştırmalar yapılmış, ikinci bölümde; Türkiye’deki M.T.E.’in tarihsel gelişimi, amaçları, ilkeleri, önemi, orta öğretim ve yüksek öğretimdeki yapılanma sistemi, üçüncü bölümde; Türkiye’deki M.T.E.de yeniden yapılanmayı gerektiren nedenler, amaçlar, ilkeler, yeni yönelimler ile M.S.G. Projesi, dördüncü bölümde ise; Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu’nda 500 öğrenci ile yapılan anketin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir.

ABSTRACT

In the world, like every subject and field, much quick developments formed in the science and the technology has accelerated the formation of the global information society. In the parallel of these developments, the necessity of the qualified human power that will be able to use the technology in Turkey appeared and to be met this necessity, at the secondary and higher education, it has been begun to the works to generalize Vocational Technical Education (V.T.E.)

The act of being generalized of Vocational Technical Education (V.T.E.) in the constitution of higher education has been realized with the college (a two year school) education programs. For this purpose, the law coded 4702 has been accepted by Turkish Grand National Assembly on the 10th of July in 2001 and which has been published on the official state paper coded 24458. Thanks to the law in question, the first step of the projects of the entering on vocational schools without taking an exam has been begun. In the frame of this law, the students were accepted to vocational schools for 2002-2003 academic years. With this Project, it has been also taken aim at the decrease of the crowding that has been formed in front of the 4 year faculties.

According to some determinations, the students entering on vocational schools by profiting from the M.S.G. Project and who are studying the continuation of the secondary school are not successful at both theoretical and practical lessons, contrary to the students entering on vocational schools by passing an examination. For removing the problems coming from this application and the negativeness, it will be suitable for the being done of the settlement of the students who will be coming to vocational schools after they are eliminated from an exam contest. For this purpose of our study, it has been given the theoretical information connected with Vocational Technical Education (V.T.E), the problems and the applications of the MSG Project have been appreciated.

Consequently, in the first chapter of our study, the importance of V.T.E. its general concepts, it has been insisted on their applications in European Union, America and Japan and they have been compared with the applications of these countries. In the second chapter, it has been taken into consideration the historical process of V.T.E., its

evolution, targets, principles, importance, formation system at secondary education and higher education. In the third chapter, it has been discussed aims, principles, new tendencies and the reasons which provoked to the reformation of V.T.E. In the fourth and last chapter, it has been given the obtained discoveries of the questionnaire which has been carried out with the participation of 500 students at Dumlupinar University Kutahya Vocational School.

İÇİNDEKİLER

ÖZETv
ABSTRACT.....	.vi
TABLolarxii
GRAFİKLER.....	.xiv
KISALTMALAR.....	.xv
TEZ HAKKINDA.....	.xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YERİ, ÖNEMİ VE GELİŞİM SÜRECİ

1.1. MESLEKİ TEKNİK EĞİTİM VE ÖNEMİ.....	2
1.2. MESLEKİ EĞİTİM İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	5
1.2.1. Eğitim	5
1.2.2. Öğretim.....	6
1.2.3. Okul	7
1.2.4. Mesleki Eğitim	8
1.2.5. Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi	8
1.2.6. Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları.....	8
1.2.7. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim	9
1.2.8. Çıraklık Eğitimi	9
1.2.9. Meslek Yüksekokulu	9
1.3. DÜNYA ÜLKELERİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM.....	9
1.3.1. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	10
1.3.1.1. Almanya'da Mesleki ve Teknik Eğitim	10
1.3.1.2. Fransa'da Mesleki ve Teknik Eğitim	12
1.3.1.3.İngiltere'de Mesleki ve Teknik Eğitim	13
1.3.2. Amerika Birleşik Devletlerinde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	14
1.3.2.1. Çok Programlı Liseler	15
1.3.2.2. Mesleki Teknik Liseler	15
1.3.2.3.Bölge Meslek Merkezi	16
1.3.3. Japonya'da Mesleki ve Teknik Eğitim	16

1.4. TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	17
1.4.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi.....	18
1.4.2. Cumhuriyet Dönemi.....	19
1.5. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİNİN TEMEL AMAÇLARI.....	21
1.6. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ.....	23
1.7. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN ÖNEMİ.....	23
1.8. MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YAPILANMASI.....	26
1.8.1. Orta Öğretimde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	27
1.8.1.1. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim.....	29
1.8.1.1.1. Erkek Teknik Öğretim.....	30
1.8.1.1.2. Kız Teknik Öğretim.....	34
1.8.1.1.3. Ticaret ve Turizm Öğretimi.....	37
1.8.1.1.4. Din Öğretimi.....	40
1.8.1.2. Yaygın Mesleki Eğitim.....	42
1.8.1.2.1 Halk Eğitimi Çalışmaları.....	44
1.8.1.3. Mesleki Eğitim Merkezi.....	47
1.8.2. Yüksek Öğretimde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	50
1.8.2.1. Önlisans Programlarında Mesleki ve Teknik Eğitim (Meslek Yüksekokulları – M.Y.O.).....	52
1.8.2.2. Lisans Programlarında Mesleki ve Teknik Eğitim.....	54

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI VE MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ

2.1. EĞİTİMDE YENİDEN YAPILANMA.....	56
2.1.1. Mesleki-Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanmayı Gerektiren Nedenler.....	58
2.1.2. Eğitimde Yeniden Yapılanma Sistem Önerisi ve Yeniden Yapılanma Amaçları.....	59
2.1.3. Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanma İlkeleri.....	59
2.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YENİ YÖNELİMLER.....	60
2.2.1. Mesleğe Yönelme.....	61
2.2.2. Temel Eğitime Dayalı Mesleki Eğitim.....	61
2.2.3. Modüler Öğretim.....	61

2.2.4. Okul-Sektör İşbirliği.....	62
2.2.5. Meslek Standartları.....	63
2.3. MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ.....	63
2.3.1. Sınavsız Geçişin Amaçları	65
2.3.2. Sınavsız Geçişin İlkeleri.....	66
2.3.3. Sınavsız Geçişten Yararlanan Mesleki Ve Teknik Orta Öğretim Okulları	67
2.3.3.1. M.E.B.'na Bağlı Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Okul ve Kurumları	67
2.3.3.2. Diğer Bakanlıklara ve Kurumlara Bağlı Meslek Liseleri	68
2.3.3.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Okulları	69
2.3.3.4. Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Okulları.....	69
2.3.4. Sınavsız Geçişle İlgili Yerleştirme Esasları	69
2.3.5. Açıköğretime Geçişler.....	71
2.3.6. Meslek Yüksekokullarında Açılan Eğitim-Öğretim Programları.....	72
2.3.7. MYO - MTOÖ Okullarının İlişkilendirilmesi	73
2.3.8. Kontenjan ve Yerleştirmelerle İlgili Sayısal Bilgiler	74
2.3.9. Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Modelindeki Sorunlar	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ İLE İLGİLİ KÜTAHYA MESLEK YÜKSEKOKULUNDA BİR UYGULAMA

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	83
3.2. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	84
3.2.1. Demografik Bulgular.....	84
3.2.1.1. Programlara Göre Cinsiyet Dağılımı	84
3.2.1.2. Yaş Dağılımları	86
3.2.1.3. Mezuniyet Yıllarına Göre Dağılım	88
3.2.1.4. Baba ve Anne Öğrenim Düzeyleri	89
3.2.1.5. Aile Gelir Seviyeleri	91
3.2.1.6. 2002 Yılında ÖSYM'ye Girenler Ve Aldıkları Puan Dağılımları	92
3.2.1.7. Farklı METEB Bölgesinden Gelenler.....	93

3.2.2. Hipotezle İlgili Bulgular.....	94
3.2.2.1. Gelir Durumuna Göre ÖSYM Sınavına Giren ve Girmeyen Öğrenci Dağılımı.....	94
3.2.2.2. Yaş İle Başarısız Ders Arasındaki İlişki	95
3.2.2.3. Ortaöğretimden Sonra Eğitime Araverme İle Başarısız Ders Arasındaki İlişki	97
3.2.2.4. 2002 Yılında ÖSYM'ye Giren Ve Girmeyen Öğrencilerin Başarısız Derslerle İlişkisi	98
3.2.2.5. MYO'nu kendi ilinde okumanın başarısızlığa etkisi	100
3.2.2.6. Ortaöğretimin Devamını Okuyan Ve Okumayan Öğrencilerin Ders Başarı Durumları	101
3.2.2.7. Ortaöğretimin Devamını Okuyan Ve Okumayan Öğrencilerin Teorik Derslerdeki Başarısızlık Sebepleri	102
3.2.2.8. Ortaöğretimin Devamını Okuyan Ve Okumayan Öğrencilerin Uygulamalı Derslerdeki Başarısızlık Sebepleri.....	104
3.2.2.9. Cinsiyet İle Başarısızlık İlişkisi.....	105
3.3. ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	107
SONUÇ VE ÖNERİLER	109
EKLER	113
KAYNAKÇA	118
DİZİN	123

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	29
Tablo 1.2- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Erkek Teknik Öğretimdeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	30
Tablo 1.3- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Kız Teknik Öğretimdeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	35
Tablo 1.4- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Ticaret ve Turizm Öğretimindeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	38
Tablo 1.5- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Din Öğretimdeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	41
Tablo 1.6- 2002 Yılında Yaygın Eğitim Kurum, Kursiyer Ve Öğretmen Sayıları.....	44
Tablo 1.7- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurslar ve Kursiyer Sayıları.....	45
Tablo 1.8- Halk Eğitimi Merkezi Bünyesinde Açılan Meslek Programları	47
Tablo 1.9- Mesleki Eğitim Merkezleri	48
Tablo 1.10- Mesleki Eğitim Merkezi'nde Çıracılık Eğitimi Yapılan Alanlar.....	49
Tablo 2.1- 2002 Yılı Önlisans Programlarına Sınavsız Geçiş İçin Ayrılan Kontenjanlar.....	65
Tablo 2.2- 2001 Yılı Kontenjan ve Yerleşen Sayısı	74
Tablo 2.3- 2001 Yılı Ek Kontenjan ve Yerleşen Sayısı.....	74
Tablo 2.4- 2002 Yılı Kontenjan ve Yerleşen Sayısı	75
Tablo 2.5- 2002 Yılı Ek Kontenjan ve Yerleşen Sayısı.....	75
Tablo 2.6- 2003 Yılı Kontenjan ve Yerleşen Sayısı	77
Tablo 2.7- 2003 Yılı Ek Kontenjan ve Yerleşen Sayısı.....	77
Tablo 2.8- 2001-2004 Yıllarında Başvuru Sayısı	78
Tablo 3.1- Programlara Göre Cinsiyet Dağılımı	84
Tablo 3.2- Yaşa Göre Öğrenci Dağılımı.....	86
Tablo 3.3- MTOÖ'den Mezuniyet Yılına Göre Dağılım	88
Tablo 3.4- Babaların Öğrenim Düzeyleri	89
Tablo 3.5- Annelerin Öğrenim Düzeyleri.....	90
Tablo 3.6- Ankete Katılan Öğrenci Ailelerinin Gelir Seviyeleri.....	91
Tablo 3.7- ÖSYM'ye Giren-Girmeyen Öğrenci Dağılımı	92
Tablo 3.8- ÖSYM'ye Girenlerin Puan Dağılımı	92
Tablo 3.9- METEB Bölgelerine Göre Öğrencilerin Dağılımı	93

Tablo 3.10- Gelir Durumuna Göre ÖSYM Sınavına Giren-Girmeyen Öğrenci Dağılımı	94
Tablo 3.11- Yaş İle Başarısız Ders Sayısı	95
Tablo 3.12- MTOÖ'den Mezuniyetinden Sonra Araverme İle Başarısız Ders Sayısı	97
Tablo 3.13- ÖSYM'ye Giren ve Girmeyen Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları	98
Tablo 3.14- Kendi İlinde Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları	100
Tablo 3.15- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları	101
Tablo 3.16- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Teorik Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri	102
Tablo 3.17- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Uygulamalı Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri	104
Tablo 3.18- Başarısız Ders Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı	105

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 2.1- 2001 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Sayıları	74
Grafik 2.2- 2001 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Yerleşen Sayıları	75
Grafik 2.3- 2002 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Sayıları	76
Grafik 2.4- 2002 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Yerleşen Sayıları	76
Grafik 2.5- 2003 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Sayıları	77
Grafik 2.6- 2003 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Yerleşen Sayıları	77
Grafik 2.7- 2001-2002-2003 Yılları Toplam Yerleşen Öğrenci Sayıları.....	78
Grafik 3.1- Ankete Katılan Programlardaki Kız - Erkek Sayısı	85
Grafik 3.2- Ankete Katılan Toplam Kız - Erkek Sayısı	86
Grafik 3.3- Yaşa Göre Öğrenci Dağılımı.....	87
Grafik 3.4- MTOÖ'den Mezuniyet Yılına Göre Dağılım	88
Grafik 3.5- Babaların Öğrenim Düzeylerinin Frekans Dağılımı	89
Grafik 3.6- Annelerin Öğrenim Düzeylerinin Frekans Dağılımı.....	90
Grafik 3.7- Öğrencilerin Aile Gelir Seviyeleri Frekans Dağılımı	91
Grafik 3.8- METEB Bölgelerine Göre Öğrencilerin Dağılımı	93
Grafik 3.9- Gelir Durumuna Göre ÖSYM Sınavına Giren ve Girmeyen Öğrenci Dağılımı	94
Grafik 3.10- Yaş İle Başarısız Ders Sayısı Dağılımı	96
Grafik 3.11- Başarısız Ders Sayısının Yaşlara Dağılımı	96
Grafik 3.12- MTOÖ'den Mezuniyetinden Sonra Araverme İle Başarısız Ders Sayısı...	97
Grafik 3.13- ÖSYM'ye Giren ve Girmeyen Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları.....	99
Grafik 3.14- Kendi İlinde Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları	100
Grafik 3.15- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları.....	101
Grafik 3.16- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Teorik Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri	103
Grafik 3.17- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Uygulamalı Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri	104
Grafik 3.18- Başarısız Ders Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı	105
Grafik 3.19- Cinsiyete Göre Başarısız Ders Sayısının Dağılımı.....	106

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AML	: Anadolu Meslek Lisesi
ATL	: Anadolu Teknik Lisesi
BİBB	: Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü
ÇEM	: Çıraklık Eğitim Merkezi
ÇPL	: Çok Programlı Lise
DGS	: Dikey Geçiş Sınavı
EML	: Endüstri Meslek Lisesi
EOQC	: Avrupa Kalite Kontrol Organizasyonu
ETÖGM	: Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
KTÖGM	: Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
KML	: Kız Meslek Lisesi
LEC	: Yerel İşletme Konseyleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGP	: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi
MEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
METEB	: Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi
MSG	: Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş
MTOÖ	: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
TEC	: Eğitim ve İşletme Konseyleri
TL	: Teknik Lise
TTÖGM	: Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TEZ HAKKINDA

Araştırmanın Problemi

- Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu tarafından 2002 – 2003 eğitim – öğretim yılında başlatılan Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesinin Meslek Yüksekokullarındaki eğitime katkısı olmuş mudur?

- Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesi ile Meslek Liselerinden Meslek Yüksekokullarına gelen öğrenciler, O.S.Y.M. sınavıyla gelen öğrencilere göre daha başarılı olabiliyorlar mı?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş (M.S.G.) Projesi ile Meslek Liselerinden gelen öğrencilerin genel başarı düzeyleri arasındaki farkların belirlenmesi içindir.

Araştırmanın Önemi

Yükseköğretim içinde mesleki ve teknik eğitimin gerek nicelik gerekse nitelik olarak yeterli olmadığı açıktır. Üniversitelerin bünyelerinde bulunan Meslek Yüksekokullarının görevi iş ve sanayi dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmektir. MSG Projesi öncesi iş dünyası içinde çalışanların % 8'i yükseköğretim

eğitimi almışlardır. Bu eğitimi işgörenlerin sayı ve niteliklerinin arttırılabilmesi için M.S.G. Projesi uygulamaya konulmuştur.

Yükseköğretim kapsamı içinde bulunan Meslek Yüksekokullarında M.S.G. Projesi uygulanması ile ülkemizde yükseköğretim konusunda köklü değişiklikler yapılmış ve bununla beraber mesleki teknik eğitim faaliyetlerinde önemli yeniliklere adım atılmıştır. Ayrıca, iş yaşamının gereksinim duyduğu yüksek nitelikli ve başarılı ara kademe insan gücünü yetiştirmek için öncelikle ders programları düzenlenmiştir.

Yapılan bu düzenlemeler işığı altında MSG Projesi kapsamındaki öğrencilerin başarı durumları araştırılmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın ana hipotezi;

H₀; Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesi kapsamında MYO'na yerleştirilen öğrenciler başarısızdır.

Araştırmanın Varsayımları

Çalışmamızdaki en önemli varsayımımız Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesi ile yerleştirilen öğrenciler meslek liselerinden mezun olarak ve yine kendi branşlarında okumaya çalışsalar da OSYM sınavları sonucu Meslek Yüksekokullarına yerleştirilen öğrencilere göre başarıları daha düşük olmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Ana kütleinin tümünde zaman ve maliyet kıstasları ve araştırma yapma güçlüğu göz önüne alındığından, araştırma 500 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamına alınan 500 öğrencinin belirlenmesinde temel kriter olarak Sınavsız Geçiş Projesinden yararlanma durumu dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Evreni

Araştırma; Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokuluna 2002 – 2003 öğretim yılında 1. sınıfı Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesinden yararlanarak ve O.S.Y.M. tarafından ek kontenjanla yerleştirilen öğrencilerinin başarı durumlarının değerlendirilmesi için yapılmıştır.

Ana kütle olarak sadece 1. sınıf öğrencileri alınmıştır. Bu ana kütle Kütahya Meslek Yüksekokulu 2002 – 2003 verilerine göre 1493 kişi olup bu ana kütle içerisinde 500 öğrenci kapsama alınmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada; Betimsel araştırma modeli seçilmiştir.

- i. Betimsel (Tanımlayıcı) araştırma modelinde amaç, “var olan durum”u ortaya koymaktır.
- ii. Yapılan araştırmada MYO’ya farklı şekilde geçiş yapmış olup eğitim gören öğrencilerin farklılıkları tanımlanmaya çalışılmıştır.
- iii. Veriler için anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın evreni Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu’dur.
- iv. Veriler anket formuyla toplanmış, SPSS 11.5 paket programı yardımıyla χ^2 testi uygulanmış, sonuçları analiz edilerek değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

TEZ METNİ

BİRİNCİ BÖLÜM
**DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YERİ,
ÖNEMİ VE GELİŞİM SÜRECİ**

1.1. MESLEKİ TEKNİK EĞİTİM VE ÖNEMİ

20. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak, zaman ve yer kavramı tanımadan gelişmekte olan küreselleşme, toplumsal yaşamdaki çeşitli çevreleri etkilemektedir. Buna paralel olarak sosyal, kültürel ve ekonomik sistemlerde de gelişmeler ve değişimler olmaktadır. Bu durum; yüksek teknolojinin kullanıldığı gelişmiş ülkelerde ekonomik çabaların hizmet sektöründe, gelişmekte olan ülkelerde ise bu çabaların tarım ve sanayi sektöründe yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Mal ve hizmet üretim alanları ile bu alanların dışında teknoloji kullanımındaki standartların hızla yükselmesi, eğitilmiş teknik insan gücünü etkilemekte ve dolayısı ile bireylerin ve toplumun mesleki ve teknik öğretim gereksinimini de giderek arttırmaktadır. Toplumumuzun bir yandan gelişen teknolojiyi izlemesi, yorumlaması, mal ve hizmet üretimine yansıtarak, teknoloji üretmek ve satması sonucunda rekabet avantajlarını yakalama zorunluluğu da bulunmaktadır.¹

Buna paralel olarak iş yaşamımızın yeter sayı ve özellikteki orta düzey insan gücü gereksinimi, bu insan gücünü yetiştirmekte mesleki ve teknik öğretim kurumlarına olan istemi arttırmaktadır. Bu istemi karşılayabilmek için, endüstriyel teknik öğretim ve kurumlarının ülke seviyesinde sürekli geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması zorunluluğu vardır.

¹ “Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi”, <http://aliagacpl.sitemynet.com/amac.htm>, 13.03.2003

Mesleki Teknik Eğitim bilgiyi üretime dönüştüren, yeniliklere uyum sağlayan, çağdaş ve bilimsel metotları bilen, yorum yapabilen, sorunlara çözüm üretebilen, mal ve hizmetlerin üretiminde ve geliştirilmesinde yetki ve sorumluluk alabilen nitelikli insan gücü yetiştirme olarak tarif edilebilir.²

İlgili literatür çalışmaları mesleki ve teknik eğitimi: “bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme sürecidir.” şeklinde tanımlamaktadır.³

Ülkelerin gelişmesinde ve kalkınmasında sanayileşmenin temel bileşikleri olan bilgi, yetenek ve iş alışkanlıklarına sahip yüksek verimi gerçekleştirecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi gerekmektedir. Nitelikli işgörenlerin bilgi ve becerisi, ekonomik başarının temelidir. Mesleki eğitim özellikle iki amaca yöneliktir. Bunlardan birincisi, genç insanlara başarılı bir meslek yolunu hazırlamak, ikincisi ise ekonomik katkı sağlama özelliği olan işgören yetiştirmektedir. Günümüzde, hızlı teknolojik değişim ve dünya düzeyinde yapılaşma değişiminde Mesleki Teknik Eğitimin öneminin eğitim kalitesini ve başarısını yakalamada bir zorunluluk olduğunun kabulü herkes için bir gerçeklik olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde teknolojilerin çok hızlı bir şekilde gelişmesi ile birlikte iş yaşamının her seviyesinde Mesleki ve Teknik Eğitimin önemi iyice anlaşılmaya başlamıştır. İş dünyasındaki bir çok işletme ve kuruluş artık kendi teknolojilerini daha iyi kullanabilecek işgörenleri iyi bir şekilde yetiştirmek ve Milli Eğitim Bakanlığı'na maddi olarak destek olabilmek için kendi Mesleki ve Teknik Eğitim veren Meslek Liseleri, Teknik Liseler ve Anadolu Meslek Liseleri açılmıştır.

Bunların yanı sıra resmi ve özel bir çok organizasyonlar da yine kendi içlerinde çeşitli eğitim birimleri oluşturmuşlardır. Bu birimlerin başına, bu eğitimi verebilecek ve düzenleştirmeyi sağlayacak işgörenler getirerek; işgörenlerini sürekli olarak gelişen teknolojiler hakkında eğitmeye başlamışlardır. Diğer bir deyişle, bu kuruluşların teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmeleri ilgili işletmede işgörenlerin

² Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelişmeler, MEB Yayınları, İstanbul, 1991, s.15

³ Cevat Alkan, Hıfzı Doğan, İlhan Sezgin, Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1996, s.1

kullandıkları teknolojileri etkin ve verimli biçimde kullanabilmelerine bağlıdır.

Üretim süreçlerindeki otomasyon ve sibernasyon uygulamaları, ileri düzeyde uzmanlaşmalar, teknik bilgi ve becerideki hızlı değişimler, eğitimin ekonomik boyutunu oluşturan mesleki ve teknik eğitiminde, eğitimin bütünü içinde yeni bir nitelik kazanmasına neden olmuştur.⁴ Böyle bir gelişimin sonucunda bir çok organizasyon kendi işgörenini eğitim amacıyla yurt dışına göndermekte ve tüm giderlerini karşılamaktadır.

Gelişmiş ülkeler, ekonomik geleceklerini ve yurttaşlarının yaşam standartlarını ciddi olarak etkileyen önemli sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sorunlar, doğrudan doğruya teknolojilerdeki hızlı değişim yıkıcı rekabet ve piyasaların küreselleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, işletmelerin mal ve hizmet üretme ve dağıtma yöntemlerini değiştirmelerine neden olmaktadır. Yüksek kapasiteli işletmeler, bu değişikliklere kolaylıkla uyum sağlayabileceklerini ve yeni teknolojilerin getirilerinden yararlanarak, uluslararası piyasalarda söz sahibi olabileceklerini göstermektedir.

Yüksek kapasiteli bu yeni işletmeler, eski merkezileşmiş organizasyonların hızlı değişimlere yanıt vermede çok yavaş kaldıklarını görmüşlerdir. Çağdaş işletmeler, orta yönetim işgörenlerini tamamen devreden çıkararak onların görev ve sorumluluklarını ön sıralarda çalışanlara vermişlerdir. Bu durum, yeni yüksek işgörenden beklenen yetenek ve yeterliklerini büyük oranda değiştirmiş bulunmaktadır. Yeni yüksek başarılı işgörenlerin, teknolojiyi anlamaları ve kullanabilmeleri, değişen koşullara çabuk uyum sağlayabilmeleri, sorun çözebilmeleri, etkili bir şekilde iletişim kurabilmeleri, farklı becerideki işgörenlerle bir ekip halinde çalışabilmeleri, üretilen ürün ve hizmetin kalitesi ile ilgili bireysel sorumluluk alabilmeleri ve hızla değişen koşullara uyum sağlayabilecek teknik becerilere sahip olmaları gerektiğini göstermektedir.

⁴ Alkan, Doğan, Sezgin. a.g.e., s.1

Yüksek başarılı işgörenin sahip olması istenen yeterlik ve becerilerin eğitiminde izlenen yaklaşımlar, eski tip sanayi işgöreninin eğitiminde uygulananlara karşılık büyük farklılıklar göstermektedir. Böyle bir karşılaştırmalı durum Türkiye'deki Meslekî ve Teknik Eğitim sistemi için de geçerli olduğu görülmektedir.

1.2. MESLEKİ EĞİTİM İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.2.1. Eğitim

İşletmelerde her alanda sayılarının artması, büyümeleri, gittikçe çapraşık bir duruma gelmeleri, yönetim ve mülkiyetin birbirinden ayrılması, bilim ve teknikteki hızlı gelişmeler, çevrenin sosyal, siyasal, ekonomik, yasal koşullardaki değişimler kültürel koşullardaki gelişme eğilimleri, ekonomilerde şiddetlenen rekabet, otomasyon, merkezkaç yönetime gitme zorunluluğunun artması vb. nedenler yöneticiye olan istemi nicelik ve nitelik bakımından arttırmıştır.⁵ Kurumsal çerçeve oluşturma açısından eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanması yerinde olacaktır.⁶ Diğer kaynaklarda da eğitim'in şu şekilde tanımlandığı görülmektedir. Eğitim, bir toplumun sahip olduğu insanı yeniden yaratarak geleceğini denetim altına alma girişimidir.⁷ Eğitim ve/veya yetiştirme kavramı; belli kademelerdeki belirli işleri yapabilmek için gerekli olan bilgi, yetenek ve davranışların kazandırılması süreci olarak da açıklanmaktadır.⁸ Kaliteli eğitim, bir işgörenin belli bir süreç içerisinde bir rolün gerektirdiği bir dizi gerekliliği etkin bir biçimde yerine getirilebilmesine uygun işlemsel, kavramsal ve uygulama becerilerini edinmesini sağlamayı amaçladığı kendisinden beklenen etkinlik ve verimlilik artışının sağlanmasında öncelik rolüne sahip olacaktır.⁹

Eğitim, bireyin doğumundan başlayarak ölümüne kadar süren, öğretim kavramını da kapsayan nitelikli bir süreçtir. Ülkelerin zenginlikleri eğitilmiş insan gücüyle ölçülür duruma gelmiştir. Nitelikli insan gününün yetiştirilmesi, ancak çağdaş eğitimle olanaklıdır.

⁵ İnal Cem Aşkun, Bülent Tokat, **İşletmelerde Yönetim ve Örgüt**, Eğitsel Yayın, İstanbul, 2003, s.80

⁶ Selahattin Ertürk, **Eğitimde Program Geliştirme**, 3.Baskı, Yelken Tepe Yayınları:4, Ankara, 1979, s.12

⁷ Mustafa Aydın, **Eğitim Yönetimi**, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 1998, s.169

⁸ Tamer Koçel, **İşletme Yöneticiliği**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, s.34

⁹ Hery Rosoky, **Üniversite-Bir Dekan Anlatıyor**, TÜBİTAK Yayınları, Ankara, 1994, s.99

Çünkü eğitim, etkileşim halinde olan kuvvetlerin bileşkesidir. Ekonomik ve sosyo-kültürel yönlerden kalkınmış olan bir toplumda birey-çevre etkileşimin meydana getirdiği ürün daha kaliteli olacağı yadsınamayacak bir görüş olarak değerlendirilmektedir.¹⁰

Etkileşimini yaşadığımız bu yüzyılda eğitmek sadece bir modele göre yetişkinler yetiştirmek değildir. Diğer bir deyişle, her insanda kendi olmasını engelleyen etmeni açığa çıkarmakta bireye kendi özüne uyan yaşama olanağı tanımaktır.¹¹

Eğitim sürecinin başarısı ancak onu oluşturan temel öğelere bağlıdır. Bu öğeler; kavramsal bilgiler, hedefler, öğrenci, öğretmen, öğrenme-öğretme durumları, değerlendirme, yöntem ve teknik ile öğretim ortamları olarak ifade etmek olanaklı olacaktır.¹²

1.2.2. Öğretim

Öğrenme etkinliklerinin önceden saptanan hedefler doğrultusunda, istenilen davranışların kazandırılması amacıyla düzenlendiği yerler genellikle eğitim kurumlarıdır. Okullarda yapılan planlı, denetimli ve örgütlenmiş öğretim etkinliklerine ise öğretim adı verilir.¹³

Öğretim sürecinin başarısında etkili olan temel öğeleri ise şu şekilde sıralamak olanaklı olacaktır;

- i. Öğretim hedefleri
- ii. Giriş davranışları
- iii. Kapsam
- iv. Öğretim stratejisi
- v. Öğretim yöntemleri
- vi. Öğretim araç ve gereçleri

¹⁰ Fatma Varış, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Yayını, Ankara, 1978, s.47

¹¹ Oliwer Reboul, **Eğitim Felsefesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s.27

¹² Cevat Alkan, "Türk Milli Eğitiminde Kalite", **T.S.E. Standart Dergisi**, Sayı:472, 2001, s.41

¹³ Gülriz İmer, **Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yöntemleri**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1999, s.5

- vii. Öğretime ayrılan süre
- viii. Öğretim çevresi
- ix. Değerlendirme

1.2.3. Okul

Okul, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, yaygın eğitim, hizmet içi eğitim ve özel eğitim sistemlerinin eğitim öğretim yapılan yerlerinin ortak adı olarak bilinmektedir.¹⁴ Başka bir deyişle; okul bilgiyi üreten, sunan ve yayan bir örgüttür.¹⁵ Bu nedenle; okullar, öğreten kurum anlayışından öğrenen kurum anlayışına geçmesi kalkınmamızda bir öncü rolü üstlenmektedir. Öğrenen okulda müdür, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin öğrenen olması gelecek yönelimli yeni değerlendirmelerin etkenlik düzeyinde başarıyı arttıracığı genel kabul görmüş bir yargı olarak görülmektedir.¹⁶

Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve estetik gelişmelerinin en uygun sağlandığı optimum bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okula “etkili okul” denir.

Etkili okulların özelliklerini ise aşağıdaki şekilde sıralamak yerinde olacaktır¹⁷;

- i. Açık ve belirgin erekler ve erekler üzerine odaklaşmış okul misyonuna sahiptirler.
- ii. Yöneticiler kendilerini sekreterlikten daha fazla öğretim lideri olarak görürler ve bu yönde çaba gösterirler.
- iii. Tüm taraflar yüksek beklentilere sahiptirler.
- iv. Her öğrenciye zamanında öğrenme olanağı ve öğrencilerin öğrenmesini geliştiren öğrenme olanakları sunarlar.

¹⁴ İbrahim Ethem Başaran, *Türkiye Eğitim Sistemi*, Gül Yayınevi, Ankara, 1994, s.71

¹⁵ Vehbi Çelik, “Örgütsel Değişme ve Geleceğin Okulu”, *Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı-7*, 1996, s.141

¹⁶ Veysel Gani, “Öğreten Okuldan Öğrenen Okula”, *Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı 7*, 1996, s.141

¹⁷ Servet Özdemir, *Eğitimde Örgütsel Yenileşme*, Pegem Yayınları, Ankara, 1997, s.27

- v. Öğrenci ilerlemesini izlerler ve zengin akademik programlara sahiptirler.
- vi. Okul-aile ilişkisini geliştirirler.
- vii. Güçlü yönetsel liderlik biçimini benimserler.
- viii. Uygun okul iklimine sahiptirler
- ix. Temel becerilerin geliştirilmesi üzerinde odaklaşma gözlenir. Etkin bir yönetme sistemi vardır.
- x. Okul kaynakları temel öğrenci başarısını geliştirmeye yönlendirilir.

1.2.4. Mesleki Eğitim

Mesleki Eğitim; bireye iş yaşamında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin becerilerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitime verilen addır.¹⁸

1.2.5. Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi

Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi: bir ve daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programlarının bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından oluşan eğitim bölgesi olarak tanımlanmaktadır.¹⁹

1.2.6. Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları

Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarını; Mesleki ve Teknik Eğitim alanında diplomaya götüren ortaöğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim-öğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır.²⁰

Bir başka kaynakta ise; mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, öğrencileri genel ortaöğretimin amaçları ile birlikte, onları iş ve meslek alanlarına insan gücü

¹⁸ Alkan, Doğan, Sezgin. **a.g.e.** s.6

¹⁹ Tebliğler Dergisi, Ağustos-2002, sayı: 2539, s.595

²⁰ **A.g.e.** s.595

olarak yetiştiren ve yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumları olarak tanımladığı da görülmektedir.²¹

1.2.7. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim

Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim; ortaöğretim düzeyinde diplomaya götüren mesleki ve teknik eğitim ile belgeye götüren çıraklık eğitimini kapsayan kurum olarak nitelendirmektedir.²²

1.2.8. Çıraklık Eğitimi

Çıraklık Eğitimi; yetkili otoritelerce kabul edilmiş çıraklık standartlarına göre düzenlenmiş çırak ve yasal koruyucusu ile işveren yetkili temsilcisi tarafından imzalanmış bir çıraklık sözleşmesi temellerine göre, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını çırakta, ilke olarak iş içerisinde geliştirme sürecidir.²³

1.2.9. Meslek Yüksekokulu

Meslek Yüksekokulu; belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyillik eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur.²⁴ Bu okullardan mezun olanlar işletmelerde tekniker olarak çalışmaktadırlar. Son yıllarda Sınavsız Geçiş Projesi ile bu okulların öğrenci kapasitelerinin artırıldığı gözlemlenmektedir.

1.3. DÜNYA ÜLKELERİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

Tüm dünyada ulusal kalkınma çabalarında mesleki ve teknik eğitime büyük önem verildiği görülmektedir. Bundan dolayı eğitim yatırımları içinde mesleki ve teknik eğitime ayrılan kaynaklar da önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenden dolayı gelişmiş ülkelerde mesleki ve teknik eğitimin oranı % 70'lerde iken, genel eğitim % 30'larda kalmaktadır. Bunun yanında mesleki ve teknik eğitimin, genel eğitime göre beş kat daha pahalı olmasına karşın hiçbir gelişmiş ülkede bu oran azaltılmamaktadır.²⁵

²¹ 2002 Yılı Başında Milli Eğitim. MEB Yayınları, Ankara, 2001. s.136

²² Tebliğler Dergisi, a.g.e., s.595

²³ Alkan, Doğan, Sezgin, a.g.e., s.4

²⁴ Tebliğler Dergisi, a.g.e., s.595

²⁵ Fikret Bila, "Bu Avantaj Çok Tartışılır", **Milliyet Gazetesi**, 12.06.2003

Dünya da Mesleki ve Teknik Eğitim veren okulların eğitim içerisindeki payı incelendiğimizde; Avustralya'da % 66, Singapur'da % 63, Japonya'da % 64, ABD'de % 73 olarak görülmektedir.

Mesleki ve teknik alanlarda okulların oranı da yüksek seviyededir. Japonya'da % 44, ABD'de % 37 Türkiye'de ise % 14.7 olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde yükseköğretim içerisinde öğretim elemanı başına Almanya'da 5 Avustralya'da 8, Belçika'da 10, Hollanda'da 14, Japonya'da 9 ve ABD'de 21 öğrenci düşerken Türkiye'de 46 öğrenci düşmekte, bu rakamların oldukça fazla olduğu görülmektedir.²⁶

1.3.1. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim

1.3.1.1. Almanya'da Mesleki ve Teknik Eğitim

Federal Almanya'da meslek eğitimi genelde çıraklığa dayalıdır. 10. yıldan, bazı eyaletlerde 11.yıldan sonra ortaöğretime devam etmeyen gençler en azından yarım gün (en az üç yıl süreyle) bir meslek okuluna kayıt olmak zorunluluğu bulunmaktadır.²⁷

Okullardaki mesleki eğitimin tek sorumlusu eyaletlerdir. Federal Hükümet, işletmelerdeki mesleki eğitimden sorumludur. Eğitimi sağlayan iki kurum işletmeler ve meslek okulları birbirinden ayrı değildir. Geniş bir ilişki ağı içinde beraber çalışırlar. Bu işbirliği yasal olarak bütün düzeylerde kurumsallaşmıştır.

Almanya'da mesleki eğitim, ikili sistem olarak bilinen eğitimle gerçekleşmektedir. İkili eğitimin bir boyutu teorik eğitim, diğer boyutu da işletmede eğitimidir. Mesleki eğitimin yasal temeli 1969'da meslek eğitim yasası ile oluşturulmuştur. Bu yasa temel mesleki eğitim ve mesleki yeniden eğitimi bütün ülke düzeyinde aynı şekilde yeniden düzenlemektir.

Federal Almanya'nın eğitim sistemi eyaletlerin sorumluluğunda, merkezi olmayan bir sistemdir. Tüm Almanya bütçesinin % 75'i eyaletlerden gelen vergiler yoluyla karşılanmaktadır. Meslek okulu öğretmenlerinin maaşları devlet sorumluluğunda iken, donatım, yöneticilik ve yönetici işgörenin harcamaları yerel

²⁶ Sınavsız Geçiş Bilgi Kılavuzu. M.E.B. – Y.Ö.K., Ankara, 2002, s.2

²⁷ Türkiye'de ve Dünya'da Mesleki Eğitim. TİSK Yayın No: 20, Ankara, 1997, s.72

yönetim tarafından karşılanır. Ancak; ulusal ekonomi için olan öneminden dolayı iş yerinde eğitim, federal hükümet tarafından düzenlenmektedir.

Meslek eğitimi ve öğretim sistemi, eyaletlerin sorumluluğunda yürütülmektedir. İşletmelerdeki iç mesleki eğitim çalışmalarını hükümet düzenlemektedir. İşletmeler ve meslek okulları işbirliği halinde çalışmaktadır. Bu işbirliği yasal olarak eğitimin her düzeyinde kurumsallaşmıştır. Almanya'da, bütün üniversite öğrencilerinin 1/3'ü üniversiteye başlamadan önce endüstride çıraklık çalışmalarını tamamlamaları gerektiği görülmektedir.²⁸

Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü, Eğitim ve Bilim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan federal bir kuruluştur. Hükümete mesleki eğitim, araştırmaları yürütme ve mesleki eğitim için yardımcı hizmetler sağlama konusunda önerilerde bulunur. BIBB, Genel Sekreterlik tarafından yürütülür. Devlet ve federal hükümet temsilcileri, işverenler ve işçi temsilcilerinden oluşan Merkez Komitesi bulunmaktadır ve bu komite enstitünün görevlerini belirler.

Federal Çalışma Enstitüsü, mesleki rehberlik ve yerleştirme, iş bulma ve devam ettirme ve istihdam araştırma için fon bulma konularından sorumlu, dolaylı bir kuruluştur. Eyalet Eğitim Bakanları Kongresi, değişik eyaletler arasındaki eğitim politikasının yapısını, eğitim programlarını ve niteliklerini düzenleştirmeden sorumludur ve alınan kararlar da öneri niteliği özelliğine sahiptir.²⁹

Eğitim Planlaması ve Araştırması Federal-Eyalet Komitesi, federal ve eyalet yetkililerini etkileyen eğitim işleriyle ilgili bir forumdur. İstihdam yapısı ve eğitim sistemi arasındaki sorunlarla ilgilenmektedir.

Eyalet düzeyinde, mesleki eğitimle ilgili bakanlıklar (genellikle Çalışma ve Ekonomi Bakanlığı), yetkili bölümleri ve Mesleki Eğitim Eyalet Komitelerini yönetmekle yükümlüdür. Eyalet Mesleki Eğitim Komiteleri, eyalet bakanlıkları, işverenler ve işçi temsilcilerinden oluşur. Bu komiteler, eyalet komitelerine mesleki eğitim konularında önerilerde bulunduğu görülmektedir.

²⁸ Milenyum Eşiğinde Mesleki Eğitim ve Öğretim. MESS. İstanbul, 1999, s.12

²⁹ TİSK. a.g.e., s.72

Ekonomik Yönetme Grupları ise bölgesel düzeyde “yetkili birim” olarak bilinirler. Bunlar, bölgesel eğitim düzeyinde yasal yetki sahibidirler. Bu birimler genellikle Sanayi ve Ticaret Odaları, Esnaf ve Küçük Sanayi veya Tarım gibi diğer istihdam gruplarıdır. Yasa gereği bütün işkollarında oda üyesi olma zorunluluğu bulunmaktadır. Her odanın, şirket-içi eğitimin geliştirilmesinden ve idaresinden sorumlu bir Mesleki Eğitim Komitesi vardır ve bu komiteler, işveren ve işçi temsilcileriyle danışman gibi görev yapan meslek okulu öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Almanya’da sosyal tarafların eğitimdeki rolü, federal, eyalet ve bölgesel seviyelerdeki komitelere katılım yoluyla; iş konseyleri; işletmeler ve sektörel toplu anlaşmalar yoluyla sağlanmaktadır. Onlar tüm düzeylerde gerekli kaliteyi sağlayabilecek politikanın hazırlanması ve uygulanması, eğitimin kapsamı ve süresinin belirlenmesi, kursların organizasyonu ve sınav için gerekli olan koşulların hazırlanmasında danışmanlık yapmaktadır ve bazı ticari birlikler ve işçi sendikaları da eğitim vermektedirler.

1.3.1.2. Fransa’da Mesleki ve Teknik Eğitim

Fransa’da oldukça gelişmiş bir mesleki eğitim sistemine ve çeşitli meslek okulu seçeneklerine karşın; toplumsal açıdan iyi bir statüye sahip olabilmek için, olanak ölçüsünde, yüksek düzeyde bir genel eğitim diploması almak gerektiği düşüncesi yaygındır. Toplam etkin nüfus içinde yükseköğretim diploması sahibi olanların %16’lık bir payı oluşturduğu Fransa’da, daha çok kısa süreli yükseköğretim kurumları ve bu kurumların içinde özellikle teknik eğitim dalları seçilmektedir. Fransa’da çalışanların nitelik düzeyi, eğitim düzeyinden çok yapılan işin istihdam piyasasındaki aşamalı konumu ile ölçülmektedir.³⁰

Fransa da mesleki eğitim sistemi ağırlıklı olarak okul eğitimine yönelmiştir. İşletmelerin mesleki eğitime katkıları giderek artış göstermekle birlikte yalnızca çıraklık eğitimi gören gençler, büyük ölçüde işletme-içi uygulamalı eğitimden yararlanmaktadır. Çok resmi ve bürokratik olan Fransız eğitim sistemi ülkenin güçlü merkezi hükümet tarihini yansıtmaktadır. Eğitim Bakanlığının kurmuş olduğu, Eğitim ve Endüstri İlişkileri Yüksek Komitesi, sanayi sektörünün eğitim, öğretim sistemine ilişkin öneriler

³⁰ Ersan Sözer, *Üç Avrupa Ülkesinde Eğitim*, Anadolu Üniv. Yay. No:1004, Eskişehir, 1997, s.82

geliştirilmesine çalışır. Profesyonel Danışmanlık Komitesi iş dünyası ile eğitim arasındaki resmi bağı oluşturur.³¹

Fransa'da nitelikli işgücü istemine gereksinim duyulan sektörlerde aranan niteliklerin belirlenmesi, geliştirilmesi ve eğitimin verilmesi için devlet tarafından "Yeni Hizmetlere, Yeni İşler" adı altında bir program geliştirilmiştir. 1997 yılında uygulanmaya başlanan eğitim programı 1 yıl içinde birçok işsiz genci meslek sahibi yapmıştır. Sosyal tarafların da katılımlarıyla program dahilinde "sorunlara çözüm sınıfları" açılmıştır.³² Fransa'da sosyal taraflar; ulusal, sektörel ve işletmeler düzeyinde mesleki eğitim politikalarının gelişmesi konularının içindedirler. Sosyal taraflar, gençlerin eğitimi ve sürekli eğitimi için yardımları toplayan organizasyonları yönetirler.

Sosyal taraflarla görüşülerek sektörler göre açıklanan beceri gereksinimleri çalışmaları hükümet tarafından yürütülmekte ve finanse edilmektedir. Bunlar, gelecek ekonomik gelişmelere ve onun beceri gereksinimleri üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bölgesel istihdam bilgi ağı ve eğitim gözlemcileri, eğitim çabalarına ilişkin istatistiki bilgi sağlamak ve işletmelerin eğitim ve nitelik gereksinimlerine ilişkin incelemeleri üstlenmektedirler.

1.3.1.3.İngiltere'de Mesleki ve Teknik Eğitim

İngiltere'de mesleki eğitim politikası ulusal seviyede belirlenmekte ve Galler'de yerel olarak oluşturulan Eğitim ve İşletme Konseyleri (TEC) ve İskoçya'daki Yerel İşletme Konseyleri (LEC) tarafından uygulamaya konulmaktadır. Aynı zamanda, bugün her biri bağımsız olarak yönetilen kamunun finanse ettiği ileri eğitim kolejlerinin yaygın bilgi ağına ilaveten geniş çaplı özel sektör desteği bulunmaktadır.³³ Bölgesel düzeydeki Birleştirilmiş Hükümet Büroları, rekabet edebilirlik ve sürdürülebilir ekonomik gelişme için uygun bir yaklaşımı desteklerler.

Özel sektör işverenleri, ulusal hedeflerin oluşturulması da dahil olmak üzere eğitim politikasının uygulanmasında rehber olmaktadır. TEC ve LEC'lere de yerel düzeyde özel sektör işverenleri tarafından rehberlik edilmektedir.

³¹ TİSK, a.g.e., s.70

³² MESS, a.g.e., s.48

³³ TİSK, a.g.e., s.76

Sektörel seviyede ise işverenler standartları hazırlayan sanayi rehber organları ve sanayi eğitim organizasyonları aracılığıyla rehberlik yapmaktadırlar. Özel sektör aynı zamanda, gençlik eğitim programlarındaki dönüşümlü sistem yoluyla gençlere; kendi işgörenlerine ve kamu finansman programları yoluyla işsizlere iş deneyimi ve eğitim olanağını sağlamaktadır. İşverenler gönüllü olarak kendi işgörenlerinin geliştirilmelerini de sağlamak için teşvik etmektedirler. “İnsana Yatırım Yapanlar” standardı, bir hedef nokta tespit etmiştir. Gençler ve yetişkinler için geniş çaplı eğitim ve mesleki eğitim sağlamaktadır; bu işsizleri ve mesleki becerileri olan işsizlerin eğitimini, işletme eğitimini ve geleneksel kurslar aracılığı ve açık ve esnek eğitim ile becerileri sağlayan eğitimi kapsamaktadır. “İnsana Yatırım Yapanlar” için ekstra koşullar hazırlanmış ve küçük işletmelerin eğitim kredi planlarında, en fazla 50 kişi çalıştıran küçük işletmeler de işgörenlerin yeteneklerini geliştirmek ve verimlilik ve büyümeyi arttırmak için ödemesi ertelenmiş kredi sağlanmaktadır. Bu krediler eğitim maliyetleri veya eğitim planlarını hazırlama da danışmanlık için kullanılabilir.

Sorgulayan, yaratıcı ve dilbilgisi yüksek bireyler yetiştirmek, ahlak kavramını geliştirmek, matematik, fen ve teknik bilgiler konusunda değişen bir topluma uyum sağlayan beceri düzeyi yüksek bireyler yetiştirmek, öğrencilerin dünya düzenini ve İngiltere'nin bu düzen içindeki rolünü bilmelerine yardımcı olmak eğitimin amaçlarındandır. Teknik eğitim, genelde yarı zamanlı programlarla gerçekleştirilmektedir. Teknisyen adayları, bir yandan iş yaşamında çalışırken bir yandan da akşam okullarına giderek eğitimlerini tamamlamaya çalışmaktadırlar. Teknisyenlik belgesini alanlar kendi alanlarında ek eğitimlere katılarak mühendis olma hakkını da elde etmektedirler.³⁴

1.3.2. Amerika Birleşik Devletlerinde Mesleki ve Teknik Eğitim

ABD'de mesleki öğretim, ortaöğretim sonrası düzeylerde yürütülmektedir. Ortaöğretim düzeyindeki genel eğitim, ortaöğretim sonrası çalışmalar için gerekli temel becerileri ve akademik hazırlıkları sağlar. Mesleki eğitim, ortaöğretim düzeyinde başlar ve ortaöğretim sonrası düzeyin ikinci yılı sonuna kadar devam eder.

³⁴ Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması. TUSİAD.İstanbul.1999, s.48-49

Mesleki eğitim çerçevesinde kişiye iş bulabilmek için özellik kazandırma veya şimdiki işiyle ilgili becerisini geliştirme amacıyla, ortaöğretim, yükseköğretim ve yetişkinler eğitimi düzeyinde 400'den fazla öğretim programı uygulanmaktadır. ABD'de, mesleki, teknik ve akademik programlar arasında her düzeyde geçiş olanakları sağlanmıştır.³⁵

Mesleki eğitim, Eyalet Mesleki Eğitim Kurulu'nun yetkisi altındadır. Yerel yönetim düzeyinde, mesleki eğitimde tek bir örgütlenme biçimi bulunmamaktadır. Çok programlı liseler (ÇPL), mesleki-teknik liseler, bölge meslek liseleri, ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim veren en yaygın kurumlardır.³⁶

Her eyalet 12 yıllık ücretsiz temel eğitim ve bir yıl okul öncesi eğitim olanaklarını sunmaktadır. Eyaletlere göre değişmesine karşın, 6-16 yaşları arasında eğitim zorunludur ve ilköğretim 6 yıldan oluşmaktadır. Ortaöğretim 2'ye ayrılmaktadır. (Ortaokul ve Lise) Ortaöğretimin yapısı yöreye göre yapısal nedenlerden dolayı değişmekte. eğitimin niteliğini etkilememektedir (2 yıl ortaokul, 4 yıl lise, 3 yıl ortaokul, 3 yıl lise). Yüksek öğrenim olanakları, 2 yıllık meslek teknik okulları, 2 yıllık kolejler, 4 yıllık üniversitelerden oluşmaktadır.³⁷

1.3.2.1. Çok Programlı Liseler

Öğrencileri bir yandan yükseköğretim kurumlarına hazırlarken, bir yandan da çeşitli meslek alanlarına hazırlamayı amaçlayan çok programlı liselerde mesleki eğitim, genel eğitimle birlikte sunulur. Öğrenciler, günün bir bölümünde atölye veya laboratuvarında, kayıtlı buldukları meslek programları ile ilgili çalışmalar yapmaktadır; günün bir bölümünde ise akademik derslerle meslek programlarını destekleyici teorik derslerin verildiği sınıf çalışmalarına katılırlar.³⁸

1.3.2.2. Mesleki Teknik Liseler

Belirli alanlarda uzmanlaşmış bölümleri bulunan mesleki teknik liseler, öğrencileri, belirli meslek alanında yetiştirirken bir yandan da lise diplomasının

³⁵ Alkan, Doğan, Sezgin, a.g.e., s.369

³⁶ TİSK, a.g.e., s.92

³⁷ Ayni Akyol, Amerikan Eğitiminin İncelenmesi, MEB Basımevi, Ankara,1991, s.120

³⁸ TİSK, a.g.e., s.92

gerektirdiği genel eğitimi vermektedirler. Bu okullar, her turlu olanaklarıyla cenvredeki okulların oğrencilerinin yararlanmasına açıktır. Oğrencinin alacağı genel kiltur ve meslek derslerini yasa ve yonetmelikler değil, oğrencinin ilgi ve yetenekleri belirler. Oğrenciler, gunun bir bolumunu atolye ve laboratuvar calışmaları ile, diğer bolumunu sınıf calışmaları ile değerlendirilmektedir.

1.3.2.3. Bolge Meslek Merkezi

Bolge meslek merkezi adını taşıyan mesleki teknik kurumlar, uygun semtlerde, cenvrede yer alan ceyitli okulların oğrencilerine hizmet sunmak amacıyla kurulmuşlardır. Bu okuldaki mesleki ve teknik eğitim programlarına kayıtlı olan oğrenciler, cenvredeki okulların yetkilileriyle ortaklaşa hazırlanmış olan zaman cizelgesine uygun olarak yarım gunluk atolye calışmaları için gruplar halinde merkeze giderler. Bu merkezler, genellikle usta oğretmenlerin yonetiminde mesleki ve teknik eğitime ilişkin teori ve beceriler sunarlar. Oğrencinin devam ettiği okul ise, genel kiltur ve mesleki teknik programları destekleyici konularda sınıf calışmalarından sorumludurlar.

1.3.3. Japonya’da Mesleki ve Teknik Eğitim

Çağdaş mesleki teknik eğitim sisteminin gelişmesinde devlet, girişimci – atılımcı rolunu korumaktadır. Devlet’in bu calışmaları ozel sektor için oznek alınacak eğitim kurumları işlevini gormuştur. Devlet’in eğitim yatırımlarının yetersizliği karşısında, ozel girişim ve kişiler, kısa vadeli yatırımlarla, eğitimin orta ve yuksek duzeyde yaygınlaşmasına onayak olmuşlardır. Buyuk holdingler, 1920’li yıllardan itibaren şirketlere bağlı mesleki ve teknik okullar kurarak, enduştri sektorunun cagdaş teknoloji ve iş idaresindeki hızlı gelişmelere ayak uydurmasını sağlamıştır.³⁹ Gelişkin bir mesleki – teknik eğitim sistemi, Japonya’nın kalkınmasında ozemli rol oynamıştır.⁴⁰

Devlet, teknik oğretim ile yuksekogretime ağırlık vermektedir. Teknik ve teknoloji kurumlarının % 85’i devlet tarafından kurulmuştur. Japonya’da, okul sistemi dişında gerçekleştirilen her turlu eğitim cıbalarına ‘‘sosyal eğitim’’ denilmektedir.

³⁹ Bozkurt Guven ve Diğerleri. **Japon Eğitimi**, MEB Yayınları:1185, Bilim ve Kiltur Eserleri Dizisi:311 Araştırma – Inceleme Dizisi:8, MEB Basımevi, Istanbul, 1998, s.42

⁴⁰ Guven ve Diğerleri. **a.g.e.**, s.51

Öğrenim konusu olabilecek her türlü bilgi, yetenek, sanat, kişisel ilgi ve kültürel etkinlikler sosyal eğitimin konusu olarak ele alınmaktadır. Her ilde halk eğitim müdürlüğü vardır. Kütüphaneler, müzeler, halk eğitim ve kültür merkezleri eğitim kurumlarının içinde değerlendirilmektedir.⁴¹

Milli Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı bütün örgün eğitimden sorumludur. Ulusal düzeyde Bakanlık, kabineyle birlikte çalışarak bütçeleri, eğitimle ilgili yasa tasarılarını ve eğitim politikalarını oluşturur. Bakanlık, merkez ve belediyeler bazındaki eğitim kurumlarına kaynak ayırır ve önerilerde bulunarak teknik konularda rehberlik eder. Bakanlık anaokulundan yükseköğrenime kadar eğitim programlarını, standartları ve kredi yükümlülüklerini ve aynı zamanda ilk ve orta okullarda okutulacak ders kitaplarını belirler. Bunlara ek olarak mesleki ve teknik eğitim için araç-gereç standartlarını ilan eder. Bakanlığa, profesörlerden, işveren temsilcilerinden v.s. oluşan bir Bilimsel ve Mesleki Eğitim Danışma Komitesi danışmanlık yapmaktadır.

Bakanlığın, mesleki eğitim ve işletme tecrübesini genel eğitim ile birleştirme amacının gerçekleşmesi, öğrencilerin üniversiteye giriş hazırlıklarına engel olacağı düşüncelerinden dolayı zorlaşmaktadır. Mesleki eğitim Japonya'da genelde birçok ülkede gördüğü ilgiyi görememiştir.

Günümüz Japonya'sındaki teknik eğitimin Japon teknolojisi kadar başarılı olduğu söylenemez. Japon üniversiteleri, Türkiye'dekine benzer olarak, ortaöğretimden gelen öğrenci sayısından kaynaklanan yoğun bir baskı altındadır. Teknik eğitim sisteminde bu baskı meslek yüksekokulları görevini üstlenen, teknoloji kolejlince bir ölçüde hafifletilmektedir. Lise düzeyindeki mesleki yönlendirme de bu konuda yararlı olmaktadır.⁴²

1.4. TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de Çıraklık ve Mesleki-Teknik Eğitiminin tarihi gelişimi Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere iki bölümde incelendiği

⁴¹ İrfan Erdoğan, **Çağdaş Eğitim Sistemleri**, Sistem Yayınevi, İstanbul, 1995, s.117

⁴² Bozkurt Güvenç ve Diğerleri, **a.g.e.**, s.57

görülmektedir.⁴³ Her iki dönem birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, birlikte çağdaş Türk Mesleki ve teknik öğretiminin temelini oluşturmaktadır. Ülkemizde mesleki eğitimin tarihsel gelişimine incelediğimizde köklerinin 12.yüzyıla dek uzandığı görülmektedir. Osmanlı dönemlerinde kusursuz bir şekilde işleyen Ahilik sistemi, meslek eğitimini hem geniş bir toplumsal yapıya oturtmuş hem de özellikli insan gücü gereksiniminin karşılanmasında asırlar boyu başarıyla uygulanmıştır. 19.yüzyılda batıdaki büyük teknolojik gelişmelere paralel olarak Osmanlı Devleti'nde de ilk batı örneği teknik okullar açılmıştır.⁴⁴

1.4.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Ahilik, yararlı sosyal ve ekonomik görevler yapmış ve etkinliğini 17.yüzyıla kadar sürdürmüştür. Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde Müslüman olmayan halkın da bulunması sebebiyle çeşitli dinler arasında ortak çalışma zorunluluğu belirlemiştir. Bu nedenle eski niteliğinden fazla bir şey kaybetmeden yeniden bir organizasyon oluşturulmuş ve teşkilat Gedik adını almıştır.

Gedik organizasyonunun bulunduğu dönemde bir kimse, çıraklık ve kalfalıktan yetişip ustalığa geçiş yapmadan, başka bir deyişle gedik sahibi (Gedik'li) olmadan dükkan açmak suretiyle sanat ve ticaret yapamamaktaydı.

Türk toplumunda 19.yüzyıla kadar mesleki ve teknik eğitim çıraklık sistemiyle loncaların sorumluluğunda gedik usulü ile yürütülmüştür. Osmanlı döneminde ilk sanat okullarının ordu bünyesinde açıldığı görülür. Tanzimat'tan sonra genel eğitimle mesleki eğitim bir arada düşünölmeye başlanmış ve bu konuda okullar açılması önerilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin, eğitimi bir kamu görevi olarak yükömlenmesi Tazminat'tan (1839) sonradır. Batı örneğinde okul açmak teşebbüsüne daha 1734'te geçilmiş, topçular için Üsküdar'da "Hendesehane" adıyla bir okul açılmış ise de birkaç sene sonra kapatılmıştır. 1773'te "Mühendishane-i Bahri-i Hümayun", 1784'de kara ordusu mühendisleri yetiştiren bir bölüm ve 1795'de gemi inşaiye sınıfı eklenmiştir.

⁴³ TİSK, a.g.e., s.8

⁴⁴ http://tesk.org.tr/tr/yayin/76_yanit5.html, 25.03.2003

Ancak okullara öğrenci bulmakta zorluk çekilmiş, 13-16 yaşlarında çocuklar alınarak ilk iki sene okuma yazma, genel kültür ve Fransızca dersleri gösterilmiş, dört senelik okul devresinde de matematik, kozmoğrafya ve diğer mesleki teknik bilgiler öğretilmiştir.⁴⁵

1860 yılına kadar süren bu sistem, Tanzimat'ın ilanı ve yabancı devletlerle ticaret anlaşmaları sonunda sanat ve ticaretin gelişmesine engel olacağı düşüncesiyle kaldırılmıştır. Buna karşın Ahilikten gelen, yönetim anlayışı, kurullar ve toplantılar mesleğe başlama, mesleki eğitim, meslekte yükselme ve işletme açma törenleri uzun yıllar uygulanmış ve sonradan hazırlanan hukuk kurallarına da ışık tutmuştur.

1.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, mesleki eğitim alanında yapılan çalışmalara, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da devam edildiği görülmektedir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı ve onu takip eden Kurtuluş Savaşında karşılaşılan güçlükler, Cumhuriyetin kurulmasıyla vatani yeni baştan inşa etme çalışmalarında hissedilen teknik eleman yokluğu, teknik eğitime olan gereksinimini açıkça ortaya koymuştur. 1923 yılında eğitim sorunlarını görüşmek üzere toplanan ilk bilim komisyonunun programında mesleki ve teknik eğitime de değinilmektedir.

Atatürk, aşağıda yer alan görüşleri ile, Milli Eğitim Sistemi içerisinde mesleki ve teknik öğretimin yerini ve önemini en güzel şekilde belirtmiştir.

“Efendiler, tarihimizi dolduran başarılar, felaketler vukua geldikleri devirlerdeki iktisadi durumumuzla ilgilidir. Evlatlarımızı o surette talim ve terbiye etmeliyiz ki, ticaret, ziraat ve sanatta müessir olsunlar, faal olsunlar.”

Atatürk, 1922 yılında Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşmada; “.....Memleket evladını hayatı içtimaiye ve iktisadiye de fiilen müessir kılabilmek için elzem olan iptidai malumatı ameli bir tarzda vermek usulü, maarifimizin esasını teşkil etmelidir.” demek suretiyle, eğitimin hedefini en açık en açık bir şekilde ifade etmiştir.⁴⁶

⁴⁵ Mesleki ve Teknik Eğitim Raporu, MEB Yayınları, Ankara, 1994, s.25

⁴⁶ A.g.e., s.30

Cumhuriyetle birlikte mesleki ve teknik eğitim, okula dayalı yeni bir yapıda ele alınmıştır. 1926 yılında Bakanlık bu okullarla ilgili bir görev üstlenmiştir. 1935 yılından itibaren 2765 sayılı yasa ile okulların masrafları tamamen devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Bakanlık merkez teşkilatında 1933 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941 yılında ise, Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur.

Böylece mesleki ve teknik öğretim hizmet ve destek birimleri oluşturulmuştur. 1940-1950'li yıllarda mesleki ve teknik eğitimin hızla geliştiği ve yaygınlaştığı görülür. Bu yıllarda sistem, yasalar çıkarılarak desteklenmiştir. Bu dönemde çıraklık sistemi geleneksel yöntemlerle sürdürülmüştür. Devlet, çırak okullarının açılması içinde çaba sarf etmiştir. Kayseri Uçak Fabrikası, Eskişehir Devlet Demir Yolları İşletmesi, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu gibi bir kısım kuruluşlar, bünyelerinde çırak okulları açmışlardır.⁴⁷

Ülkemizin gereksinim duyduğu Çıraklık Yasası'nın çıkarılması 1963 yılı çaba planında yer almıştır. 1972 yılında 1591 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Yasası T.B.M.M.'nde kabul edilmiştir. 1977 yılında 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Yasası çıkarılmış, 5.7.1977 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yasayla çıraklık eğitimi hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğuna alınmış ve 1978 tarihinde Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1983 tarihinde ise 179 sayılı KHK ile yeniden Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü kurularak hizmetleri birleştirilmiştir.

Bilim ve teknolojiadaki gelişmelere paralel olarak hızla gelişen Türk sanayiinin gereksinim duyduğu teknik insan gücünün; okul ve işletmelerle işbirliği içinde yeterli sayı ve nitelikte yetiştirilmesini, mesleki ve teknik eğitimin bir sistem bütünlüğü içinde desteklenip geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacı ile 1986 yılında çıkarılan, 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası 19.6.1986 tarih ve 19139 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴⁷ TİSK, a.g.e., s. 9

Bu yasa gereğince 1987-1988 öğretim yılından itibaren ülkemiz genelinde yaygınlaştırılan Çıraklık ve Mesleki Eğitimi uygulamalarına devam edilmektedir.

1.5. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİNİN TEMEL AMAÇLARI

Eğitimin temel amacı bireyi olanaklı olan en üst düzeyine ulaştırmaktır. Bu nedenle de, her tür eğitim programı bu temel amaç doğrultusunda işlevsel olmak durumundadır. Bu açıdan mesleki ve teknik eğitimin temel amacının da bireyi, mesleki ilgi ve gereksinimini güdüleme faktörü olarak kullanarak bütünüyle eğitmek olması gerekir.⁴⁸

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasının 2. maddesinde belirtildiği üzere, eğitimin amacı; “Türk milletinin bütün bireylerini; ilgi, istidat ve yeteneklerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle yaşama hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.”⁴⁹

Yine aynı Yasa'nın 14.maddesinde, “Milli eğitimin gelişmesi; iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak “eğitim-insan gücü-istihdam” ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları yasa ile tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir...” hükmüne yer verilmiştir.⁵⁰

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nın “Kapsamı” ile ilgili 1.maddesi, Türk Milli Eğitiminin bir sistem bütünlüğü içinde düzenlenmesini öngörmekte, 3.maddesi; her derece ve türdeki eğitim-öğretim kurumlarının özel amaçlarının, aynı Yasanın 2.maddesinde belirtilen “Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları” ile, 4'den 17'ye kadar olan maddelerinde, 14 madde halinde toplanan “Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerine” uygun olarak belirlenmesi zorunluluğunu getirmektedir.

⁴⁸ Alkan, Doğan. Sezgin. a.g.e.. s.9

⁴⁹ 1739 Sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu, md.2

⁵⁰ 1739 Sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu, md.14

Mesleki ve teknik ortaöğretim diğer bir amacı ise; öğrencileri sadece iş yaşamına eleman yetiştirmekle kalmayıp, öğrencileri “ alanlarında “ yükseköğretime de hazırlamaktır. Bu eğitim sonunda öğrenciler yetiştikleri alanda ara insan gücünün temel nitelikleri olan girişim yeteneği ile yaratıcı düşünme, sorun çözme, yeniliğe açıklık, iş organizasyonu yapabilme ve yönetim görevlerini üstlenebilme gibi temel yeterlikleri kazanacaklardır.

Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olan amaçları şu şekilde ifade etmek olanaklı olacaktır;⁵¹

- i. Bütün öğrencilere ortaöğretim düzeyinde ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yollarını arama ve yurdun; ekonomik, sosyal, ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırmak,
- ii. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla; ilgi ve becerileri ölçüsünde ve doğrultusunda hem mesleğe hem de yükseköğretime veya yaşama ve iş alanlarına hazırlamak,
- iii. İş ve hizmet alanlarının gereksinimi olan orta düzeyde meslek elemanlarını yetiştirmek,
- iv. Çevrenin eğitim ve öğretim gereksinimini karşılamak. okulda yapılan meslek eğitimini iş ve hizmet yaşamının gerektirdiği koşullarda gerçekleştirmek, gerektiğinde bir kısım derslerin endüstri, iş ve hizmet kurumlarında yapılmasını sağlamak ve çevre okul işbirliğini kurmaktır.

Bu amaçlar gerçekleştirilir ve bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istek ve yetenekleri ile toplumun gereksinimleri arasında denge sağlanır.

⁵¹ METARGEM. *Atelye Laboratuvar ve Meslek Dersi Öğretmenleri İçin Rehber Kitabı*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.1997. s.4

1.6. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

Mesleki ve Teknik eğitimin sistemli bir felsefi, psikolojik, sosyal ve ekonomik kavramlar süzgecinden geçirilmiş ilkelere dayanması gerekir. Çağdaş mesleki teknik eğitim etkinlikleri için önerilmekte olan temel ilkeler genellikle uygulama, ekonomiklik, gelişmelere uyum, meslekler dünyasının tümünü kapsama, topluma dönüklük, gerçek yaşantı ortamı sağlama, olumlu sonuca ulaşmaya kadar devamlılık, gereksinim durumuna bağımlı olma, istem-sunu dengesi, kesin hedeflere yönelik olma, yaşama hazırlayıcılık gibi öğeleri kapsamaktadır.⁵²

1.7. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN ÖNEMİ

Yeryüzünde; her alanda olduğu gibi özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda da çok yönlü ve hızlı bir şekilde gelişme ve değişimler olmaktadır.⁵³ Teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler, pazarın küreselleşmesi, iletişimin artması, dünya çapında hızlı bilgi alışverişinin ve ulaşımının kolaylaşması, serbest ticaret engelinin kaldırılması yönündeki girişimler, ülkelerin ekonomilerini büyük oranda etkilemiş bulunmaktadır. Çağımız, bu hızlı gelişmeler nedeniyle kısaca bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır.⁵⁴

Sanayi toplumundan “bilgi ve teknoloji toplumu”, “bilgi ve iletişim toplumu”, “bilgi toplumu”, “sanayi ötesi toplum”, gibi kavramlarla ifade edilen yeni ve başka bir toplum biçimine geçildiği, dünyanın buna göre yeniden yapılanmakta olduğu bilinmektedir.

Günümüzde yaşamın vazgeçilmez kuralı haline gelen değişim, ülkemize de önemli külfetler yüklemektedir. Gelecekte ağır bedel ödememek için; ülkemize bu külfete katlanmanın gerekliliğine inanılmakta ve bu amaçla kalkınma planları ve hükümet programları doğrultusunda her türlü önlem alınmaktadır. Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyini belirlemede kullanılan en önemli ölçütlerden biri, o ülkenin sahip olduğu insan kaynaklarının niteliğidir. Genel olarak bakıldığında, gelişmiş ülkeler, ulusal kalkınma çabalarının gerektirdiği insan kaynaklarını istenen nitelik ve nicelikte

⁵² Alkan, Doğan. Sezgin, a.g.e., s.86

⁵³ METARGEM. a.g.e., s.5

⁵⁴ “Esnaf Çağımızdan Neler Bekliyor?”, **Vitrin Dergisi**, Sayı-140, s.18

yetiştirmiş durumdadır. Buna karşılık, geri kalmış ülkelerin çoğu, ekonomilerinin gereksinim duyduğu insan kaynaklarını geliştirme konusunda ciddi bir bunalım yaşamaktadırlar. Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir.⁵⁵

İş sahibi olma yerine, iş yapabilir olmanın istihdamın güvencesi haline geldiği günümüzde: insan kaynakları, uzmanlık, yetenek, yaratıcılık, araştırma, geliştirme, bilgi ve beceri en önemli kavramlar olarak insanı ön plana çıkarmaktadır. Bunun için, eğitim, özellikle mesleki-teknik eğitim, insanımızın mevcut potansiyelini ve yeteneğini geliştiren, ona üretkenlik kazandıran etkin bir araçtır. Bireyin ve toplumun gelişmesinin sağlanması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi bakımından mesleki-teknik eğitim, ülkemizin geleceği için stratejik bir önem taşımaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim, eğitimin bir parçası olmakla birlikte, daha çok üretim ve hizmet endüstrilerinde çalışanların ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerileri ile doğrudan ilgilidir. Bu sebeple, mesleki ve teknik eğitimi şahıslar, endüstri, farklı ekonomik sektörler ve hükümet tarafından paylaşılan bir “öğrenme kültürü” üzerine oturtmak gerekir.⁵⁶

8. Beş Yıllık Kalkınma Planında bu amaç, ilke ve politikalar aşağıdaki gibi belirlenmeye çalışılmıştır.⁵⁷

- i. Eğitim sisteminin temel amacı; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, bilgi çağı insanını yetiştirilmesi,

⁵⁵ Ali Şimşek. “MTE’de Yeniden Yapılanma”, **TÜSİAD Görüş Dergisi**, Ağustos, 1998, s. 38

⁵⁶ **MYO’ların Bugünkü Durumu ve MTOÖ Okullarından MYO’larına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi**, YÖK, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2004, s.8

⁵⁷ **8.nci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, DPT, Ankara, 2000, s.96-99

- ii. Milli Eğitimin, herkes için yaşam boyu öğrenme yaklaşımıyla bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğreten, etkin bir rehberlik hizmetini içeren, yatay ve dikey geçişlere olanak veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, yetki devrini temel alan, fırsat eşitliğini gözetilen bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlenmesi,
- iii. Eğitimin her basamağında teknolojinin sağladığı olanaklardan özellikle bilgisayar teknolojilerinden maksimum ölçüde yararlanarak, uzaktan eğitim ve ileri teknolojileri kullanan yeni eğitim yöntemleri uygulamaya konulması,
- iv. Eğitim kurumlarının başarı değerlendirilmesi için toplam kalite yönetimini de dikkate alan başarı ölçümüne dayalı bir model geliştirilmesi,
- v. Eğitimin kalitesini doğrudan etkileyen fiziki altyapı, donanım, içerik, öğretmen ve öğretim üyesi istihdamı açısından eğitim kurumlarının yeterli düzeye getirilebilmesi için finansman olanakları geliştirilmesi,
- vi. Ortaöğretimin, okul türü yerine program türünü temel alan bir yapıya kavuşturulması suretiyle, meslek eğitimine geniş tabanlı bir temel eğitim programı ile başlanması,
- vii. Örgün ve yaygın mesleki-tekni eğitime ağırlık verilerek, ortaöğretimde mesleki-tekni eğitimin payının artırılması. mesleki-tekni eğitim programlarının meslek standartlarına dayalı olarak yapılması sağlanarak, çalışma yaşamı ile işlevsel işbirliği geliştirilmesi.
- viii. Meslek yüksekokulları ile mesleki ve tekni ortaöğretim kurumları arasında program bütünlüğünü temel alan iş bölümü ve işbirliği kurularak; nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde önemli yeri olan meslek yüksekokullarında öğrencilerin uygulamalı eğitim almaları sağlanması,
- ix. Toplumda yaşam boyu öğrenme anlayışının benimsenmesini temel alan her türlü yaygın eğitim olanağının geliştirilerek: yerel idarelerin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün bu konudaki çabaları özendirilmesi.

- x. Yükseköğretime giriş sistemi, öğrencilerin ilgi ve becerilerine uygun programlara yerleştirilmesini sağlayarak fırsat eşitliğini bozmayacak şekilde yeniden düzenlenmesi,

şeklinde planlamalar yapılmış ve zaman içerisinde bunların uygulamaya konulması amaçlanmıştır. Türkiye, dünya ekonomileriyle bütünleşme bakımından, bir yandan küreselleşme hareketlerinin içinde yer alırken, diğer taraftan da AB'ye tam üyelik istemini de sürdürdüğü görülmektedir.

1.8. MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YAPILANMASI

Nitelikli işgücü yetiştirilmesinin sorumluluğu Milli Eğitim Bakanlığı'na ve Bakanlığa bağlı Genel Müdürlüklere aittir. Öğrencilerin nitelikli birer meslek elemanı olma yolunda alacakları eğitim bu okullardaki öğretmenlerin sorumluluğundadır. Bu süreçte teknik ve meslek okulu öğretmenlerinin özel bir rolü bulunmaktadır. Çünkü öğretmenler, öğrencilerin işletmelerde çalışmaya başlamadan önceki gelişimlerinin son sıralarında onlara rehberlik yapmaktadır.⁵⁸

Türkiye'de, Milli Eğitim Bakanlığı, vasıflı insan gücü ve kıdemsiz teknisyen düzeylerinde teknik, meslekî ve ticari eğitimin sağlanmasını da içerip, yükseköğretime kadar uzanan bütün eğitim düzeylerinin denetiminden, düzenlenmesinden ve yenilenmesinden sorumludur. Bakanlığın izni olmaksızın ilk ve orta düzeyde hiçbir örgün eğitim ve öğretim kurumu kurulamamaktadır.

Teknisyen, mesleğinde teknik detayları hazırlayan ve uygulamaya koyan kişidir. Bu düzeydeki bir teknik eleman, takım, cihaz ve özel olarak geliştirilmiş araçlarla çalışabilir, makine ve takımların ayrıntılı yapım resimlerini hazırlayabilir, makine ve cihazların muayene, denetim, bakım ve çalıştırmasını yapabilmektedir. Teknisyen, matematik işlemleri ve bilimsel çabaları sırasında uygular, teknik raporları hazırlar, planlanmış çabaları sürdürür, üretimi ve ürünü kararlaştırılmış yöntemlerle denetler, işletmede düzenli bir çalışma ortamının kurulmasına yardımcı olur. Teknisyenin yaptığı işlerde düşünsel ve beceri çabaları arasında büyük ölçüde yakınlık

⁵⁸ Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Raporu, MEB, Ankara, 1998. s.2

vardır. Becerili işçinin önceden bilinen yöntemleri uygulamasına karşılık, teknisyen farklı yaklaşımlarla sorunları çözümlenmeye çalışır ve yeni yöntemler denemektedir.⁵⁹

1.8.1. Ortaöğretimde Mesleki ve Teknik Eğitim

Mesleki ve teknik eğitim sistemi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nda belirtilen Türk Milli Eğitim Sisteminin bütünlüğü içinde, bu sistemin ayrılmaz bir parçası olarak yer almaktadır. Mesleki ve teknik eğitim hizmetleri, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı okul ve kurumlarında verilmektedir.

Meslekî ve teknik ortaöğretim; öğrencileri genel ortaöğretimin amaçları ile birlikte onları iş ve meslek alanlarına insan gücü olarak yetiştiren ve yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır.

Meslekî ve teknik ortaöğretim; erkek teknik öğretim okulları, kız teknik öğretim okulları, ticaret ve turizm öğretimi okulları, din öğretimi okulları, çok programlı liseler, özel eğitim okulları, özel öğretim okulları ve sağlık eğitimi okullarından oluşmaktadır. Mesleki teknik ortaöğretime, zorunlu ilköğretimi bitirenlerden genel ortaöğretime gitmeyecek olanlar devam edebilecektir. Mesleki teknik ortaöğretim programlarının yapısı dar kapsamlı mesleki eğitimden çok, olabildiğince geniş tabanlı ve akademik içeriği de olan program anlayışına dayanacaktır. Buralara devam eden öğrenciler pratik eğitimlerini tamamlamak üzere stajyer statüsü ile işletmelere belirli sürelerle gönderilecektir. Buradan mezun olanlara diploma verilecek ve mezunlar önlisans öğretim programlarına alanlarında sınavsız, diğer fakültelere ise sınavla girebileceklerdir. Yine buradan mezun olanlar isterlerse direkt olarak iş yaşamına da gidebilmektedirler.⁶⁰

Bakanlık merkez teşkilatı içersinde bulunan ana hizmet birimleri şunlardır:⁶¹

- i. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
- ii. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,

⁵⁹ Alkan, Doğan, Sezgin. a.g.e., s.298

⁶⁰ II No'lu Yeniden Yapılanma Komisyonu Raporu, VII.Meslek Eğitimi Merkez Şurası, Ankara, 1998

⁶¹ Atölye ve Laboratuvar Organizasyonu ve Yönetimi, MEB, Ankara, 1999, s.160

- iii. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü,
- iv. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü,

bünyelerinde bulunan okul ve kurumlarda mesleki ve teknik eğitim hizmetleri yürütülmektedir. Genel Müdürlüklere bağlı okul ve kurumlar;

i. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

- 1- Endüstri Meslek Lisesi
- 2- Teknik Lise
- 3- Anadolu Meslek Lisesi
- 4- Anadolu Teknik Lisesi

ii. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

- 1- Kız Meslek Lisesi
- 2- Kız Teknik Lisesi
- 3- Anadolu Kız Meslek Lisesi
- 4- Anadolu Kız Teknik Lisesi

iii. Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü

- 1- Akşam Ticaret meslek Lisesi
- 2- Anadolu Mahalli İdareler Meslek Lisesi
- 3- Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
- 4- Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi
- 5- Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi
- 6- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- 7- Anadolu Basın Yayın ve Reklamcılık Meslek Lisesi
- 8- Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi

iv. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

- 1- İmam Hatip Liseleri
- 2- İmamlık, Hatiplik ve Kur'an Kursu Öğreticiliği

1.8.1.1. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim

Ortaöğretimdeki mesleki ve teknik eğitim programlarıyla mühendis ile usta arasında görev yapacak ara teknik işgörenlerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.⁶² Bu işgörenlerin işletmelerde yaptıkları görev nedeniyle usta ve becerili işgörene yakın olması eğitim programlarını da etkilemektedir. Dolayısıyla mesleki derslere ve atölye çalışmalarına daha fazla zaman ayrılmaktadır. Ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitime okul tür ve sayısı itibariyle bakıldığında, mesleki ve teknik okullar, ortaöğretim içinde gerçekten önemli bir yer tutmaktadır. Ortaöğretimdeki mesleki ve teknik liseleri kendi içinde erkek teknik, kız teknik, ticaret-turizm ve din öğretimi olmak üzere dört ana kümeye ayırmak olanaklıdır.

2002-2003 öğretim yılında; 3.575 meslekî ve teknik ortaöğretim okulunda 981.224 öğrenci öğrenim görmekte, 71.828 öğretmen görev yapmaktadır.⁶³ Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki sayısal durum, bu okulların bağlı bulunduğu genel müdürlüklere göre Tablo 1.1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.1- 2002-2003 Öğretim Yılında Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Erkek Teknik Öğretim	1.239	429.680	384.573	45.107	31.197
Kız Teknik Öğretim	646	166.381	29.238	137.143	12.779
Tic. ve Tur. Öğretimi	804	275.873	155.545	120.328	14.440
Din Öğretimi	536	71.100	42.858	28.247	7.431
Özel Eğitim	15	608	462	146	97
Özel Öğretim	11	936	620	316	57
Öteki Bak. Bağlı Meslek Lise	324	36.646	9.995	26.651	5.792
TOPLAM	3.575	981.224	623.286	357.938	71.828

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.144-146

Mesleki ve teknik liselerde cinsiyet temelindeki dağılım daha keskin olarak gözlenmektedir. Erkek teknik öğretim kurumlarındaki kız öğrenci oranı % 10,

⁶² MEB, 1999, s.182

⁶³ A.g.e., s.136

erkek öğrenci oranı % 90 iken, kız teknik öğretimdeki kız öğrenci oranı % 82, erkek öğrenci oranı ise % 13'dür. Kız öğrenci oranı, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı okullarda % 43, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün okullarında % 40, özel öğretim kurumlarında % 33 ve öteki bakanlıklara bağlı liselerde % 73'dür. Başka bakanlıklara bağlı okulların büyük bir bölümü Sağlık Meslek Liselerinden oluştuğu için, kız öğrenci oranı oldukça yüksek görünmektedir.

1.8.1.1.1. Erkek Teknik Öğretim

Erkek teknik öğretim okulları; ülkemiz endüstrisinin gereksinim duyduğu iş alanlarına orta kademe teknik insan gücü yetiştiren ve yükseköğretime öğrenci hazırlayan ortaöğretim kurumlarıdır. Erkek teknik öğretim okulları; Anadolu teknik liseleri, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri, endüstri meslek liseleri ve çok programlı liselerden oluşmaktadır. 2002-2003 öğretim yılında; 1.239 okulda 429.680 öğrenci öğrenim görmekte, 31.197 bin öğretmen görev yapmaktadır.⁶⁴

Mesleki ve teknik eğitim alt sistemi içinde en büyük paya sahip olan Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı okullara ilişkin sayısal veriler Tablo 1.2'de sunulmuştur.

Tablo 1.2- 2002-2003 Öğretim Yılında Erkek Teknik Öğretimdeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Endüstri Meslek Lisesi	433	260.298	244.961	15.967	24.195
Teknik Lise	272	21.957	19.835	2.122	86
Anadolu Meslek Lisesi	137	7.804	6.554	1.250	156
Anadolu Teknik Lisesi	156	25.837	21.773	4.064	1.483
Çok Programlı Lise	241	66.056	47.254	18.802	5.277
TOPLAM	1.239	429.680	384.573	45.107	31.197

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.144

⁶⁴ MEB, 1999, a.g.e., s.136

Bu okulların % 35'i Endüstri Meslek Lisesi, % 22'i Teknik Lisedir. Geri kalanlar ise Anadolu Meslek Liseleri, Anadolu Teknik Liseleri ve Çok Programlı Liselerden oluşmaktadır. Bu okulların, toplam içindeki oranları birbirine yakındır.

Erkek teknik öğretim alanındaki liselerde bulunan öğrencilerin % 60'ı Endüstri Meslek Liselerine giderken, bunu % 15 oranıyla Çok Programlı Lise ve % 6 oranıyla Anadolu Teknik Lise öğrencileri izlemektedir. En az öğrencisi olan okullar Anadolu Meslek Liseleridir. Toplam 137 Anadolu Meslek Lisesinde 7.804 öğrenci öğrenim görmekte ve okul başına 57 öğrenci düşmektedir.

Erkek teknik öğretimde görev yapan öğretmenlerin % 78'i Endüstri Meslek Liselerinde, % 16'ı Çok Programlı Liselerde çalışmaktadır. Geri kalan % 6'lük bölüm, Anadolu Teknik Liseleri, Teknik Liseler ve Anadolu Meslek Liselerine dağılmaktadır. Burada dikkati çeken nokta, Anadolu Teknik Liselerdeki öğrenci sayısı Teknik liselerindeki öğrenci sayısından 3.880 fazla olmasına karşın, öğretmen sayısı yaklaşık 17 kat fazla olmasıdır. Bunun nedeni, Teknik Liselerde derslere giren öğretmenlerin büyük bir bölümünün kadrolarının Endüstri Meslek Liselerinde olmasıdır.

Bu genel müdürlüğe bağlı okulların tümünün ortalaması alındığında, öğretmen başına 14 öğrenci düşmektedir. Bu oran, en yaygın okul türü olan Endüstri Meslek Liselerinde 11, Çok Programlı Liselerde 13, Anadolu Teknik Liselerinde 18, Anadolu Meslek Liselerinde 50 ve Teknik Liselerde 255'dir. Özellikle Teknik Liselerde bu rakamın yüksek çıkmasının nedeni, yukarıda da bahsettiğimiz gibi öğretmenlerin çoğunun Endüstri Meslek Liselerinden gelmesidir. Bunun anlamı şudur: Erkek teknik öğretim alanında Endüstri Meslek Liseleri temel alınmakta. Öteki okullar bu kaynaktan beslenmektedir. Benzerlik ve farklılıkları daha iyi açıklayabilmek için bu okulları kısaca tanıtmakta yarar vardır.

i- Endüstri Meslek Liseleri

İlköğretimden sonra 3 yıl süren bu okullarda, öğrencilere, genel kültür ve belli meslek alanlarında yeterli kazandırılmaktadır. Mezunları, sanayide nitelikli işçi veya usta olarak çalışan bu liselerde uygulanan eğitim programları oldukça çeşitlidir. Programlar, genelde okulun bulunduğu yörenin gereksinimlerine göre açılmaktadır. Bu

nedenle, sanayinin gelişmiş olduğu bölgelerde açılan okullarda bölüm sayısı çoğalırken, küçük veya kırsal yerleşim yerlerinde bölüm sayısı azalmaktadır. Ayrıca, ülkenin ekonomik gelişmesine bağlı olarak yeni bölümler açılmakta ve varolan bölümlerin bazıları kapatılmaktadır.⁶⁵

Bu okullarda uygulanan programları şöyle sıralamak olanaklıdır: Altyapı, ayakkabıcılık, baskı, bilgisayar, bilgisayarlı nümerik denetim, boya-apre, cilt ve serigrafî, çay teknolojisi, çinicilik ve seramik, dekoratif sanatlar, deri konfeksiyon, deri teknolojisi, dizgi, dokuma, döküm, döşemecilik, elektrik, elektronik, elektro-mekanik taşıyıcılar, endüstriyel elektronik, gıda teknolojisi, grafik, harita-kadastro, hidrolik-pnömatik, inşaat, iplik, iş makineleri, izabe, kalıp, kimya, konfeksiyon, kuyumculuk, kütüphanecilik, lastik teknolojisi, makine, makine ressamlığı, matbaa, mermer teknolojisi, metal işleri, metalürji, mikroteknik, mobilya ve dekorasyon, model, motor örgü teknolojisi, petro-kimya, proses, reproduksiyon ve klişe, restorasyon, soğutma ve iklimlendirme, su ürünleri, telekomünikasyon, tesisat teknolojisi, tesviye, tıp elektroniği, yapı, yapı ressamlığı.⁶⁶

ii- Teknik Liseler

Bu okullar, sanayinin gereksinim duyduğu ara kademe işgücünü yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Öğretim süresi 4 yıldır. Birinci yıl Endüstri Meslek Liseleriyle ortak bir program uygulanmakta, izleyen yıllarda ise daha çok fen bilimlerinin uygulamalı boyutlarına ağırlık verilmektedir. Bu nedenle, Teknik Liseyi bitirenler, genel lisenin fen kolu mezunlarıyla aynı haklara sahip olmaktadır. Bunun dışında, mezunlar teknisyen diploması almakta ve iş yaşamına ve yükseköğretime devam etmektedirler.

Bu okullarda uygulanan programlar çoğunlukla bilgisayar, dokuma, elektrik-elektronik, harita-kadastro, hidrolik, inşaat, iplik, kalıp, kimya, konfeksiyon, makine, mobilya-dekorasyon, mikroteknik, örgü teknolojisi ve yapı alanlarındadır. Bunların tümü Endüstri Meslek Liselerinde bulunmaktadır. Tek fark, program içeriklerinin fen ağırlıklı olması ve yetiştirilecek insan tipine dönük olarak

⁶⁵ TUSİAD, a.g.e., s.71

⁶⁶ Endüstriyel Teknik Öğretim Okullarının Haftalık Ders Çizelgeleri. MEB, Ankara, 1996, s.38

düzenlenmesidir. Başka bir deyişle, Teknik Liselerden yetişecek olan kişiler teknisyen olacağı için, eğitimi yapılan alandaki ara kademe elemanların gereksinim duyacağı yeterliklere öncelik verilmektedir.

iii - Anadolu Meslek Liseleri

Yabancı dil bilen meslek elemanlarını yetiştirmek amacıyla kurulan bu okulların öğretim süresi 4 yıldır. Birinci yıl yabancı dil ağırlıklı bir hazırlık eğitimi verildikten sonra, izleyen yıllardaki bazı derslerin eğitimi yabancı dilde yapılmaktadır. Genel olarak, ortak programların içeriği Endüstri Meslek Liselerindeki programların aynısıdır. Mezunlar, endüstriyel sektörün çeşitli alanlarında yabancı dil yeterliğine sahip nitelikli işçiler olarak istihdam edilmektedirler.

Bu okullarda uygulanan eğitim programlarının yaklaşık %60'nın Endüstri Meslek Liselerindeki programlardan oluştuğu dikkati çekmektedir. Özellikle bilgisayar, elektrik-elektronik, inşaat, kimya, makine ve telekomünikasyon programları aynıdır. Bunlara ek olarak gazetecilik, gemi elektroniği ve haberleşme, gemi makineleri, güverte, denetim ve enstrümantasyon teknolojisi, otomatik kumanda, plastik sanatlar, radyo-televizyon, tekstil ve uçak bakım teknisyenliği programları da bulunmaktadır.

iv- Anadolu Teknik Liseleri

Bu okulların genel işlevi, Teknik Liselerle aynıdır. Ancak, yetiştirilecek teknik elemanların yabancı dil öğrenmeleri amaçlandığı için İngilizce, Almanca veya Fransızca dillerinden birinde eğitim yapılmaktadır. Öğretim süresi, ilköğretimden sonra 5 yıldır. Birinci yıl, yabancı dil hazırlık programıdır. Daha sonraki yıllarda Teknik Lise programı uygulanmaktadır.

Uygulanan eğitim programlarının türleri açısından bir karşılaştırma yapıldığında, bu programlar Anadolu Meslek Liselerindeki programların aynısıdır. Yalnızca tekstil alanındaki programlar boya-apre, dokuma, iplik, konfeksiyon ve örgü teknolojisi olarak ayrı bölümler biçiminde ele alınmıştır. Başka bir deyişle, Anadolu Teknik Liselerindeki programların türü Anadolu Meslek Liseleri, içeriği ise Teknik Liselerin programlarıyla benzerlik göstermektedir.

v- Çok Programlı Liseler

Bu okullar, nüfusu az ve dağınık olan yörelerdeki gençlere ortaöğretim hizmeti sunabilmek amacıyla kurulmuştur. Tek yönetim altında genel ve mesleki programlar uygulanmaktadır. Küçük yerleşim birimlerindeki kaynakları ekonomik kullanabilmeye olanak tanıyan bu okullar, mesleki ve teknik eğitim alanındaki herhangi bir genel müdürlüğe bağlı olarak kurulabilmektedir.⁶⁷

Çok programlı bir lisenin nereye bağlı olduğu çok önemli değildir çünkü uygulanan programlar, yalnızca okulun bağlı olduğu genel müdürlüğün programları olmak zorunda değildir. Okulun yönetimi ve programları uygulamadaki değişkenlerden etkilenmektedir. Bu nedenle, erkek teknik öğretim bünyesindeki çok programlı bir lise ile kız teknik öğretime bağlı benzer bir lisenin programları aynı olabilmektedir.

1.8.1.1.2. Kız Teknik Öğretim

Kız teknik öğretim okulları; ülkemiz endüstrisinin gereksinim duyduğu iş alanlarına orta kademe teknik işgücü yetiştiren ve yükseköğretime öğrenci hazırlayan ortaöğretim kurumlarıdır. Kız teknik öğretim okulları; Anadolu kız teknik liseleri, kız teknik liseleri, Anadolu kız meslek liseleri, kız meslek liseleri ve çok programlı liselerden oluşmaktadır. 2002-2003 öğretim yılında; 646 okulda 166.381 öğrenci öğrenim görmekte, 12.779 öğretmen görev yapmaktadır.⁶⁸

Ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarının yaklaşık beşte birine sahip olan Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı okullara ilişkin sayısal durum Tablo 1.3'de sunulmuştur.

⁶⁷ http://www.tusiad.org/turkish_rapor/mesleki/mesleki03-3.pdf. 10.01.2004

⁶⁸ MEB, 2001, a.g.e., s.141

Tablo 1.3- 2002-2003 Öğretim Yılında Kız Teknik Öğretimdeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Kız Meslek Lisesi	318	79.136	2.511	76.625	8.009
Kız Teknik Lise	8	14	0	14	300
Anadolu Kız Meslek Lisesi	177	29.711	5.222	24.489	2.051
Anadolu Kız Teknik Lisesi	2	191	39	152	15
Çok Programlı Lise	141	37.136	21.288	15.848	2.404
TOPLAM	646	166.381	29.238	137.143	12.779

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.144

Kız teknik öğretim alanındaki 646 lisede 166.381 öğrenci bulunmakta ve 12.779 öğretmen görev yapmaktadır. Liselerin % 49'u Kız Meslek Lisesi, % 27'si Anadolu Kız Meslek Lisesidir. Buradaki en belirgin nokta, erkek teknik öğretimdeki 156 Anadolu Teknik Lisesine karşılık, kız teknik öğretimde yalnızca 2 tane Anadolu Kız Teknik Lisesi bulunmakta ve bu okulda 191 öğrenci öğrenim görmektedir.

Kız teknik öğretimdeki öğrencilerin % 56'ı Kız Meslek Liselerinde, % 18'i Anadolu Kız Meslek Liselerinde öğrenim görmektedir. Anadolu Kız Teknik Lisesi'nde ise yalnızca 191 öğrenci bulunmaktadır.

Kız teknik öğretim kurumlarındaki öğretmenlerin % 63'ü Kız Meslek Liselerinde görev yapmaktadır. Bu da gösteriyor ki, Kız Meslek Liselerinin öğretim kadrosu, bu genel müdürlüğe bağlı öteki okulları da beslemektedir.

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısının düşük olması dikkati çekmektedir çünkü genel ortalama itibariyle, öğretmen başına 13 öğrenci düşmektedir. Bu oran, Anadolu Kız Meslek Liselerinde 15'e yükselirken, Çok Programlı Liselerde 16 olarak gözlenmektedir. En yaygın okul türü olan Kız Meslek Liselerindeki oran ise 10'dur. Kız teknik öğretim alanındaki okul türleri, genel olarak erkek teknik öğretim okullarına benzemektedir ve uygulanan programların bazılarının da aynı olduğu görülmektedir.

i- Kız Meslek Liseleri

İlköğretimden sonra 3 yıl süreli olan ve çeşitli meslek alanlarında nitelikli işgücü yetiştiren bu okullar, genellikle kadınların çoğunlukta olduğu meslek dallarına yönelik eğitim programları uygulamaktadır. Mezunlar hem çalışma yaşamına gitmekte, hem de yükseköğretime devam etmektedirler.⁶⁹

Kız meslek liselerinde uygulanan eğitim programları şunlardır.⁷⁰ Besin denetim ve analizleri, cam işlemciliği, cilt bakımı ve güzellik, çini desinatörlüğü, çocuk gelişimi, deri hazır giyim, elektronik, el sanatları, ev yönetimi ve beslenme, giyim, grafik, hazır giyim, kimya, klasik ciltçilik, kuaförlük, kurum beslenmesi, kuyumculuk ve takı tasarımı, makine ressamlığı, moda tasarımı, nakış, örme hazır giyim, pastacılık, resim, seramik, süs bitkileri, tekstil, terzilik, yapı ressamlığı.

ii- Kız Teknik Liseleri

Kadınların yoğun olarak çalıştığı alanlara ara kademe teknik eleman yetiştirmek amacıyla kurulan bu okulların öğretim süresi 4 yıldır. Mezunlar, teknisyen unvanıyla istihdam edilmektedirler. Eğitim programlarında genel kültür derslerinin yanısıra, normal liselerin fen kolu programı uygulanmaktadır.

Birinci yıl, Kız Meslek Liseleriyle ortaktır. Son üç yılda uygulanan mesleğe dönük programlar genelde besin denetim ve analizleri, grafik, hazır giyim ve kurum beslenmesi gibi çalışma alanlarına yöneliktir.⁷¹

iii- Anadolu Kız Meslek Liseleri

Bu okullar, yabancı dil bilen ve belli bir alanda mesleki niteliklere sahip olan işçileri yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Bu nedenle, bazı derslerin eğitimi yabancı dilde yapılmaktadır. Öğretim süresi 4 yıl olup, birinci yıl yabancı dil ağırlıklı bir hazırlık programı uygulanmaktadır. Son üç yıldaki programlar ise büyük ölçüde Kız Meslek Liselerinin programlarına benzemektedir.

⁶⁹ TUSİAD, a.g.e., s.75

⁷⁰ Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Kız Teknik Öğretim Kurumlarına Ait Haftalık Ders Çizelgeleri, MEB, Ankara, 1996, s.15

⁷¹ MEB, 1996b, a.g.e., s.18

Anadolu Kız Meslek Liselerindeki programların yaklaşık %50'si Kız Meslek Liselerindeki aynısıdır. Bu programlar özellikle çocuk gelişimi, elektronik, giyim, grafik, resim, süs bitkileri ve tekstil alanlarındadır. Bunların dışında bilgisayar, büro yönetimi ve sekreterlik, deniz turizmi, heykel, iç yer tasarımı, konservasyon, örme hazır giyim, restorasyon, seramik, seyahat acenteciliği, tekstil kalite denetim ve turizm endüstrisi servis hizmetleri gibi programlar da uygulanmaktadır.⁷²

iv- Anadolu Kız Teknik Liseleri

Bir anlamda yabancı dil ağırlıklı eğitim yapan Kız Teknik Liseleri görünümündeki bu okulların öğretim süresi 5 yıldır. Birinci yıl hazırlık programıdır. İkinci yıl meslek liseleriyle ortak bir program yürütülmektedir. Son üç yılda uygulanan programlar ise hazır giyim ve tekstil alanlarındadır.⁷³

1.8.1.1.3. Ticaret ve Turizm Öğretimi

Ülkemizin ticaret, turizm, muhasebe, bilgisayar, maliye, pazarlama, bankacılık, kooperatifçilik, sekreterlik, emlak komisyonculuğu, borsa hizmetleri, sigortacılık, mahallî idareler ve iletişim gibi alanlarda; kamu ve özel sektörün gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştiren ortaöğretim kurumlarıdır. Ticaret ve turizm öğretimi okulları; Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi, Anadolu dış ticaret meslek lisesi, Anadolu ticaret meslek lisesi, Anadolu sekreterlik meslek lisesi, Anadolu aşçılık meslek lisesi, Anadolu mahallî idareler meslek lisesi, Anadolu iletişim meslek lisesi, ticaret meslek lisesi, çok programlı liseden oluşmaktadır.

2002-2003 öğretim yılında; 804 okulda 275.873 öğrenci öğrenim görmekte, 14.440 öğretmen görev yapmaktadır.⁷⁴ Ticaret ve turizm öğretimi alanındaki okulların % 40'ı Ticaret Meslek Lisesi, % 29'u Çok Programlı Lise, % 19'u Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, % 8'i Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesidir. Geri kalan okullar ise, değişik meslek alanlarında yabancı dil ağırlıklı eğitim yapan liselerdir. Ticaret ve turizm öğrenimi gören öğrencilerin yaklaşık olarak % 60'ı Ticaret Meslek Liselerine, % 19'u Çok Programlı Liselere, % 7'si Anadolu Ticaret Meslek Liselerine ve % 6'sı

⁷² A.g.e., s.20

⁷³ TUSİAD. a.g.e., s.76

⁷⁴ Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, MEB, Ankara, 2003, s.142

Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerine devam etmektedir. Geri kalan % 9'luk bir öğrenci kitlesi de öteki okullara devam etmektedir. Ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik liseler içinde okul ve öğrenci sayıları itibariyle, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü ikinci sırada gelmektedir. Bu alandaki okullara ilişkin sayısal veriler Tablo 1.4'de gösterilmiştir.

Tablo 1.4- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Ticaret ve Turizm Öğretimindeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Ticaret Meslek Lisesi	324	163.103	87.402	75.701	8.392
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	151	18.607	8.810	9.797	1.412
Anadolu Otelcilik ve Turizm M.L.	69	15.325	11.629	3.696	1.160
Anadolu Mahalli İdareler M.L.	6	353	144	209	21
Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi	4	522	237	285	22
Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi	3	290	36	254	0
Anadolu İletişim Meslek Lisesi	13	1.784	643	1.141	95
Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi	1	279	256	23	13
Çok Programlı Lise	233	52.346	32.273	20.073	3.325
TOPLAM	804	275.873	155.545	120.328	14.440

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.145

Genel ortalama itibariyle, okul başına 343 öğrenci düşerken, bu oran öğrenci sayısı fazlalığı itibarıyla Ticaret Meslek Liselerinde 504 öğrenci ile başı çekmektedir. Bunun yanı sıra bazı okullardaki öğrenci sayısı azdır. Okul başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında, 2002-2003 öğretim yılında 1'e düşürülen Anadolu Aşçılık Meslek Lisesinde 279, Anadolu Mahalli İdareler Meslek Lisesi başına 58, Anadolu İletişim Meslek Lisesi başına 137, Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi başına 131 ve Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi başına 97 öğrenci düşmektedir. Yaygın bir okul türü olmakla birlikte, Anadolu Ticaret Meslek Liselerindeki ortalama öğrenci sayısı da 124 olarak gözlenmektedir. Ticaret ve turizm alanındaki 9 okul türündeki okul başına düşen öğrenci sayısının az olması, bu alandaki okulların örgütlenmesini yeniden gözden geçirme gereğini ortaya çıkarmaktadır. Başka eğitim kurumlarının bünyesinde yürütülebilecek ve öğrenci sayısı birkaç sınıfa geçmeyecek alanlar için bile

farklı lise türlerinin açılması, ülke kaynaklarının savurganca harcanmasından başka bir şey değildir.

Ticaret ve turizm öğretimi yapan okullardaki öğretmenlerin % 58'i Ticaret Meslek Liselerinde görev yapmakta, bunu % 23 ile Çok Programlı Liseler izlemektedir. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerindeki öğretmenlerin oranı % 9, Anadolu Ticaret Meslek Liselerindeki öğretmenlerin oranı ise % 10'dur. Tüm okulların ortalaması itibariyle, öğretmen başına 19 öğrenci düşmektedir. Bu rakam, Anadolu Ticaret Meslek Liselerinde 13 öğrenciye, Anadolu Aşçılık Meslek Liselerinde 22 öğrenciye yükselirken, Anadolu İletişim Meslek Liselerinde bu sayı 19 öğrenciye inmektedir. En yaygın okul türü olan Ticaret Meslek Liselerinde ise öğretmen başına 20 öğrenci düşmektedir.

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı okullar, genelde ekonomiyle ilgili alanlarda etkinlik göstermektedirler. Bazı programlar ortak olmakla birlikte, bunların niteliği okul türlerine göre değişmektedir. Bu alandaki okullar, tür olarak çok çeşitlenmiş görünmektedir.⁷⁵ Ancak, bunlar içinde yaygın olan birkaçının işlev ve programlarını tanıtmak yararlı olacaktır.

i- Ticaret Meslek Liseleri

Kamu ve özel sektörün ticaretle ilgili alanlarda gereksinim duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmeyi amaçlayan bu okulların öğretim süresi 3 yıldır. Mezunların hem çalışma yaşamına katılma hem de yükseköğretime devam etme olanakları bulunmaktadır. İş dünyasına girenler genellikle hizmet sektöründe görev almaktadırlar. Bu okullarda uygulanan programlar genel olarak bankacılık, borsa hizmetleri, büro hizmetleri, dış ticaret, emlak komisyonculuğu, kooperatifçilik, muhasebe, pazarlama ve sigortacılık gibi alanları kapsamaktadır.⁷⁶

⁷⁵ TUSİAD. a.g.e. s.78

⁷⁶ Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü Sınıf Geçme Uygulaması Haftalık Ders Çizelgeleri, MEB, Ankara. 1996. s.20

ii- Anadolu Ticaret Meslek Liseleri

Bu okulların amacı, yabancı dil yeterliğine sahip ve hizmet sektöründe çalışacak olan işgücünü yetiştirmektir. Öğretim süresi 4 yıl olup, yabancı dil ağırlıklı eğitim yapılmaktadır. Birinci yıldaki hazırlık sınıfını başarıyla tamamlayan öğrenciler, ikinci yıl boyunca mesleğe geçiş ve yöneltme eğitimine katılmaktadırlar. Son yıllarda ise, bilgi-işlem, dış ticaret, sekreterlik ve turizm gibi alanlarda mesleki eğitim verilmektedir.⁷⁷

iii- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri

Son yıllarda gittikçe gelişen turizm ve bunun altyapısını oluşturan konaklama sektörünün gereksinim duyduğu yabancı dil bilen nitelikli elamanları yetiştirmek amacıyla kurulan bu okulların öğretim süresi 4 yıldır. Hazırlık sınıfında yoğun olarak yabancı dil eğitimi yapılan bu okulların öteki sınıflarında da yabancı dile önem verilmekte ve bazı dersler yabancı dilde işlenmektedir. Hazırlık sınıfını tamamlayan öğrenciler ikinci yıldan itibaren kat hizmetleri, mutfak, resepsiyon, servis ve seyahat acenteciliği programlarından birinde yoğunlaşmaktadırlar.⁷⁸

1.8.1.1.4. Din Öğretimi

Din öğretimi; imamlık-hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı ortaöğretim kurumlarıdır. Din öğretimi okulları; imam-hatip liseleri, Anadolu imam-hatip liseleri, çok programlı liselerden oluşmaktadır. 2002-2003 öğretim yılında; 536 okulda 71.100 öğrenci öğrenim görmekte, 7.431 öğretmen görev yapmaktadır.⁷⁹

Toplumun gereksinim duyduğu din adamlarını yetiştirmek amacıyla kurulan meslek liselerini bünyesinde toplayan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı okul, öğretmen ve öğrenci sayıları Tablo 1.5'de verilmiştir.

⁷⁷ MEB. 1996c.a.g.e., s.25

⁷⁸ A.g.e., s.28

⁷⁹ MEB. 2003. a.g.e., s.142

Tablo 1.5- 2002 - 2003 Öğretim Yılında Din Öğretimdeki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
İmam-Hatip Lisesi	436	48.035	32.071	15.964	6.467
Anadolu İmam-Hatip Lisesi	100	16.499	6.916	9.583	964
Açıköğretim Lisesi	0	6.566	3.866	2.700	0
TOPLAM	536	71.100	42.853	28.247	7.431

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.146

Bu genel müdürlüğe bağlı okulların % 81'i İmam-Hatip Liseleri ve % 19'u Anadolu İmam-Hatip Liselerinden oluşmaktadır. Din öğretimi alanındaki öğrencilerin %67'si İmam-Hatip Liselerinde, % 23'ü Anadolu İmam Hatip Liselerinde öğrenimlerini sürdürmektedirler. Genel ortalama itibariyle, okul başına 133 öğrenci düşmekte, bu oran İmam-Hatip Liselerinde 110, Anadolu İmam-Hatip Liselerinde ise 165 olarak gözlenmektedir.

İmam-Hatip Liselerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 8, Anadolu İmam-Hatip Liselerinde 17'dir. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı okulların, mesleki ve teknik eğitim veren öteki genel müdürlüklere bağlı okullara göre, işlev ve program açısından çok farklı oldukları gözlenmektedir.

i- İmam-Hatip Liseleri

Bu okulların amacı, toplumun gereksinim duyduğu imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi din hizmetlerini yerine getirecek elemanları yetiştirmektir. Bu liselerin öğretim süresi 4 yıldır. Özellikle birinci yıl, Arapça öğretimine ağırlık veren bir program uygulanmaktadır. Son üç yılda ise genel kültür ve meslek derslerinin karışımından oluşan bir eğitim programı uygulanmaktadır. Mezunlar, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı kadrolarda boşluk varsa atanmakta, bir bölümü de yükseköğretime devam etmektedirler. Son yıllarda, bu okullar kendi kuruluş amaçlarından büyük ölçüde uzaklaşmış ve asıl işi üniversiteye öğrenci yetiştirmek olan ama bu arada din eğitimi de veren bir ortaöğretim kurumuna dönüştürülmüşlerdir.⁸⁰

⁸⁰ TUSİAD. a.g.e., s. 80

ii- Anadolu İmam Hatip Liseleri

Din öğretimi yapan okullara özgü bir yabancı dil olan Arapça'nın yanı sıra, ikinci bir yabancı dil bilen din adamlarını yetiştirmek amacıyla kurulan bu okulların öğretim süresi, son düzenlemelere göre 4 yıl olarak belirlenmiştir. Birinci yıl tamamlanan yabancı dil hazırlık programından sonra, büyük ölçüde normal imam hatip liselerinin öğretim programları uygulanmaktadır. Ancak, derslerin süreleri ve ağırlıklarında bazı farklılıklar bulunmaktadır.⁸¹

1.8.1.2. Yaygın Mesleki Eğitim

Toplumdaki hızlı değişime paralel olarak eğitimde asıl olanın, okul eğitimi olduğu anlayışının da değişmesidir. Bu anlayış doğrultusunda MEB, okul sisteminin amaçlarında, programlarında, yapılarında yeniden düzenlemeler yapmakta, sürekli eğitim bağlamında okul dışı öğrenme ve eğitim sistemini geliştirme ve yaygınlaştırma, yeniden yapılandırma çalışmalarına ağırlık kazandırmakta ve eğitimin odak noktasını örgün eğitimden sürekli eğitime kaydırmaktadır.⁸²

Yaygın eğitim; örgün eğitime hiç katılmamış, halen bir örgün eğitim kurumuna devam eden veya örgün eğitim sisteminden çıkmış olan kişilere verilen genellikle kısa süreli bir eğitim türüdür. Yaygın eğitimin amacı, değişik koşul ve beklentiler içinde bulunan ve örgün eğitim kurumlarından yeterince yararlanamayan yurttaşların eğitim gereksinimlerini karşılamaktır.

Örgün eğitime oranla, daha az sayıda insanı ilgilendiren böyle bir eğitim, çoğunlukla esnek bir program anlayışıyla düzenlenir ve yurttaşların hem bireysel hem de toplumsal gelişimlerine katkıda bulunur. Bunlara örnek olarak okuma-yazma kursları, meslek edindirme programları, eğitim amaçlı kitle çalışmaları ve bazı kültürel etkinlikler gösterilebilir.⁸³

⁸¹ <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/mesleki/mesleki03-3.pdf>, 10.01.2004

⁸² MEB, 2001, a.g.e., s.158

⁸³ TUSİAD, a.g.e., s.63

Mesleki ve teknik eğitimin, örgün eğitim kurumlarının dışında kalan yurttaşlara da sunulması gerekir. Bu işlevi, yaygın mesleki eğitim kurumları üstlenmektedir. Yaygın mesleki eğitim hizmetlerinden yararlanan kişiler, örgün eğitimdekilere oranla, daha değişik özelliklere sahip bir kitle oluşturur. Çoğunlukla, çalışma yaşamına giren ve ortaöğretime devam edemeyen gençler ile bir meslek öğrenmek isteyen yetişkinler bunların başında gelmektedir. Ayrıca, örgün eğitim kurumlarında öğrenci olduğu halde, özel ilgileri nedeniyle belli alanlarda kendini geliştirmek isteyen kişiler de yaygın mesleki eğitim olanaklarından yararlanabilmektedirler.⁸⁴

MEB'e bağlı 16 yaygın eğitim kurumunda değişik tür ve nitelikte, her yaş grubundaki insanlara hizmet verilmektedir.⁸⁵

Yaygın eğitim kurumları şunlardır,

- i. Halk eğitimi merkezleri,
- ii. Çıraklık eğitimi merkezleri,
- iii. Pratik kız sanat okulları,
- iv. Olgunlaşma enstitüleri,
- v. Mesleki eğitim merkezleri,
- vi. Yetişkinler teknik eğitim merkezleri,
- vii. Eğitim ve uygulama okulları,
- viii. Özel dersane.
- ix. Özel kurs,
- x. Endüstri pratik sanat okulları,
- xi. Bilim ve sanat merkezleri,
- xii. Açık ilköğretim,
- xiii. Açık lise,
- xiv. Mesleki ve teknik açıköğretim okulu

⁸⁴ TUSİAD. a.g.e., s.81

⁸⁵ MEB, 2001. a.g.e., s.158

Aşağıdaki Tablo 1.6'da 2002 yılı itibarıyla Yaygın Eğitim Kurumlarının sayıları ile kursiyer ve öğretmen sayıları gösterilmektedir.

Tablo 1.6- 2002 Yılında Yaygın Eğitim Kurum, Kursiyer Ve Öğretmen Sayıları

KURUM / MERKEZ TÜRÜ	KURUM SAYISI	KURSIYER SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
Pratik Kız Sanat Okulu	408	154.049	257
Olgunlaşma Enstitüsü	12	4.547	241
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	12	151	*
Mesleki Eğitim Merkezi (ETÖGM)	16	168	*
Halk Eğitimi Merkezi	922	1.056.592	5.356
Mesleki Eğitim Merkezi	346	292.930	5.064
Özel Eğitim Toplamı	249	9.433	2.245
<i>Eğitim Uygulama Okulu</i>	90	5.455	1.324
<i>Mesleki Eğitim Merkezi</i>	51	2.636	725
<i>İş Eğitim Merkezi</i>	92	465	41
<i>Bilim ve Sanat Merkezi</i>	16	877	155
Meslek Kursları	**	45.622	**
RESMİ YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI TOPLAMI	1.934	1.644.431	11.979
Özel Kurslar	3.094	868.968	13.203
Özel Dershaneler	2.122	606.522	19.881
ÖZEL YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI TOPLAMI	5.216	1.475.490	33.084
GENEL TOPLAM	7.181	3.038.982	46.247

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.206

* Bağlı buldukları meslek lisende gösterilmiştir.

** Mesleki ve Teknik Okullar ile Yaygın Eğitim Kurumlarınca açıldığından öğretmen sayısı verilmemiştir.

1.8.1.2.1 Halk Eğitimi Çalışmaları

Yaygın mesleki eğitim alanında hizmet veren bir başka kurum, Halk Eğitim Merkezleridir. Gereksinim duyulan yörelerde okuma-yazma kursları, sosyal-kültürel kurslar ve meslek kursları düzenleyen bu merkezler geniş bir halk kitlesine hizmet vermektedir.⁸⁶

⁸⁶ TUSİAD. a.g.e.. s.85

Örgün eğitim dışında düzenlenen eğitim çabaları büyük ağırlıkla 922 Halk Eğitimi Merkezlerinde yerine getirilmektedir. Bu merkezlerde her yaş ve eğitim düzeyindeki yurttaşlara yönelik olarak;

- i. Okuma - yazma kursları,
- ii. Meslek kursları,
- iii. Sosyal - kültürel kurslar,
- iv. Sosyal - kültürel uygulamalar düzenlenmektedir.⁸⁷

Halk Eğitim Merkezleri tarafından açılan kursların % 76'sı yaygın mesleki eğitim niteliğindedir. Geri kalanların % 17'si sosyal-kültürel etkinlik ve % 7'si okuma-yazma kurslarıdır. Mesleki eğitim kursları daha ayrıntılı incelendiğinde, 100 kadar alanda beceri eğitiminin verildiği ve kursiyerlerin % 80'inin kadınlardan oluştuğu gözlenmektedir. Aşağıdaki Tablo 1.7'de, Halk Eğitim Merkezlerince açılan meslek programlarının ilanlara göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1.7- 2002-2003 Öğretim Yılında Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurslar ve Kursiyer Sayıları

Kurs Türü	Açılan Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı		
		Toplam	Erkek	Kadın
Meslek Kursları	13.043	464.366	197.303	267.063
Okuma-Yazma Kursları	6.106	294.629	104.962	189.667
Sosyal-Kültürel Kurslar	5.633	297.597	141.854	155.743
TOPLAM	24.782	1.056.592	444.119	612.473

Kaynak: MEB Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004, s.207

Sayıları sürekli artan bu alanlar dikkatle incelendiğinde, büyük bir çeşitlenmenin olduğu gözlenmektedir. Eğitimi yapılan birçok alanda hem kadınlar hem de erkekler çalışabilecek durumdadır. Ne var ki, açılan kurslara katılanların büyük çoğunluğunu ev hanımları oluşturmaktadır.

⁸⁷ <http://www.meb.gov.tr/stats/2002/66.htm#6b4>, 22.01.2004

Halk Eğitim Merkezleri tarafından düzenlenen yaygın mesleki eğitim kursları sonunda verilen katılım belgeleri istihdam açısından işlevsel bir değer taşımamaktadır. Açılan kursların çoğu, belli bir konuya ilgi duyan kişiler için düzenlenmiş programlar niteliğindedir. Bu merkezlerde, sanayideki kitlesel üretim mantığına dönük bir eğitim yapıldığını ileri sürmek zordur. Dolayısıyla, bu programları tamamlayan bireyler ya kendi işlerini kurmaya yönelmekte veya küçük işyerlerinde çalışmaktadırlar.

Halk eğitimi çalışmalarıyla ilgili temel olgulardan biri de, bu eğitim türünün asıl hedef kitlesine ulaşmakta yetersiz kalmasıdır. İstatistikler incelendiğinde, okuma-yazma bilmeyenler, örgün eğitime çok kısa bir süre katılabilenler, 45 yaşını geçenler, kırsal kesimde yaşayanlar, engelliler, belli bir işte çalışanlar ve erkeklerin bu hizmetlerden yeterince yararlanamadıkları gözlenmektedir.

Dikkate değer bir başka nokta, halk eğitimi kurslarına katılanların önemli bir bölümü, başladıkları programları bitirmeden ayrılmaktadırlar. Bu oran, Halk Eğitim Merkezlerince açılan kurslarda % 22, Pratik Kız Sanat Okullarının düzenlediği kurslarda % 30 ve özel sektörün açtığı kurslarda % 66 dolayındadır. Belirtilen rakamların birçok açıklaması olabilir, ama özellikle katılımcı beklentilerinin karşılanamadığını göstermesi yönünden bu rakamların anlamı büyüktür.⁸⁸

Tablo 1.8- Halk Eğitimi Merkezi Bünyesinde Açılan Meslek Programları

Abajur Yapımı	Fotoğrafçılık	Muhasebe
Arıcılık Kursu	Frezecilik	Oto Elektrik
Aşçılık	Garsonluk	Overlok
Ayakkabıcılık	Giyim (Biçki-Dikiş)	Oymacılık
Bakırcılık	Gömlekçilik	On Büro Hizmetleri
Batik	Gümüşçülük	Pano
Battaniye Dok.	Halı Dokuma	Pastacılık
Bayan Berberliği	Hasır Bilezik Yapımı	Pompa Bakım ve Onar.
Bebek Yapımı	Hasta Bakıcılığı	Pratik Elektrik
Beş - Şiş	Hattatçılık	Santralcilik
Besicilik	Havluculuk	Sebze Yetiştirme
Bibloculuk	İğne Oyası	Sekreterlik
Bilgisayar Operatör.	İnşaat Kalıpcılığı	Seracılık

⁸⁸ TUSİAD, a.g.e. s.88

Bobinajcılık	İpek Böcekçiliği	Seramikçilik
Boya - Badana	Kalorifer Ateşçiliği	Servis Hizmetleri
Cecim Dokuma	Kat Hizmetleri	Sığır Besiciliği
Cilt Bakımı	Kaynakçılık	Sihhi Tesisat
Ciltçilik	Kilim Dokuma	Maraş İşi Sim Sırma
Çiçek Yetiştirme	Konfeksiyon	Sürveyanlık
Çinicilik	Konservencilik	Süpürge Yapımı
Çocuk Bakımı	Koyun Yetiştirici	Süs Bitkileri Yet.
Çorapçılık	Kütüphaneci	Tabelacılık
Daktilo	Lületaş İşletmeciliği	Tavukçuluk
Dekoratif Resim	Madencilik	Teknik Resim
Dekoratif Yazı	Makine Bakım ve Onar.	Tezhip
Demircilik	Makine Nakısı	Torna - Tesviye
Doğramacılık	Makine Yağcılığı	Trafik
Döşemencilik	Makrame	Traktör Bakım ve Onar.
Dülgerlik	Mankenlik	Trikotaj
Elektrik Tesisatçılığı	Manikür - Pedikür	Turizm ve Hotelcilik
Elektronik	Matbaacılık	Usta Öğretici Yetiştirme
El Nakısı	Meyve Yetiştirme	Vitray
El Örgüsü	Mimari Proje Res.	Yakma
Ev Dekorasyonu	Mobilyacılık	Yapma Çiçekçilik
Ev Ekonomisi	Modelistlik	Yorgancılık
Fayansçılık	Motor Tamiri	Ziraat

Kaynak: MEB. 16.Milli Eğitim Şurası Raporları, Ankara, 1998, s.25

1.8.1.3. Mesleki Eğitim Merkezi

4702 Sayılı Yasa'nın 22. Maddesi ile adı Mesleki Eğitim Merkezi'ne dönüştürülen Çıraklık Eğitimi Merkezleri yaygın eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır. 3308 sayılı Yasa kapsamındaki 109 meslek dalında işyerlerinde çalışan, ilköğretim okulunu bitirmiş olup 14 yaşını tamamlamış ve 19 yaşından gün almamış olanlar çırak olarak eğitime alınmaktadır. 4702 sayılı yasa ile 19 yaşından büyük olanlara da çıraklık eğitimi olanağı sağlanmıştır.⁸⁹

1997-1998 öğretim yılı itibariyle, 80 ilin tümünde 321 Çıraklık Eğitim Merkezi bulunurken, 2001-2002 öğretim yılında ise 346 Mesleki Eğitim Merkezinde 109 meslek dalında 292.930 kursiyeri ve görevli 5.064 öğretmeni bulunmaktadır.

⁸⁹ MEB, 2001. a.g.e.. s.162

Aşağıdaki Tablo 1.9’da yıllara göre Mesleki Eğitim Merkezlerindeki sayısal gelişmeler verilmiştir.

Tablo 1.9- Mesleki Eğitim Merkezleri

Öğretim Yılı	İl Sayısı	M.E.M. Sayısı	Meslek Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
1996 - 1997	80	312	86	195.961	4.089
1997 - 1998	80	321	89	267.074	4.122
1998 - 1999	80	325	89	228.844	4.759
1999 - 2000	80	330	89	218.576	5.084
2000 - 2001	81	342	109	248.495	4.840
2001 - 2002	81	346	109	292.930	5.064

Kaynak: MEB. 2002 Yılı Başında Milli Eğitim, Ankara, 2001, s.45

Mesleki Eğitim hizmeti ülke geneline yaygınlaştırırken, eğitim merkezi ve öğrenci sayısının yanı sıra, kapsama giren meslek sayısı da artırılmaktadır. Aşağıdaki Tabloda, genel olarak hangi alanlarda eğitim yapıldığını göstermektedir. Tüm bu gelişmelerin sağlanmasında, 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası'nın büyük katkısı olmuştur. Bu yasa, bir işletme de çırak ve kalfa olarak çalışan gençlerin düzenli bir meslek eğitiminden geçmelerini öngörmektedir. Çıraklık eğitimine devam eden öğrenciler haftada 8 saatten az olmamak üzere 10 saate kadar okulda kuramsal eğitime katılırken, geri kalan çalışma saatlerinde işletmede uygulamalı eğitim almaktadırlar. Ders programları, genel bilgi dersleri ile meslek bilgisi derslerinden oluşmaktadır.

Yasaya göre, çıraklık eğitimine katılan gençlerin tümü öğrenci sayılmakta ve örgün eğitimdeki öğrencilerin sahip olduğu haklardan yararlanmaktadırlar. Ayrıca, bu gençlere, asgari ücretin % 30'undan az olmamak koşuluyla bir ücret ödenmekte ve bu öğrenciler, meslek hastalıkları ve iş kazalarına karşı sigortalanmaktadırlar. Bu eğitimin finansmanı, işverenlerin de katkılarıyla oluşturulan özel bir fondan karşılanmaktadır. Söz konusu fonun kaynağı, yasanın öngördüğü biçimde değişik yerlerden yapılan kesinti, ödenek ve bağışlardır.

Tablo 1.10- Mesleki Eğitim Merkezi'nde Çıraklık Eğitimi Yapılan Alanlar

Ağaç Oymacılığı	Enjektör Ayarlığı	Oto Döşemeciliği
Ahşap Karoserciliği	Erkek Berberliği	Oto Elektrikçiliği
Alüminyum Doğrama	Erkek Terziliği	Oto Motor Tamirciliği
Asansörcülük	Et ve Et Ürünleri İşletme	Ön Düzen Ayarlığı
Aşçılık	Fırıncılık	Pasta, Tatlı, Şekerleme
Ayakkabıcılık	Fotoğrafçılık	Plastik İşlemeciliği
Bakım Onarım Elektrikçisi	Frezecilik	Radyo-TV Tamirciliği
Beton ve Kalıpcılığı	Haberleşme Cihazları	Resepsiyon
Betonarme Demirciliği	Haddecilik	Saat Tamirciliği
Bilgisayar Bakım ve	Halicilik	Sac İşleri
Bobinajcılık	İş Makineleri Tamirciliği	Sayacılık
Boya ve Yüzey Hazırlama	Kadın Berberliği	Seramik ve Çinicilik
Büro Makineleri Bakım ve	Kadın Terziliği	Serigrafi - Ciltleme
Cam İşletmeciliği	Kalıpcılık	Servis
Çantacılık, Saraciye Onarım	Kaloriferçilik	Sıcak Demircilik
Çelikhane İşletmeciliği	Kaporta Tamirciliği	Sihhi Tesisatçı
Dericilik	Konfeksiyon	Soğutma ve İklimlendirme
Deri Konfeksiyon	Kuyumculuk	Taşçılık
Diş Protezliği	Matbaacılık	Taşlama ve Alet Bileme
Dizel Mot. Pompa ve Enjek.	Mermer Süsleme Taşçılığı	Tekne İmalatçılığı
Dizgi	Metal (bakır) Levha	Tesviyecilik
Doğramacılık	Mobilyacılık	Tipo - Baskı
Dokumacılık	Mobilya Döşemeciliği	Tornacılık
Dökümcülük	Modelcilik	Trikotaj
Döşeme, Duvar Kaplama	Motosiklet Tamirciliği	Üst Yüzey İşlemleri
Duvarcılık	Motor Yenileştirmeciliği	Vargel - Planlayıcılık
Elektrik Tesisatçılığı	Ofset Baskı	Vitrin Kuyumculuğu
Elektrikli Ev Aletleri Tamiri	Oto Boyacılığı	Ziraat Makineleri Bakımı

Kaynak: MEB. 16.Milli Eğitim Şurası Raporları, Ankara, 1998, s.27

Görüldüğü gibi, bu eğitiminin kapsamı oldukça geniştir. Eğitimi yapılan meslekler, genelde küçük ve orta boy işletmelerin üretim alanlarında yoğunlaşmaktadır. Bu da, okul dışında kalmış gençlerin belli alanlarda mesleki beceriler kazanarak üretime katılmalarına yardımcı olmaktadır.

Ülkemizdeki çıraklık eğitimi çalışmalarını katılımcı bir anlayışla yönetmek üzere, yerel ve ulusal düzeyde çıraklık ve mesleki eğitim kurulları oluşturulmuştur. Üçlü bir yapıya dayanan bu kurullarda, çalışma yaşamını temsil eden işçi-hükümet-işveren yetkilileri görev almaktadır. Belli aralıklarla toplanan bu kurulların çalışmaları okul-sanayi ilişkilerini geliştirmede yararlı olmakla birlikte, şimdiye değin elde edilen sonuçların istenen düzeyde gerçekleştiğini söylemek zordur.⁹⁰

1.8.2. Yükseköğretimde Mesleki ve Teknik Eğitim

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık, yüksek öğrenim veren her kademedeki eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amacı; ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri söz ve yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktır.⁹¹

Mesleki ve teknik eğitim, yükseköğretimde genellikle üniversitelerde gerçekleştirilmekte ve ortaöğretimden sonraki önlisans, lisans ve lisansüstü programları kapsamaktadır. Bu aşamadaki eğitimin amacı, toplumun gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmektir. Bunu gerçekleştirebilmek için yükseköğretim kurumlarında gerekli eğitim verilmektedir.

Coğrafi sınırların öneminin azaldığı, devletçiliğin yerini serbest pazar ekonomisine bıraktığı, özelleştirmeye hız verildiği ve rekabetin her alana damgasını vurduğu günümüzün küreselleşmiş dünyasında yükseköğretim sistemi üç temel işlevi olan eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplum hizmetleri ile ülke ekonomisinin itici gücü ve insanlığın ulaşmış olduğu “bilgi toplumu” aşamasında “bilgi ekonomisinin” beyni niteliğine bürünmüş “bilgi fabrikasıdır”.⁹²

Türkiye’de ilk kez batılı anlamda yükseköğretim seviyesinde Mühendislik eğitimi 1773 yılında gemi inşaatı ve deniz haritalarının yapılması konusunda uzman personel yetiştirilmek üzere bir Macar soylusu olan Baron de Tott tarafından Haliç Tersane’sinde kurulan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (İmparatorluk Deniz Mühendishanesi)’dir. 1795 yılında, III. Selim döneminde açılan Mühendishane-i Berr-i

⁹⁰ <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/mesleki/mesleki03-42.pdf> . 10.01.2004

⁹¹ MEB., 2001. a.g.e., s.165

⁹² Kemal Gürüz. **Türk Yükseköğretim Sistemi**, Ankara, 1999. s.4

Hümayun (İmparatorluk Kara Mühendishanesi) topçu subayı yetiştirmek için kurulmuştu. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun'un genişletilmesiyle oluşan bu okulun eğitim süresi dört yıldır ve bu okullara çağının en değerli matematik bilginleri ve diğer teknik dersler için diplomalı yabancı uzmanlar öğretmen olarak atanmış, kara ve deniz kuvvetleri için topçu, istihkam, harita, güverte ve inşaiye mühendis subaylar yetiştirilmeye başlanmıştır. Okulda verilen dersler arasında istihkam, top dökümcülüğü, topçuluk, astronomi gibi konular yer alıyordu. 1847 yılında Mühendishane-i Berr-i Hümayun'un müfredatına mimarlık alanında da dersler konularak batı yöntemlerine göre mimarlık bilgileri verilmeye başlandı. 1883 yılında Hendese-i Mülkiye'ye dönüşen Mühendishane-i Berr-i Hümayun, 1909 yılında Mühendis Mekteb-i Alisi adını alarak, sivil mimar ve mühendislerin yetişmesi konusunda eğitim vermiştir.

Cumhuriyetin kuruluşu ile mühendislik ve mimarlık eğitimi yeniden düzenlendi. Mühendis Mekteb-i Alisi yol, demiryolu, su işleri ve inşaat-mimarlık dallarını kapsayacak şekilde eğitim veren bir okul olarak örgütlenmişti. 1929 yılında bu okulun açık olan su ve yol kollarına inşaat şubesi de eklenerek mimarlık alanında eğitime başlanmıştır. İlk mezunlarını 1931 yılında veren Yüksek Mühendis Mektebi Cumhuriyet Türkiye'sinin bayındırlık işleri için gerekli teknik elemanları yetiştiriyordu. 1940'larda Almanya ve İsviçre'yi terk eden öğretim üyelerinin katılımı ile güçlenen kadrosu ile Yüksek Mühendis Mektebi, Türkiye'nin teknik öğretim alanında bir eğitim veren ilk kuruluşu olmuştur.⁹³

2003-2004 eğitim-öğretim yılı itibariyle ülkemizde 53'ü Devlet, 24'ü de vakıf üniversitesi olmak üzere 77 üniversitemiz bulunmaktadır. Bugün üniversitelerimizin bünyesinde 615 fakülte, 227 yüksekokul, 292 enstitü, ve 612 meslek yüksekokulu bulunmaktadır⁹⁴. Bu 77 üniversitemizin hepsinde Lisans düzeyinde dört yıllık Mühendislik eğitimi, Önlisans düzeyinde de iki yıllık teknikerlik eğitimi verilmektedir.

⁹³ <http://www.itu.edu.tr/1-2-14tr.htm>, 05.05.2003

⁹⁴ <http://yogm.meb.gov.tr/Yuksekogretim.htm>, 29.04.2003

1.8.2.1. Önlisans Programlarında Mesleki ve Teknik Eğitim (Meslek Yüksekokulları – M.Y.O.)

Türkiye’de tekniker eğitimine planlı ve düzenli bir şekilde 1953 yılında başlanılmıştır. 1962 yılında 22 Akşam, 4 gündüz eğitimi olmak üzere tekniker okullarında toplam 3700 öğrenci öğrenim görmekte idi. Çeşitli nedenlerden dolayı 1967 yılında tekniker eğitimine, 1972 yılında ise yüksek tekniker eğitimine son verilmiştir. 1975 yılında YAY-KUR’a bağlı olarak 45 yüksekokul açılmış, 1979 yılında 45’i meslek yüksekokulu olmak üzere tekniker okullarının sayısı 59’a yükseltilmiştir. 1982 yılında meslek yüksekokulları 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası’nda tanımlanarak üniversitelere bağlanmıştır. 1982 yılında üniversitelere devredilen meslek yüksekokulu sayısı 44’tür.⁹⁵ 2003-2004 eğitim-öğretim yılı itibarıyla devlet ve vakıf üniversiteleri ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarından 474 tanesi faal durumdadır.⁹⁶

1995 yılında, meslek yüksekokulları bünyelerinde bulunan teknik ve sosyal program sayısı 975 iken, 2002 yılında % 60,8 oranında artarak 1.568’e ulaşmıştır. Üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki öğrenci kontenjan sayıları incelendiğinde 1995 yılında 66.322 olan öğrenci kontenjanı, 2002 yılında 188.163’e yükselmiştir. Bunun sonucu olarak son yedi yıllık dilimde sadece meslek yüksekokullarına ayrılan kontenjan sayısı % 83,7 oranında artmıştır.⁹⁷

Bu seviyede, becerili işçi ve mühendis arasındaki orta basamakta teknik insan gücünün yetiştirilmesini amaçlayan teknik eğitim programları uygulanmaktadır. Teknisyen eğitiminin ortaöğretim sonrası iki yıllık eğitim ile sağlanması dünyada yaygın bir uygulamadır. Ortaöğretim sonrası teknik eğitim programları yaptığı görev yönünden mühendis ve araştırmacıya daha yakın olan teknisyenleri yetiştirmeyi amaçlar. Programların kapsamında fen, matematik ve uygulamalı teknik derslerin ağırlığı ortaöğretim kademesinde uygulanan teknik eğitim programlarına oranla daha fazla olduğu izlenmektedir.

⁹⁵ <http://www.isov.org.tr/html/meslek.html>, 11.03.2003

⁹⁶ YÖK., 2004. a.g.e., s.11

⁹⁷ Ş.Ceylan, F.Yoldaş, Ö.Alan, Y.Güven, H.Akdemir, “2003’e Girerken Meslek Yüksekokullarının Dünü ve Bugünü”. II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. 15-17 Ekim 2003, İzmir, s.4

Teknisyenlik görevi bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak hızlı bir değişim süreci içerisinde bulunmaktadır. Eğitimin etkinliği için görevde meydana gelen değişimlerin sürekli izlenmesi ve eğitimin bu değişimleri karşılayacak şekilde sürekli geliştirilmesi gerekmektedir. Önlisans programlarındaki teknisyen eğitim programları, tam zamanlı, yarı zamanlı ve okul-endüstri işbirliğine dayalı olarak organize edilmektedir. Program organizasyonu, öğrencinin ve iş yaşamının gereksinim ve olanaklarına göre yapılır. Teknisyen eğitiminin başarısı, öğrencinin eğitimde kazandığı davranışlar ile işteki başarımı karşılaştırılarak elde edilir.⁹⁸

Meslek yüksekokulları, mesleki ve teknik orta eğitim mezunlarına kendi alanlarında ileri düzeyde meslek eğitimi vermeyi amaçlayan ve nitelikli ara eleman yetiştirme görevi üstlenen okullardır. Bu okullardan mezun olanlar çalışma yaşamında tekniker olarak tanımlanmaktadır.

Tekniker, çalışma alanındaki görevi itibariyle üst düzey yönetici ve / veya mühendis ile teknisyen arasında bulunan teknisyenden daha fazla teorik bilgiye sahip bir ara elemandır. Bu özelliklerdeki bir eleman bazı küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde liderlik ve yöneticilik rolü de üstlenebilmektedir. Meslek yüksekokullarının teknik programlarından mezun öğrencilere tekniker, sosyal programlardan mezun olanlarına ise meslek elemanı unvanı verilmektedir.⁹⁹

Bünyesinde en çok MYO bulunan ilk 10 üniversite aşağıda gösterilmiştir.¹⁰⁰

<u>Üniversite</u>	<u>Faal MYO Sayısı</u>
Selçuk	25
Trakya	20
Süleyman Demirel	17
Afyon Kocatepe	16
Atatürk	14
Samsun 19 Mayıs	14
Dumlupınar	13
Gazi	13
Karadeniz Teknik	12
Uludağ	10

⁹⁸ Alkan, Doğan, Sezgin, a.g.e., s.321

⁹⁹ Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi Programı. MEB-YÖK, Ankara, 2002, s.9

¹⁰⁰ YÖK..2004. a.g.e., s.12

1.8.2.2. Lisans Programlarında Mesleki ve Teknik Eğitim

Lisans kademesinde mühendis, teknolog ve teknik öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan teknik eğitim programları uygulanır. Programların öğretim süresi ortaöğretimden sonra dört yıldır. Lisansüstü teknik eğitim programları ise uzmanlığa yöneliktir.¹⁰¹ Bugün dört yıllık lisans eğitimi kapsamında hemen hemen birçok mühendislik ve teknik alanlarda mesleki eğitim verilmekte ve buralardan mezun olan birçok kişi gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında başarılı işler yapabilmektedirler.

¹⁰¹ Alkan, Doğan, Sezgin, a.g.e., s.221

İKİNCİ BÖLÜM

**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI VE
MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ**

2.1. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YENİDEN YAPILANMA

21. yüzyılda olduğumuz bu dönemde tüm dünyada çok hızlı değişme ve gelişmeler yaşanmaktadır. Meydana gelen bu gelişmeler sosyal, kültürel ve ekonomik alanda küreselleşmeyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Bütün dünya ülkeleri 2000'li yıllarda: gereksinim duyacakları insan gücünün yetiştirilmesi için sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda bir dizi değişmeler ve gelişmeler gerçekleştirmektedirler.

Mesleki ve teknik öğretim, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde öğrenmeyi geliştirmede stratejik bir önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim alanında yapılan çalışmalar, ülke gereksinimlerini planlayarak hızlı bir gelişim göstermek yerine, genellikle yavaş değişen ve özellikle bir model arayışı içinde geçmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi konusunda zaman zaman yurtdışı destekli projeler yürütülmeye çalışılmıştır. Bir mesleki ve teknik eğitimin planlanmasında göz önünde bulundurulacak hususlar, mesleki ve teknik eğitim alanında ülke gereksinim ve olanaklarının belirlenmesi, yetiştirilecek nitelikli insan gücü portresinin çıkarılması, atıl kapasitenin değerlendirilmesi ve sanayi ile işbirliğinin kuramdan uygulamaya geçirilmesi olarak ifade edilebilmektedir.¹⁰²

Yeni, uluslararası düzeyde rekabet edebilen işgücünün gereksinimlerinde meydana gelen hızlı değişme, MTE sisteminde de, en az işletmelerde meydana gelen değişiklikler kadar hızlı ve kesin, yeniden yapılanmayı gerektirmektedir.

¹⁰² Hasan Sağlam. Recai Kuş. **Mesleki Teknik Eğitimin Yapılandırılma İhtiyacı**, İVETA CONFERENCE. Ankara, 2003, s.3

Eğitimde, fiziki olanakların verimli kullanımı kadar, idari ve öğretimle ilgili işlevlerde de daha fazla verimlilik esastır. Programların geliştirilmesinde ve içeriğin öğrencilere aktarılmasında daha esnek ve gereksinimlere daha hızlı yanıt verebilen bir yapının kurulması gerekmektedir.¹⁰³

Ülkelerin kalkınmasında bilim ve teknolojinin rolünün % 70 civarında olduğu dikkate alınarak ülkemizin 2000'li yıllarda gereksinim duyacağı insan gücünün yetiştirilmesinde temel yapı taşı olan eğitimin, dünyadaki değişim sürecine uygun olarak yeniden düzenlenmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Türkiye'nin 2000'li yıllarda Avrupa Birliği ile her alandaki bütünleşmesini tam olarak sağlamak, dünya ülkeleri arasında yeni kurulmakta olan yapıda layık olduğumuz saygın yeri almak, bilgi, teknoloji ve iletişim toplumu olmak en büyük hedefidir. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Hükümet Programı incelendiğinde; "milli değerlere sahip, bilgi ve teknolojiyi rehber edinen, çağdaş" insan gücünün gerekliliği birleşilen nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁴

Bu bakımdan; eğitim, özellikle mesleki ve teknik eğitim, giderek stratejik bir önem kazanmaktadır. Toplumumuzun ve iş yaşamımızın gereksinimlerini karşılayabilen, çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun, katılımcılığa açık bir şekilde mesleki teknik eğitim sisteminin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve kurumsallaştırılması zorunlu hale gelmiştir.

Bu hedeflere ulaşmak, insan gücü, eğitim ve istihdam ilişkisinin, sağlıklı, dengeli ve dinamik bir yapıya ulaştırılmasıyla olanaklıdır. Bu nedenle kalkınma planlarında ve hükümet programlarında da belirtildiği gibi; mesleki ve teknik öğretim yapan okul ve kurumlarımızın geliştirilerek ülkemiz genelinde yaygınlaştırılması, niteliğinin yükseltilerek gelişmiş ülkelerdeki standartlara, hatta daha ileriye ulaştırılması, bu alanda daha çok insanımızın öğrenim görmesi, mevcut kaynakların daha rasyonel kullanılması ve yeni kaynakların yaratılması, en az kaynak kullanarak en çok yarar sağlanması çalışmalarına önem, öncelik ve ağırlık verilmesi zorunlu olmaktadır.

¹⁰³ MEB. 1994. a.g.e., s.14

¹⁰⁴ MEB. 1998. a.g.e., s.1

2.1.1. Mesleki-Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanmayı Gerektiren Nedenler

Mesleki ve Teknik Eğitimde yeniden yapılanma hedeflerine ulaşabilmek için, M.T.E. yeniden yapılandırılmasına gereksinimi bulunmaktadır. M.T.E. yeniden yapılandırmayı gerektiren başlıca nedenlerin şunlar olduğu görülmektedir.¹⁰⁵

- i. Bilim ve teknolojiadaki çok yönlü ve hızlı gelişme ve değişimler,
- ii. Bilgi ve iletişim toplumu olma yarışı,
- iii. Rekabette üstünlük sağlama arayışı,
- iv. Gümrük Birliği'ne üye olmamız ve AB'ne uyum sürecinin başlamış olması,
- v. Kültür sistemlerindeki değişim,
- vi. 2000'li yılların eğitim felsefesini oluşturacağı anlaşılan toplam kalite olgusu,
- vii. Mevcut kaynakların daha verimli kullanılmasının gerekliliği.
- viii. Bölgelerin gelişmişlik düzeylerine ve gereksinimlerine uygun eğitim sağlanamaması,
- ix. Mesleki teknik eğitimde sistem bütünlüğünü sağlamak amacı ile merkez ve taşra organizasyonlarının yeniden düzenlenerek güçlendirilmesi ihtiyacı,
- x. Mesleki teknik öğretim mezunlarının, alanlarında, istihdamının düşük oluşu,
- xi. Mesleki ve teknik eğitimde istemin yüksekliğine karşın okullaşma oranının düşük olması,
- xii. Eğitimde yatay-dikey geçişlerin olmayışı,
- xiii. İş yaşamının taleplerine yanıt veren ve meslek dalında uzmanlaşmaya götüren meslek eğitimine geçiş gereksinim duyulması,
- xiv. Yüksek öğrenime gerek duyulmadan istihdam edilebilecek bir mesleki teknik eğitim sistemi gereksinimi yeniden yapılanmayı gerektiren nedenlerdir.

¹⁰⁵ MEB. 1998. a.g.e., s.14

2.1.2. Eğitimde Yeniden Yapılanma Sistem Önerisi ve Yeniden Yapılanma Amaçları

Mesleki ve teknik eğitimde yeniden yapılanma süreci eğitime değişim getiren, oldukça farklı bir yapıyı oluşturan bir sistemdir. Yeniden yapılanma sisteminin amaçları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır;¹⁰⁶

- i. Eğitimde program bütünlüğünü sağlayarak eğitimi bütünleştirmek.
- ii. Eğitim kurumları arasında yatay ve dikey geçişliliği sağlamak.
- iii. Öğrencilerin iyi bir gelecek için yalnızca yükseköğrenime değil mesleki ve teknik eğitime de önem vermelerini sağlamak.
- iv. Gereksinim duyan herkese her yaşta kısa veya uzun süreli eğitim ile istihdam olanağını sağlamak.
- v. Eğitimde mevcut kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak.
- vi. Mevzuat ve organizasyon yapısında sistem bütünlüğü sağlamak.

2.1.3. Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanma İlkeleri

Mesleki ve Teknik Eğitimde yeniden yapılanma ilkelerini de şu şekilde sıralamak olanaklı olacaktır.¹⁰⁷

- i. İsteyen herkese her seviyede meslek eğitimi olanak ve ortamının sağlanması,
- ii. Ülke genelinde meslekî ve teknik eğitim hizmetlerinde sistem bütünlüğünün sağlanması,
- iii. İnsan gücünün eğitim düzeyinin, uluslararası alanda rekabet gücünü arttıracak şekilde geliştirilmesi,
- iv. Meslekî ve teknik eğitimle ilgili tüm çabalar da Avrupa Topluluğu üyesi ülkeler ile bütünleşmenin sağlanması,

¹⁰⁶ MEB, 1998. a.g.e.. s.11

¹⁰⁷ A.g.e.. ss.14-15

- v. Örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında ve meslek alanlarında yatay ve dikey geçişlerin sağlanması,
- vi. Mesleki teknik ortaöğretim ile yükseköğretim arasında program bütünlüğünün sağlanması,
- vii. İş yaşamının, mesleki ve teknik eğitimde sorumluluk, katkı ve katılımının artırılması,
- viii. İşletme-okul bütünlüğüne dayalı ve belge kazandırıcı eğitim sisteminin, mesleki eğitimin her basamağında uygulanması,
- ix. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarından tam gün tam yıl yararlanılması, Çağdaş iletişim teknolojisinin tüm olanaklarından yararlanılarak uzaktan veya çok ortamlı eğitim yöntemleri ile daha çok vatandaşımızın meslek eğitimi gereksiniminin karşılanması,
- x. Aynı becerilere sahip kişilere eş değer meslek sertifikaları verilerek denkliklerinin sağlanması,
- xi. Meslek standartları ve belgelendirme sisteminin oluşturulması, buna dayalı olarak modüler eğitim program uygulamasına geçilmesi,
- xii. İnsan gücü, eğitim ve istihdam ilişkilerinde etkin bir düzenleme ve işbirliği kurularak denge sağlanması,
- xiii. Yöresel düzeyde eğitim gereksinimleri belirlenerek bu doğrultuda programların hazırlanması; okulları çevre gereksinimlerine duyarlı hale getirmek üzere, yerel birimlere sorumluluk ve yetki verilmesi, mesleki teknik eğitimde yeniden yapılanmanın ilkeleridir.

2.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YENİ YÖNELİMLER

Mesleki ve teknik eğitim alanındaki uygulamalarda bazı yönelimler gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bunlar mesleğe yöneltmeden başlayarak, istihdam koşullarının iyileştirilmesine değin uzanmaktadır. Bu konudaki yönelimleri kısaca şu alt başlıklarda özetlemek yerinde olacaktır.

2.2.1. Mesleğe Yönelme

Yönelme çalışmaları, genellikle zorunlu eğitim süresi içinde ele alınmakta ve ülkelere göre değişik yaşlarda başlamaktadır. Örneğin, Almanya'da 10, Belçika'da 12 ve Danimarka'da 15 yaşından itibaren mesleki yönelme yapılmaktadır. Ancak, burada önemli olan nokta, eğitimcilerin veya anne-babaların isteğiyle çocuğa belli bir meslek alanının empoze edilmesi değil, öğrencinin gizil güçleriyle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında denge kurulmasıdır.¹⁰⁸ Bu amaçla, öğrencilere çeşitli testler uygulanmakta ve ulaşılan sonuçlar kararlara dayanak oluşturmaktadır. Zorunlu eğitim aşamasında ise meslek eğitimi yapılmamakta, yalnızca meslekler tanıtılmaktadır.

2.2.2. Temel Eğitime Dayalı Mesleki Eğitim

Çoğu ülkede ortak genel eğitimin yaklaşık 10 yıl olması, ortaöğretimin bunun üzerine oturması ve herkese açık kurulması yönünde bir eğilim vardır. Temel eğitimin tüm yurttaşlar için ortak ve zorunlu olması, ulusal bilincin yerleşmesini kolaylaştırdığı gibi, erken yaşlarda farklı okul türlerini seçmek zorunda kalan öğrencilerin gelecekte karşılaşılabilecekleri bazı olumsuzlukları da ortadan kaldırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde temel eğitim tamamlanmadan mesleki ve teknik eğitime geçiş olanaklı değildir. Geçmişte bu tür uygulamalar içinde olan ülkeler de bundan vazgeçmek için değişimler yapmaktadırlar. Nitekim, bazı ülkelerde ortaöğretimin birinci devresi ilköğretimle, ikinci devresi önlisans eğitimiyle birleştirilmeye çalışılmaktadır.¹⁰⁹ Kaldı ki, ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitimde başarılı olabilmek için temel eğitimde tüm mesleklerin ortak kültürünü tanıtan teknoloji eğitimi programlarının ciddi biçimde uygulanması gerekmektedir.

2.2.3. Modüler Öğretim

Bireysel farklılıklara uygun bir mesleki ve teknik eğitim verebilmek için modüler öğretim yaklaşımı kullanılmaktadır. Eğitimle ilgili gereksinim, koşul, olanak

¹⁰⁸ Ali Şimşek, "Türk Okul Sisteminde Uygulanan Programların Demokratik Eğitim Açısından Değerlendirilmesi", **Demokratik Eğitim Kurultayı**, Eğitim-Sen, Ankara, ss. 161-176

¹⁰⁹ TUSİAD, 1999. a.g.e., s.54

ve beklentileri farklı olan bireylerin her biri için tümüyle bireyselleştirilmiş programlar hazırlamak zordur. Bu nedenle, programların uygulama aşamasında bazı esneklikler getirilmektedir. Yeteneği, ön bilgisi, güdülenme düzeyi ve öğrenme hızı birbirinden farklı olan bireyler kendilerine uygun modülleri tamamladıkça ilerlemekte ve her modülde belli bir kredi kazanmaktadırlar. Önceden belirlenmiş olan toplam kredi miktarına ulaşanlara yeterlik belgesi verilmektedir.¹¹⁰

Burada özellikle ülkemiz açısından önem taşıyan bir nokta dikkati çekmektedir. Modüler öğretimdeki başarı değerlendirmesi, bizdeki gibi öğretmen yapısı testlerle değil, uzmanlaşmış ekipler tarafından hazırlanan ve nesnel ölçümlere dayalı sınav sistemleriyle yapılmaktadır. Böylece, yetişen elemanın yeterliğiyle ilgili kuşkular ortadan kalkmaktadır. Bunun bir başka yararı da, programlar arasındaki yatay ve dikey geçişleri kolaylaştırmasıdır.

2.2.4. Okul-Sektör İşbirliği

Eğitim kurumlarıyla, sektörü temsil eden işyerleri arasında etkin bir işbirliği kurulmaya çalışılmaktadır. Yalnızca okula dayalı olarak veya yalnızca işletmelerdeki çıraklık sistemiyle eğitim yapmak hem pahalıdır hem de işlevsel değildir. Nitelikli işgücünü yetiştiren kurumlar ile onları istihdam edecek işletmeler arasındaki işbirliği eğitimin her aşamasında sürdürülmelidir.

Bir eğitim programı geliştirilirken sektörün gereksinimleri dikkate alınmazsa veya eğitim sırasında işletmelerdeki olanaklardan yararlanılmazsa, yetiştirilen insanları üretimde kullanmak zorlaşacaktır. Bu nedenle, mesleki ve teknik eğitimin her aşamasında ve her boyutunda okullar ile işletmeler arasında etkin bir işbirliği sağlanmak zorundadır.

Bu durum, mesleki ve teknik eğitime ilişkin politikaların belirlenmesinde de geçerlidir. Nitekim, birçok ülkede ulusal veya yerel danışma kurulları bulunmakta ve bu kurullarda ilgili kesimlerin temsilcileri görev yapmaktadır. Mesleki ve teknik eğitime ilişkin sorumluluklar işveren örgütleri, hükümet yetkilileri ve çalışan kesimlerin temsilcileri tarafından paylaşıldığı için işlevsel değer taşıyan programların uygulanması

¹¹⁰ <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/mesleki/mesleki03-3.pdf>, 10.01.2004

kolaylaşmaktadır.¹¹¹ Ayrıca, böyle bir durum, özel sektörün eğitime daha çok katkı sağlamasına neden olmaktadır.

2.2.5. Meslek Standartları

Mesleki ve teknik eğitim programları, eğitimi yapılacak mesleğin standartlarına dayalı olarak geliştirilmektedir. İlgili kesimlerin temsilcilerinden oluşan ekipler her mesleğin standartlarını belirlemekte ve bu standartları kazandırmaya dönük eğitim programları uygulanmaktadır. Böylece, eğitimi tamamlayanlar iş dünyasının aradığı niteliklere sahip olmakta ve istihdam şansları artabilecektir.

Meslek standartlarına ilişkin çalışmalarda iki yeni yaklaşım dikkati çekmektedir. Birincisi, önceden çok dar meslek alanlarında bile kesin ve ayrıntılı standartlar belirlenip buna göre eğitim yapılırdı. Oysa, son yıllarda birbiriyle bağlantılı olan meslekler için ortak standartlar belirlenmektedir. İkincisi, özellikle Avrupa'da yalnızca ulusal standartlar değil, Avrupa Birliği'nin tümünde geçerli olacak standartlar belirlenmeye çalışılmaktadır. Bunun ardındaki temel neden, nitelikli işgücünün tüm Avrupa'da hareketliliğini sağlamaktır.¹¹²

2.3. MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ

Genel liselere göre birim maliyeti çok daha yüksek olan mesleki ve teknik liselerin ana amacı ara insan gücü yetiştirmektir. Sanayicilerimiz, yeterli sayıda ara insan gücü bulamamaktan yakınmaktadırlar. İdeal durum, bu tür liselerden mezun olan öğrencilerin yükseköğretim kapısı önünde yığılmayıp, bir an önce yaşama atılarak kazanmış oldukları becerilerle üretken hale gelmeleridir.

Bu çerçevede 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Beş Yıllık Kalkınma Planları ve Hükümet programlarında yer alan amaç, ilke, hedef ve politikalar doğrultusunda 16'ncı Milli Eğitim Şurası'nda çok önemli kararlar alınmış ve 8 yıllık ilköğretim eğitiminden sonra, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı bir eğitim sistemi oluşturulması ve hayata geçirilmesi görüşü benimsenmiştir.

¹¹¹ TÜSİAD. a.g.e. s.56

¹¹² A.g.e. s.57

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 2000-2005 yılları arasında okullaşma oranlarının zorunlu sekiz yıllık eğitimde % 100, ortaöğretimde genel liselerde % 40, meslek liselerinde % 35 olmak üzere % 75 ve yükseköğretimde ise % 37.3 olması hedeflenmiştir. Ülkemizin giderek artan mesleki ve teknik eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'nca yapılan planlamalarda; Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde olduğu gibi milli eğitim sisteminin mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı bir yapıya kavuşturulması ve orta öğretimde okullaşma oranlarının genel eğitimde % 35, mesleki eğitimde % 65 olması öngörülmüştür.¹¹³

Mesleki ve teknik liselerin yükseköğretimdeki doğal uzantıları, ara insan gücü yetiştiren iki yıllık meslek yüksekokullarıdır. Meslek yüksekokullarının ülkemiz yükseköğretim sistemi içindeki payı halen % 15 dolayındadır. Buna karşılık, bu okulların dengi olan kısa süreli yükseköğretim kurumlarının sistem içindeki payı, İtalya ve İspanya hariç hiçbir ileri ülkede % 30'un altında değildir; bu pay bir çok ileri ülkede % 60 olduğu görülmektedir.¹¹⁴

Mesleki ve teknik eğitimde, ortaöğretim ile yükseköğretim arasında bugüne kadar kurulamamış olan ilişkiyi kurmak, her iki düzeydeki eğitim kurumlarında mevcut olan fiziki kapasite ile öğretmen ve öğretim elemanı kapasitesini ortak kullanmak suretiyle ek kapasiteler yaratmak, mesleki ve teknik eğitimi teşvik etmek için mesleki ve teknik liselerden meslek yüksekokullarına sınavsız geçişleri sağlamak amaçları ile, program bütünlüğü içinde irtibatlandırılmış lise ve MYO'dan oluşan, Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri (METEB) kurulmasını, bu bölgeler içinde çaba gösteren sını, zirai ve ticari kuruluşların olanaklarını da eğitime açmalarını öngören 4702 sayılı yasa 26 Haziran 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve 10 Temmuz 2001 tarihinde 24458 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yasallaşmıştır. Bu yasa aşağıdaki yenilikleri kapsamaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilmeleri

¹¹³ YÖK., 2004. a.g.e., s.72

¹¹⁴ http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/giris_sinavi/2..htm, 05.09.2003

2002-2003 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Sınavsız olarak meslek yüksekokullarına devam ederek mezun olan öğrencilerin yüzde onundan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapma olanağı sağlanmıştır.¹¹⁵

Meslek liselerinden MYO'lara sınavsız geçiş projesi (MSG) gerek meslek lisesi öğrencileri ve aileleri ve gerekse kamuoyunda oldukça büyük ilgi uyandırmış ve yoğun talep görmüştür. MSG'nin ilk uygulama yılı olan 2002 ÖSS'de sınavsız geçişle MYO'lara geçmek için başvuran mezun sayısının 282.677'ye ulaşması, ayrıca Açıköğretim Fakültesi (AÖF) ön lisans programlarına geçmek içinde çok yoğun başvurular olması, bu ilginin bir göstergesidir.

Sınavsız geçişe olanak sağlayan yasanın uygulamaya geçirilmesi ile MYO'na 2002-2003 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır. 2002 yılı yükseköğretim önlisans programlarına sınavsız geçiş için ayrılan kontenjan sayısı aşağıdaki Tablo'da verilmektedir.

Tablo 2.1 - 2002 Yılı Önlisans Programlarına Sınavsız Geçiş İçin Ayrılan Kontenjanlar

Üniversiteler	ÖSS	Sınavsız	Boş
Devlet	141	150.466	30.552
Vakıf	228	7.671	5.227
KKTC	51	328	1.935
Yabancı	10	-	-
TOPLAM	430	158.465	37.714

Kaynak : www.osym.gov.tr, Sayısal Bilgiler 10.10.2003

2.3.1. Sınavsız Geçişin Amaçları

Mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilmeleri aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesine yönelik bir yapılanmadır.¹¹⁶

- i. Ülkemizin sahip olduğu kaynakları verimli ve etkin bir şekilde kullanmak.

¹¹⁵ Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu Raporu. YÖK, Ankara, 2003, s.91

¹¹⁶ Bilgi Kılavuzu. MEB-YÖK, Ankara, 2002a. s.4

- ii. Ortaöğretimle yükseköğretim arasında bugüne kadar kurulamamış olan ilişkiyi kurmak ve güçlendirmek.
- iii. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarıyla yükseköğretim kurumlarında mevcut olan fiziki yapı ile öğretmen ve öğretim elemanı kaynaklarını ortak kullanmak suretiyle ek kapasiteler oluşturmak.
- iv. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile meslek yüksekokulları arasında program bütünlüğü ve devamlılığını sağlamak.
- v. Mesleki ve teknik eğitimi teşvik ederek bu alandaki çok düşük olan okullaşma oranını artırmak, daha çok gencimize önlisans düzeyinde mesleki ve teknik eğitim olanağı sağlamak.
- vi. Mesleki ve teknik ortaöğretim okul mezunlarının kendi alanlarında ileri meslek eğitimi almalarını sağlamak.

2.3.2. Sınavsız Geçişin İlkeleri

Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi (METEB), bir veya daha fazla meslek yüksekokuluyla öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından oluşan eğitim bölgesidir. Her ilde en az bir METEB kurulmuştur. METEB'lerde, çağdaş bilim ve teknolojiye değişme ve gelişmelere uygun olarak ekonominin gereksinim duyduğu alanlarda yüksek nitelikli iş gücü yetiştirmek üzere, bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiştir.¹¹⁷

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi METEB içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilmişlerdir.

¹¹⁷ Sınavsız Geçiş Uygulama Esasları. MEB-YÖK, Ankara, 2002b, s.4

Sınavsız olarak meslek yüksekokullarına yerleştirilip mezun olanlar, mezunlarının %10'dan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapabileceklerdir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından birini bitirip de sınavsız geçişle herhangi bir yüksekokulu veya açıköğretim önlisans programına girmek istemeyen öğrenciler, üniversite sınavlarına girmek ve kazanmak suretiyle arzu ettikleri lisans programlarına devam edebilirler.

2.3.3. Sınavsız Geçişten Yararlanan Mesleki Ve Teknik Ortaöğretim Okulları

Sınavsız Geçişten yararlanan mesleki ve teknik ortaöğretim okullarını şu şekilde sıralamak olanaklıdır. Bunlar; ¹¹⁸

- i. M.E.B.'na bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumları,
- ii. Diğer Bakanlıklara bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumları,
- iii. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumları,
- iv. Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumları,

2.3.3.1. M.E.B.'na Bağlı Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul ve Kurumları

- i. Endüstri Meslek Lisesi
- ii. Teknik Lise
- iii. Anadolu Meslek Lisesi
- iv. Anadolu Teknik Lisesi
- v. Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi
- vi. Kız Meslek Lisesi
- vii. Meslek Lisesi
- viii. Kız Teknik Lisesi

¹¹⁸ MEB-YÖK, 2002b. a.g.e., s.9

- ix. Anadolu Kız Meslek Lisesi
- x. Anadolu Meslek Lisesi
- xi. Anadolu Kız Teknik Lisesi
- xii. Ticaret Meslek Lisesi
- xiii. Anadolu Mahalli İdareler Meslek Lisesi
- xiv. Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
- xv. Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi
- xvi. Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi
- xvii. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- xviii. Anadolu İletişim Meslek Lisesi
- xix. Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi
- xx. Anadolu Ticaret Lisesi
- xxi. Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- xxii. Mahalli İdareler Meslek Lisesi
- xxiii. Sekreterlik Meslek Lisesi
- xxiv. Çok Programlı Lise (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)
- xxv. Açıköğretim Lisesi (Mesleki ve Teknik Ortaöğretim)
- xxvi. İmam Hatip Lisesi
- xxvii. Anadolu İmam Hatip Lisesi
- xxviii. Ortopedik Engelliler Çok Programlı Lise
- xxix. İşitme Engelliler Çok Programlı Lise
- xxx. Anadolu Sağlık Çok Programlı Lise

2.3.3.2. Diğer Bakanlıklara ve Kurumlara Bağlı Meslek Liseleri

- i. Sağlık Meslek Lisesi
- ii. Spor Meslek Lisesi
- iii. Meteoroloji Meslek Lisesi
- iv. Anadolu Meteoroloji Meslek Lisesi
- v. Ziraat Teknik Lisesi
- vi. Adalet Meslek Lisesi
- vii. Tarım (Ziraat) Meslek Lisesi
- viii. Tapu Kadastro Meslek Lisesi

- ix. Anadolu Tapu Kadastro Meslek Lisesi
- x. Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi
- xi. Meteoroloji Teknik Lisesi
- xii. Demiryolu Meslek Lisesi Konservatuar

2.3.3.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm mesleki ve ortaöğretim okulları sınavsız geçişten yararlanabilmektedir.

2.3.3.4. Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Milli Eğitim Bakanlıklarına bağlı tüm mesleki ve ortaöğretim okulları sınavsız geçişten yararlanabilmektedir.

2.3.4. Sınavsız Geçişle İlgili Yerleştirme Esasları

Sınavsız Geçişle İlgili Yerleştirme Esasları YÖK ve MEB tarafından ortak olarak aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.¹¹⁹

4702 Sayılı Yasa uyarınca mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olacakların/olanların istedikleri takdirde, bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokulları ile açıköğretim önlisans programlarına sınavsız olarak yerleştirme işlemleri ÖSYM tarafından yürütülmektedir.

ÖSS'ye başvuran mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olacak/olan adayların sınavsız geçiş için ayrıca başvurmalarına gerek yoktur. ÖSS'ye başvurmamış olan adaylar için sınavsız geçişle ilgili MSG Kılavuzu hazırlanmıştır.

¹¹⁹ MEB-YÖK. 2002b. a.g.e.. s.4

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş (MSG), öğretim yılı sonunda sınavsız olarak önce genel yerleştirme, sonra ek yerleştirme olmak üzere iki defa uygulanmaktadır. Genel yerleştirmede sadece meslek yüksekokulları ve açıköğretim önlisans programlarına sınavsız geçiş hakkı olanların yerleştirilmeleri yapılmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu mezunu olmayan genel lise mezunları (fen lisesi, Anadolu lisesi vb.) genel yerleştirme için meslek yüksekokulları programları arasında seçim yapamamaktadır.

Ek yerleştirme, sınavsız yerleştirme yapılan meslek yüksekokullarında kayıtlar tamamlandıktan sonra boş kalan kontenjanlar için yapılmaktadır. Ek yerleştirmede meslek yüksekokulları programlarına sınavsız geçiş hakkı olan adaylara öncelik tanınmakta, kontenjanlar dolmazsa genel lise mezunlarından 105.000 ve daha fazla ÖSS puanı alan adaylar yüksek puan alanlardan başlamak üzere yerleştirilmektedir. Genel yerleştirme sırasında açıköğretim programları dışında sınavlı veya sınavsız bir yükseköğretim programına yerleştirilen adaylar, ek yerleştirmeye başvuramamaktadır.

Adayların meslek yüksekokulları ile açıköğretim önlisans programlarına sınavsız geçiş işlemlerinde kullanılacak mesleki ortaöğretim başarı puanlarının (MOBP), ÖSYM tarafından hazırlanan MSG Kılavuzunda nasıl hesaplanacağı açıklanmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının hangi alan/kol/bölümlerinden mezun olacak/olan adayların sınavsız olarak meslek yüksekokullarıyla açıköğretim önlisans programlarına yerleştirilebilecekleri ÖSYM'nin çıkarmış olduğu MSG Kılavuzunda yer almaktadır. MSG'de adaylar öncelikle, varsa kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi (METEB) içinde yer alan meslek yüksekokullarına yerleştirilmekte ve bu adayların meslek yüksekokulları ile açıköğretim önlisans programlarına yerleştirilebilmeleri, bu programlarda sağlanan kontenjanlara bağlı olmaktadır.

Meslek yüksekokulları ile açıköğretim önlisans programlarına yerleştirilen adaylar aşağıdaki sıra göz önüne alınarak yerleştirilir:¹²⁰

- i. Mezuniyet yılları,
- ii. Öğrenim süreleri,
- iii. Okul türleri,
- iv. METEB'leri,
- v. Mesleki ve teknik ortaöğretimi bitirme yılına göre hesaplanan MOBP'leri,
- vi. Sınavsız yerleştirilip öğrenim görmek istedikleri yükseköğretim önlisans programları ile ilgili seçimleri,
- vii. Yükseköğretim önlisans programlarının kontenjanları ve koşulları göz önünde tutulmak suretiyle sınavsız olarak yerleştirilmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları dışında kalan ortaöğretim kurumlarından mezun olan adaylar, o öğretim yılında bu kurumlardan mezun olacak öğrenciler, meslek yüksekokulları ile açıköğretim önlisans programlarına sınavsız yerleştirme için başvuramazlar.

Sınavsız geçişte göz önünde tutulacak Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri (METEB), meslek yüksekokullarıyla bu okulların koşul ve kontenjanları her yıl ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunda yer almaktadır.

ÖSS'ye başvurmuş olan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu çıkışlı adaylar, sınavda başarısız olsalar veya sınava girmeseler bile kendi alanlarındaki sınavsız geçiş programlarından seçim yapabilmektedir. ÖSS'ye girerek geçerli ÖSS puanı almış mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu çıkışlı adaylar ise seçimlerini hem sınavsız geçiş programlarından hem de diğer yükseköğretim programlarından yapabilmektedirler.

2.3.5. Açıköğretime Geçişler

Acıköğretim sistemi ile önlisans eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının sayısı ve adaylara sundukları seçenekler her geçen gün artmaktadır.Eskişehir Anadolu

¹²⁰ MEB-YÖK. 2002b. a.g.e.. s.7

Üniversitesine bağlı olan Açıköğretim Fakültesi tarafından öğrencilere sunulan önlisans programları şunlardır;¹²¹

Bankacılık ve Sigortacılık	(2 yıl)
Büro Yönetimi	(2 yıl)
Dış Ticaret	(2 yıl)
Ev İdaresi	(2 yıl)
Halkla İlişkiler	(2 yıl)
İlahiyat (Önlisans)	(2 yıl)
Mahalli İdareler	(2 yıl)
Muhasebe	(2 yıl)
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	(2 yıl)
Turizm ve Otelcilik	(2 yıl)

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olacak ve geçmiş yıllarda mezun olmuş olan tüm adaylar ve ÖSS'de 105 puan ve üzerinde alan genel lise mezunları arzu ettikleri takdirde yukarıda belirtilen Açıköğretim Önlisans Programlarına, hiç bir kontenjan sınırlamasına tabi olmaksızın (Bilgi Yönetimi hariç) sınavsız olarak başvurabilir ve kayıt yaptırmaktadırlar.

2.3.6. Meslek Yüksekokullarında Açılan Eğitim-Öğretim Programları

4702 Sayılı Yasada, METEB'lerde “mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı meslek yüksekokullarına sınavsız geçebilirler”¹²² hükmü gereğince, hangi mesleki ve teknik ortaöğretim alan/kol/bölümlerinden meslek yüksekokullarının hangi programlarına sınavsız geçiş yapılacağı MEB, YÖK ve ÖSYM yetkilerinin de katıldığı bir uzmanlar grubu tarafından saptanmış ve MSG Kılavuzu ile yayınlanmıştır. Bu çalışmalar gerek MYO'lar ve gerekse MTOÖ okullarının programlarında meydana gelebilecek değişikliklere paralel olarak her yıl yeniden yayınlanacaktır. İdeal olan husus MTOÖ okulları ile MYO'lar arasında şimdiye kadar oluşturulmamış olan program bütünlüğü ve devamlığının

¹²¹ MEB-YÖK. 2002a, a.g.e., s.12

¹²² Resmi Gazete. 10.Temmuz.2001 – Sayı:24458, Md.2 / e bendi. s.5

sağlanmasıdır. MSG Kılavuzunda MYO ve MTOÖ okullarında halen uygulanmakta olan programlar dikkate alınmaktadır.¹²³

2.3.7. MYO - MTOÖ Okullarının İlişkilendirilmesi

4702 Sayılı Kanun'un her ilde en az bir METEB kurulur hükmü gereğince 2002-2003 eğitim- öğretim yılı için, 81 ilde birer olmak üzere toplam 81 METEB kurulmuştur. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında bu proje kapsamında; 81 METEB'te, 348 mesleki ve teknik ortaöğretim okulu, 140 MYO ile 26 programda program bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiştir.¹²⁴ İlişkilendirmede program bütünlüğü ve devamlılığı ilkesi en temel etmen olarak dikkate alınmıştır. Bu meslek liselerinde ders alan MYO öğrencileri eğitimlerine genellikle saat 18.00 den sonra başlamaktadırlar.

İlişkilendirilen MYO ve MTOÖ okulları birbirleri ile her alanda çok yakın bir işbirliği içinde olmaktadır. METEB'lerde ilişkilendirilmiş bulunan MTOÖ okul ve kurumları ile MYO'lar birbirlerinin olanaklarından en az şekilde yararlanmak için planlama yapmaktadır.

MYO ile ilişkilendirilen MTOÖ okullarından yararlanılacak alanlar şunlardır:¹²⁵

- i. Fiziki yerler,
- ii. Derslikler, anfiler, salonlar,
- iii. Atölye ve laboratuvarlar,
- iv. Mediko-sosyal alanlar,
- v. Sportif ve kültürel alanlar,
- vi. Öğretim elemanları.

¹²³ MEB-YÖK, 2002a, a.g.e., s.15

¹²⁴ YÖK, 2004, a.g.e., s.85

¹²⁵ MEB-YÖK, 2002a, a.g.e., s.11

2.3.8. Kontenjan ve Yerleştirmeler İle İlgili Sayısal Bilgiler

Sınavsız geçiş uygulamasıyla birlikte meslek yüksekokullarında sağlanan kontenjanlar ve yapılan yerleştirmelerle ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla, sınavlı sistemin son yılı olan 2001 ÖSS bilgileri de ayrıca verilmiştir. 2002 ve 2003 ÖSS bilgileri sınavsız geçiş sisteminin uygulandığı yıllara ilişkin bilgilerdir.¹²⁶

Tablo 2.2- 2001 Yılı Kontenjan ve Yerleşen Sayıları

2001												
KONTENJAN ÖN LİSANS						YERLEŞEN ÖN LİSANS						
Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	
118.641	6.400	2.011	5	127.057		47.676	3.432	380		51.488	35.163	Genel Lise
						64.779	1.917	189	5	66.890	26.651	Meslek L.
						112.455	5.349	569	5	118.378	61.814	Toplam

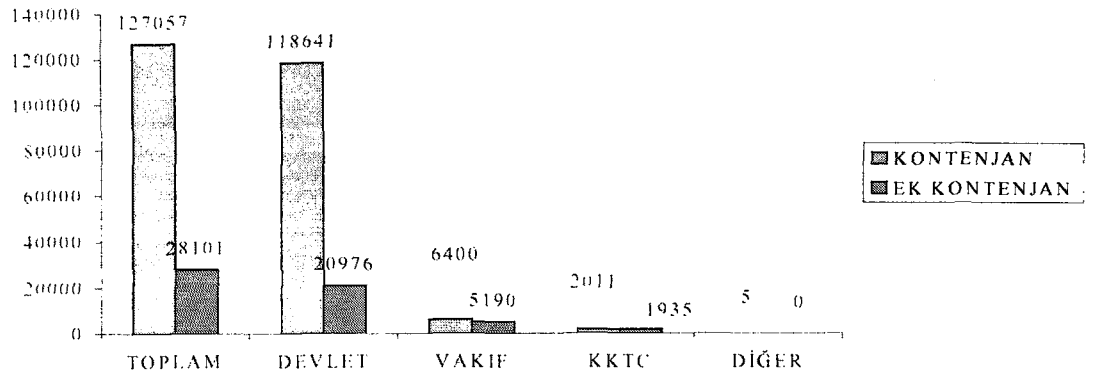
Kaynak: YÖK, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.92

Tablo 2.3- 2001 Yılı Ek Kontenjan ve Yerleşen Sayıları

EK KONTENJAN ÖN LİSANS						EK KONTENJANA YERLEŞEN ÖN LİSANS						
Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	
20.976	5.190	1.935		28.101		6.741	245	10		6.996	1.911	Genel Lise
						3.944	140	5		4.089	1.357	Meslek L.
						10.685	385	15		11.085	3.268	Toplam

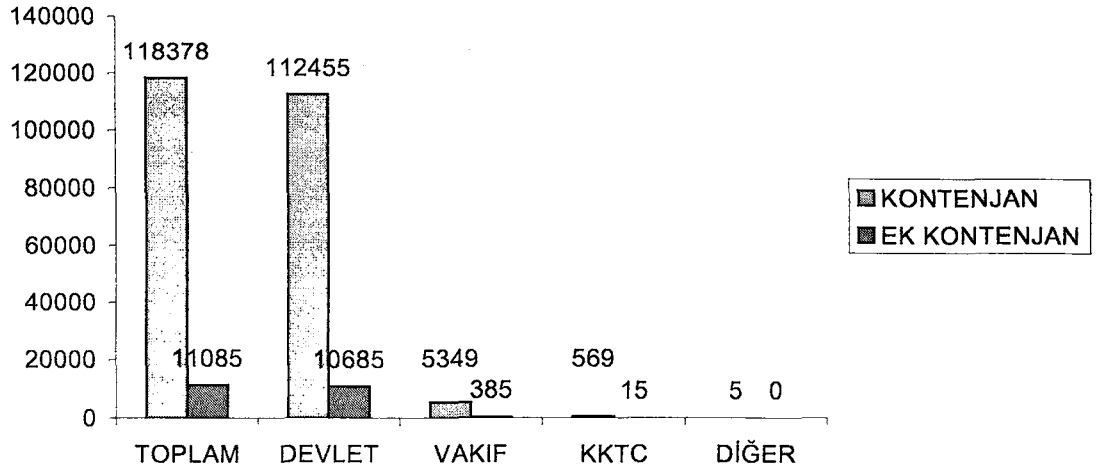
Kaynak: YÖK, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.92

Grafik 2.1- 2001 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Sayıları

¹²⁶ YÖK, 2004. a.g.e., s.92

Grafik 2.2- 2001 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjanla Yerleşen Sayıları

Sınavlı geçişin son yılı olan 2001 ÖSS’de ilan edilen toplam 127.057 kontenjana genel yerleştirmede 118.378, ek yerleştirmede de 11.085 olmak üzere toplam 129.463 (2604 kontenjan ek yerleştirme sırasında sağlanmıştır) mezun yerleştirilmiş olup, herhangi bir kontenjan ya da yerleştirme sorunu yaşanmamıştır. Yerleştirilen öğrencilerin yaklaşık % 55’i meslek lisesi çıkışlı % 45’i ise genel lise çıkışlıdır.

Tablo 2.4- 2002 Yılı Kontenjan ve Yerleşen Sayıları

2002												
KONTENJAN ÖN LİSANS						YERLEŞEN ÖN LİSANS						
Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	
181.159	13.126	2.314	10	196.609		86	191	41	6	324	42.819	Genel Lis
						150.527	7.708	338	4	158.577	134.853	Meslek L.
						150.613	7.899	379	10	158.901	177.672	Toplam

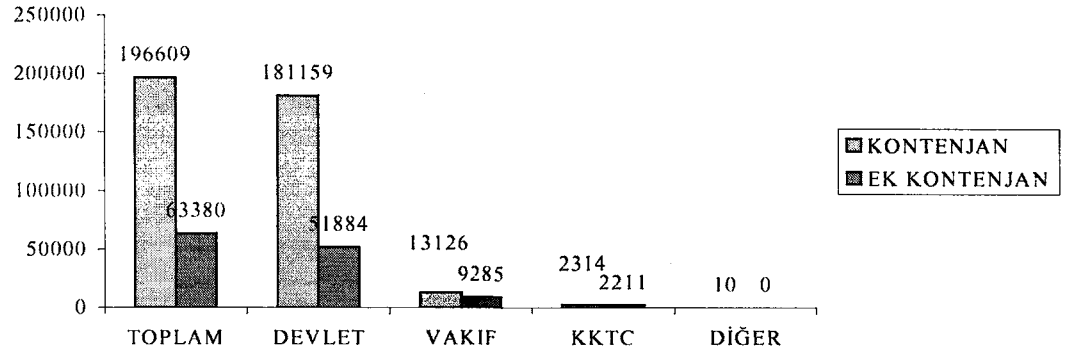
Kaynak: YÖK, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.93

Tablo 2.5- 2002 Yılı Ek Kontenjan ve Yerleşen Sayıları

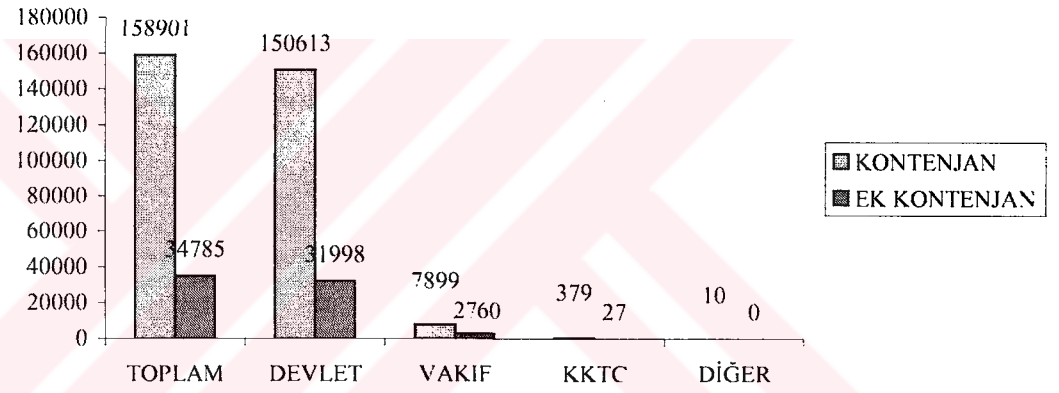
EK KONTENJAN ÖN LİSANS						EK KONTENJANA YERLEŞEN ÖN LİSANS						
Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	
51.884	9.285	2.211		63.380		10.731	1.237	12		11.980	2.882	Genel Lise
						21.267	1.523	15		22.805	5.377	Meslek L.
						31.998	2.760	27		34.785	8.259	Toplam

Kaynak: YÖK, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.94

Grafik 2.3- 2002 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Sayıları

Grafik 2.4- 2002 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjanla Yerleşen Sayıları

Sınavsız geçişin ilk yılı olan 2002 ÖSS’de kontenjanlar % 54 oranında artırılarak 127.057’den 196.609’a çıkarılmıştır. Bu artışın en önemli nedeni, sınavsız geçişin ilk yılında büyük ölçüde MYO’lara yönelmesi beklenen talebin önemli bir bölümünü karşılayabilme endişesinden kaynaklanmıştır. 196.609 kontenjana, genel yerleştirmede 158.901, ek yerleştirmede 34.785 olmak üzere toplam 193.686 mezun yerleştirilmiştir. Yerleştirilen öğrencilerin % 93.7’si meslek lisesi çıkışlı, % 6.3’ü genel lise çıkışlıdır. 2001 ÖSS’de yerleşenlerin % 55’i meslek lisesi çıkışlı iken, bu oran sınavsız geçişle beraber sistemin uygulandığı ilk yıl olan 2002’de % 93.7’ye çıkmıştır.

Tablo 2.6- 2003 Yılı Kontenjan ve Yerleşen Sayıları

2003												
KONTENJAN ÖN LİSANS						YERLEŞEN ÖN LİSANS						
Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	
191.031	9.772	1.984		202.787		7.669	174	47		7.890	41.572	Genel Lise
						116.582	5.749	75		122.406	36.102	Meslek L.
						124.251	5.923	122		130.296	77.674	Toplam

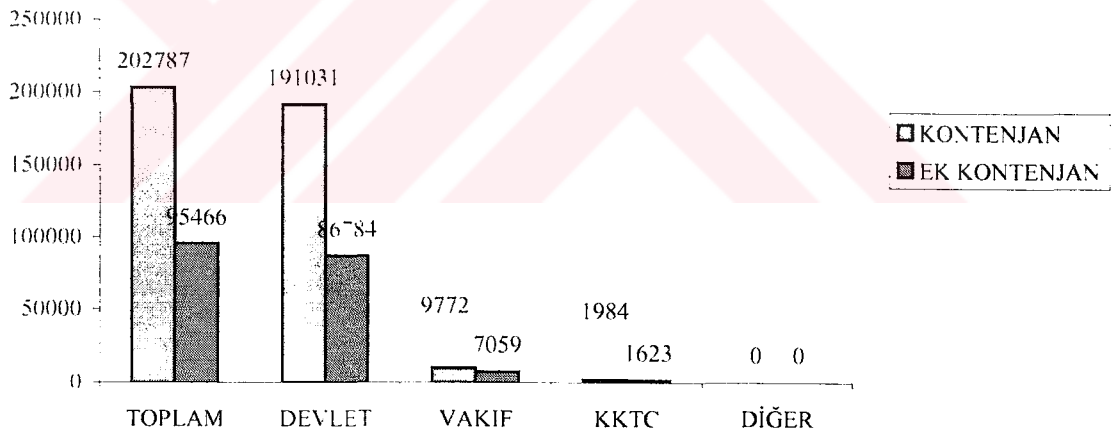
Kaynak: YÖK, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.95

Tablo 2.7- 2003 Yılı Ek Kontenjan ve Yerleşen Sayıları

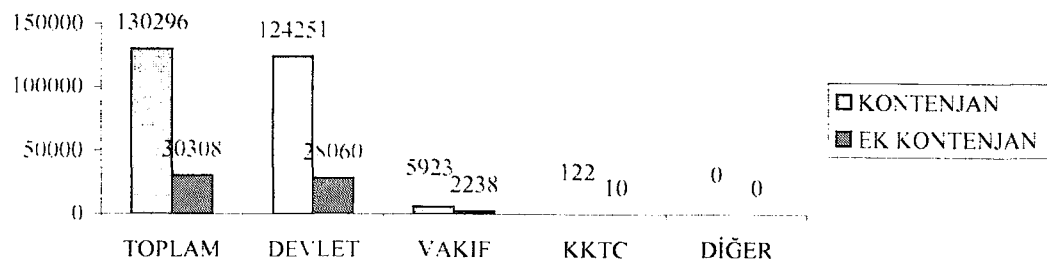
EK KONTENJAN ÖN LİSANS						EK KONTENJANA YERLEŞEN ÖN LİSANS						
Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	Devlet	Vakıf	KKTC	Diğer	Toplam	AÖF	
86.784	7.059	1.623		95.466		18.307	1.546	6		19.859	2.782	Genel Lise
						9.753	692	4		10.449	1.910	Meslek L.
						28.060	2.238	10		30.308	4.692	Toplam

Kaynak: YÖK, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.95

Grafik 2.5- 2003 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjan Sayıları

Grafik 2.6- 2003 Yılı Kontenjan ve Ek Kontenjanla Yerleşen Sayıları

2003 ÖSS'de MYO'larda 202.787 kontenjan ilan edilmiştir. 130.296'sı genel yerleştirme ve 30.308'i ek yerleştirme olmak üzere, toplam 160.604 mezun yerleştirilmiştir. Yerleştirme kontenjan oranı yaklaşık % 79.2 olmuş, % 20.8 kontenjan boş kalmıştır.

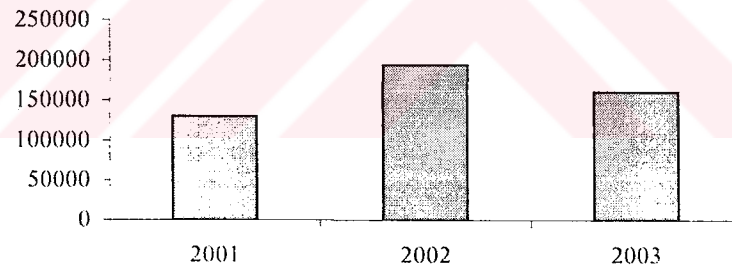
2001-2002-2003 yıllarında ön lisans programlarına başvuran ve yerleşen sayıları aşağıda gösterildiği gibidir:

Tablo 2.8- 2001-2004 Yıllarında Başvuru Sayıları

Yıllar	BAŞVURAN			MSG
	Genel	Meslek	Toplam	
2001	941.532	532.376	1.473.908	
2002	1.014.372	526.050	1.540.422	282.677
2003	1.043.002	408.809	1.451.811	93.126
2004			1.786.785	115.422

Kaynak: YÖK. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi, s.96

Grafik 2.7. 2001-2002-2003 Yılları Toplam Yerleşen Öğrenci Sayıları

2002 yılında sadece sınavsız geçişe (MSG) başvuran meslek lisesi mezunları sayısı 282.677 iken, bu sayı 2003 ÖSS'de 93.126'ya düşmüş, 2004 ÖSS'de ise az bir artış göstererek 115.422'ye çıkmıştır. MSG başvuru sayılarındaki bu dalgalanmanın nedeni olarak, 2002 ÖSS'de meslek liselerinden geçmiş yıllarda mezun olanların büyük ölçüde bir MYO programına yerleştirilmesi nedeniyle 2003 ÖSS'de eski mezunların sayısında azalma olmuştur. Bunu gerek sınavsız geçişe (MSG) direkt olarak başvuranların sayısındaki azalmadan ve gerekse iş hayatında olan mezunların büyük ölçüde tercih ettikleri AÖF ön lisans programlarına yapılan yerleştirmedeki nisbi azalmadan anlamak mümkündür.

2.3.9. Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Modelindeki Sorunlar

Halen yürürlükte bulunan 8. Beş Yıllık Kalkınma Planında ve son dönemlerde kurulan hükümetlerin programlarında eğitim birinci öncelikli konu olarak ele alınmış olmasına karşın uygulamadaki durum, ne gereksinimi karşılamaya yetmekte ne de gelecek yönelimlidir.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin % 70'i bu okullara girmeden okul hakkında hiçbir fikir sahibi olmadıklarını, mezun olacakların da % 35 inin hangi düzeyde iş için eğitildiklerini ve toplumda statülerinin ne olduğunu bilmediklerini ve iş bulmakta zorlandıklarını belirtmektedirler.¹²⁷

Yükseköğretimdeki bir genci genel olarak şu şekilde belirtebiliriz. Yükseköğretim basamağındaki genç, kim olduğunu, nereden geldiğini, nereye gideceğini, nasıl bir yaşam içinde olduğunu, kendisine nasıl bir yaşam tasarladığını, kim olmak istediğini, ülküsünü bilen bir kişi olarak kişiliğini kazanan kişidir.¹²⁸

Üniversite sınavının bir anlamda bu özellikleri de ölçtüğü varsayılmaktadır. Yukarıdaki tanımlamaya göre sınavsız geçiş ile Meslek Yüksekokullarına giren öğrenciler incelendiğinde büyük bir çoğunluğu bu tanımdan çok uzak olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca herhangi bir gelişme şansını elde etmek için çaba gösterilmesi yani o işe emek katılmasının o gelişmeye verilen değeri artırdığı da bilinmektedir. Ama bunun tam tersine öğrencilerin çoğunluğu amaçsız ve “sınavsız geldik, sınavsız bitiririz” psikolojisi içinde oldukları gözlenmektedir. Derslerde etrafa bakıp hayallere daldığı gözlenen öğrencilerde, konsantrasyon ve kavrama zorlukları gözlendiği gibi bazı öğrencilerin derste istenmeyen sözel ve hatta fiziksel davranışlarda bulunarak dersin akışını bozdukları öğretim elemanları tarafından sıkça dile getirilmektedir.¹²⁹

Sınavsız geçiş sistemi ile MYO'ların öğrenci profili değişmiştir. Öğrencilerin tamamı meslek liselerinden gelmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu ÖSS sınavından 105 ve üzeri puan alamayan gruptandır. Meslek liselerinde uygulanan sınıf

¹²⁷ Semra Ünal, “Meslek Yüksekokulu Mezunlarının İstihdamı”, **21.Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılandırılması Ulusal Sempozyumu**, 22-23 Mayıs 1996, Çankırı, s.5

¹²⁸İbrahim Ethem Başaran. **Eğitim Psikolojisi**, Ankara, 1998, s.25

¹²⁹ Kemal Kemahlıoğlu. Erdal Öz. “Sınavsız Geçişin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkileri”, **II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, 15-17 Ekim 2003, İzmir, s.3

geçme sisteminin sonucu olarak öğrenciler becerilerine dayalı olarak sınıf geçmektedirler. Matematik, fizik, kimya vb dersleri yeterli düzeyde alamadıkları için bu tip derslere ilgileri azdır ve bunun sonucunda da başarılı olamamaktadırlar. MYO'lara yerleştirilen bu öğrenciler yukarıda belirtilen dersler gibi işleme ve yorumlamaya dayalı derslerde başarılı olamamaktadır.¹³⁰

Derslerin büyük bir bölümü veya atölye ve laboratuara dayalı bir çok ders MYO'larla ilişkilendirilen meslek liselerinde, meslek lisesi öğretmenlerince yürütülmektedir. Bu da almakta oldukları eğitime önemsememelerine ve devamsızlıkları nedeniyle başarılarının düşmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla meslek liselerinde derslere devam eden öğrenciler, yükseköğrenim gördüklerinin bilincine varamamakta; eğitimleri lise uzantısı halinde yürütülmektedir.

Sınavsız geçişle gelen öğrencilerin hemen hepsi mesleki teknik ortaöğretim mezunudur. 2002-2003 öğretim yılının başında öğretim elemanları arasında mesleki ve teknik ortaöğretimden gelen öğrencilerin, temel dersleri ortaöğretimde aldıkları varsayımıyla ön bilgi düzeylerinin iyi olacağı bekleniyordu. Ancak yıl içerisinde öğrencilerin bilgi düzeyi açısından daha önceki öğrencilerden çok farklı olmadığı ortaya çıkmıştır. Not ortalamalarının yüksek çıkacağı gibi bir beklenti içinde olan öğretim elemanları ilk sınavlar sonrasında tam aksi bir durumla karşılaştıklarını, yeni öğrencilerin not ortalamalarının düşmesinin yanı sıra, kavrama sıkıntısı çektiklerini de ifade etmişlerdir. Bu durumda hem konuları daha basit veren, hem de derslerde daha fazla tekrar yaptığını söyleyen öğretim elemanı sayısı oldukça fazladır.¹³¹

Eğitim bilimlerinde yapılan bazı araştırmalar okullarda karşılaşılan ve ceza gerektirecek davranışları belirlemişlerdir. Ancak sınavsız geçişle gelen öğrencilerin bir çoğu sınıfta, koridorda, yemekhanede yüksek sesle konuşmak, günlük bir dil kullanmak ve el kol hareketi yapmak, okulda çalışanlara karşı küstahlık, okul malına zarar vermek, okul içindeki yerleri kirletme, görgü kurallarına uymama, kız arkadaşlarına, öğretim elemanlarına kaba ve saygısız davranma gibi hareketlerde de bulunmaktadır. Ayrıca

¹³⁰ Rıfıkı Henden. "Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri".

II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 15-17 Ekim 2003. İzmir, s.4

¹³¹ Seniha Günel, Nilüfer Koçak. "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Sınavsız Geçiş Sonrası Ortaya Çıkan Yapısal Değişimin İlk Değerlendirilmesi", **II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, 15-17 Ekim 2003. İzmir, s.3-4

sınavsız geçişle gelen öğrencilerin okul kurallarına uyma konusundaki isteksizlikleri çok fazladır. Doğaldır ki Meslek Yüksekokuluna sınavla gelen öğrencilerde de çeşitli düzeylerde istenmeyen davranışlarla karşılaşılmaktaydı ancak sınavsız gelen öğrencilerde bu istenmeyen davranışların sayısı ve sıklığının arttığı konusunda düşünceler oldukça fazladır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**MESLEK YÜKSEKOKULLARINA SINAVSIZ GEÇİŞ PROJESİ İLE İLGİLİ
KÜTAHYA MESLEK YÜKSEKOKULUNDA
BİR UYGULAMA**

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın uygulandığı ana kütle D.P.Ü. Kütahya Meslek Yüksekokulu'nda 01.04.2003 tarihi itibarıyla öğrenim gören 1. sınıf öğrencileridir. Meslek Yüksekokulu verilerine göre bu sayı 1493 kişidir.

Ana kütlede zaman ve maliyet kısıtları ve araştırma yapma gücü göz önüne alındığından, araştırma 500 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamına alınan 500 öğrencinin belirlenmesinde temel kriter olarak Sınavsız Geçiş Projesinden yararlanma durumu dikkate alınmıştır. Örneklem programların öğrenci sayılarının yaklaşık 1/3'ü oranında ve tesadüfi yöntemle belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan 500 öğrenciye önceden ilgili literatür taramasına göre hazırlanmış anket formu dağıtılmış, bunlardan 468 öğrenciden geri bildirimde bulunmuştur. Anket formunu yanıtladığı 468 öğrenci ana kütlede oranı yaklaşık % 32 olarak hesaplanmıştır. Bu oran araştırma sonuçlarının ana kütlede özelliklerini yansıması bakımından yeterli kabul edilmektedir.

Anket formu 24 adet kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu soruların dışında anket formunun başlangıcında katılımcının kimlik bilgileri ile ilgili olarak okuduğu programı, yaşını, cinsiyetini ve ortaöğretimden mezuniyet yılını tespit etmek amacıyla sorular sorulmuş ve bunlara verilen yanıtlar ışığında MSG projesinin durumu araştırılmış ve yorumlanarak ankete ilave edilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMA BULGULARI

Uygulamış olduğumuz anketin analizinde SPSS programının 11.5 versiyonu kullanılmış olup değerlendirmelerde χ^2 testi uygulanmıştır.

Uyguladığımız anketin güvenilirlik analizine baktığımızda ise $\alpha = 0,7626$ olarak elde edilmiştir. Alfa katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan kriterlere baktığımızda $0,60 \leq 0,7626 \leq 0,80$ olduğundan anketimiz oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

3.2.1. Demografik Bulgular

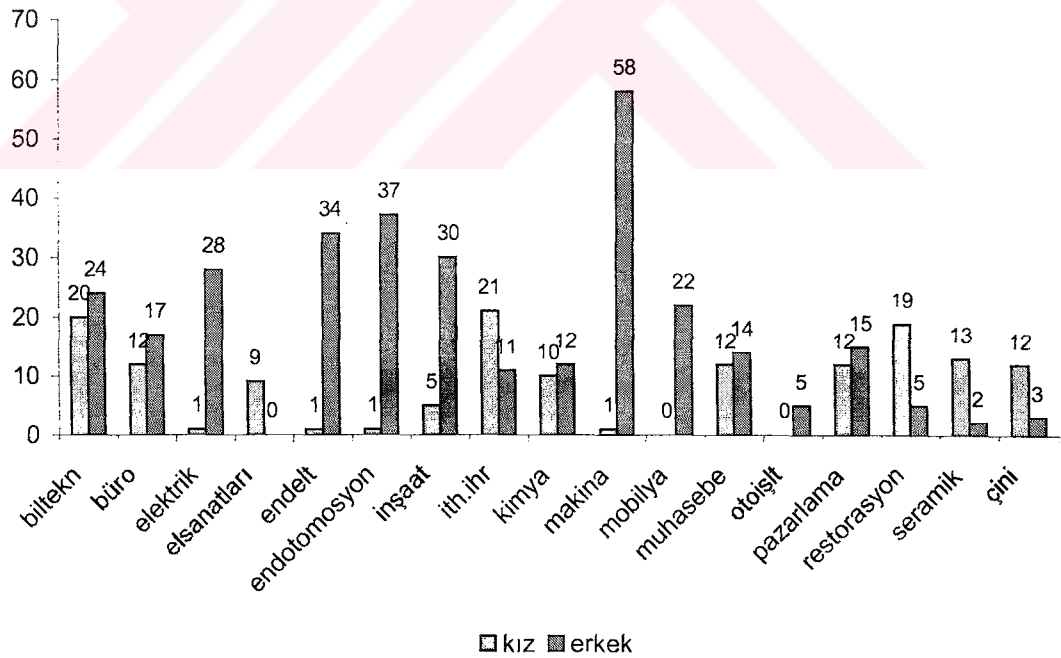
3.2.1.1. Programlara Göre Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Tablo 3.1 - Programlara Göre Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

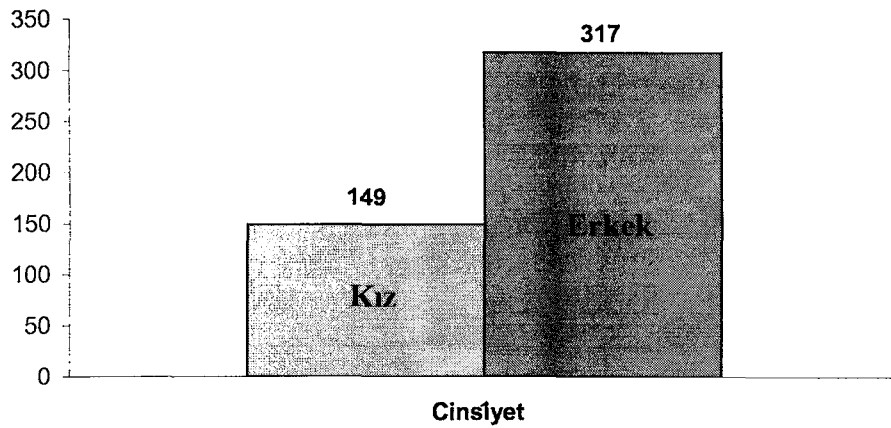
PROGRAM		CİNSİYET		Toplam
		Kadın	Erkek	
Bilgisayar Tekn.ve Prog.	Değer	20	24	44
	%	45,5	54,5	100
Büro Sekreterliği	Değer	12	17	29
	%	41,4	58,6	100
Elektrik	Değer	1	28	29
	%	3,4	96,6	100
Elsanatları	Değer	9		9
	%	100,0		100
Endüstriyel Elektronik	Değer	1	34	35
	%	2,9	97,1	100
Endüstriyel Otomasyon	Değer	1	37	38
	%	2,6	97,4	100
İnşaat	Değer	5	30	35
	%	14,3	85,7	100
İthalat-İhracat	Değer	21	11	32
	%	65,6	34,4	100
Kimya	Değer	10	12	22
	%	45,5	54,5	100
Makina	Değer	1	58	59
	%	1,7	98,3	100

Mobilya ve Dekorasyon	Değer		22	22
	%		100,0	100
Muhasebe	Değer	12	14	26
	%	46,2	53,8	100
Otobüs İşletmeciliği	Değer		5	5
	%		100,0	100
Pazarlama	Değer	12	15	27
	%	44,4	55,6	100
Restorasyon	Değer	19	5	24
	%	79,2	20,8	100
Seramik	Değer	13	2	15
	%	86,7	13,3	100
Çini	Değer	12	3	15
	%	80,0	20,0	100
TOPLAM	Değer	149	317	466
	%	32,0	68,0	100

Grafik 3.1- Ankete Katılan Programlardaki Kız - Erkek Sayısı

Grafik 3.2- Ankete Katılan Toplam Kız - Erkek Sayısı

Yukarıdaki grafiklerde izlenebileceği gibi anket formunda yer alan cinsiyet ile ilgili soruya 466 öğrenci yanıt vermiştir. Bu öğrencilerin % 68'i erkek (317), % 32'i (149) kız öğrencilerden oluşturmaktadır.

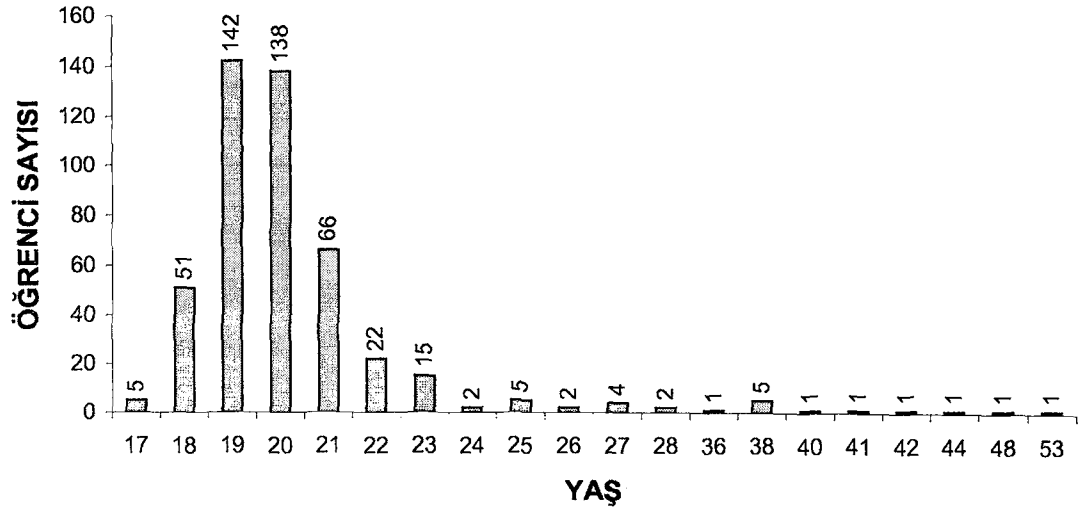
Yukarıdaki Tablo-3.1 ve Grafik-3.1 ve 3.2'de öğrencilerin genel ve programlara göre cinsiyet dağılımı görülmektedir.

3.2.1.2. Yaş Dağılımları

Tablo 3.2 - Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Dağılım

YAŞ	ÖĞRENCİ SAYISI	% DEĞER	YAŞ	ÖĞRENCİ SAYISI	% DEĞER
17	5	1,08	28	2	0,43
18	51	10,95	36	1	0,22
19	142	30,48	38	5	1,08
20	138	29,62	40	1	0,22
21	66	14,17	41	1	0,22
22	22	4,73	42	1	0,22
23	15	3,22	44	1	0,22
24	2	0,43	48	1	0,22
25	5	1,08	53	1	0,22
26	2	0,43	Toplam	466	100,0
27	4	0,86			

Grafik 3.3- Yaşa Göre Öğrenci Dağılımı

Öğrencilerin yaş durumu ile ilgili soruyu 466 öğrenci yanıtlamışlardır. Bu öğrencilerin yaş dağılımlarına bakıldığında; % 94,25'lik (439) gibi çoğunluk bir grup 18-23 yaşları arasında, geriye kalan % 5,85'lik (27) öğrenci grubu ise 24-53 yaşları arasında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin genel yaş dağılımı yukarıdaki Tablo-3.2 ve Grafik-3.3'de gösterilmiştir.

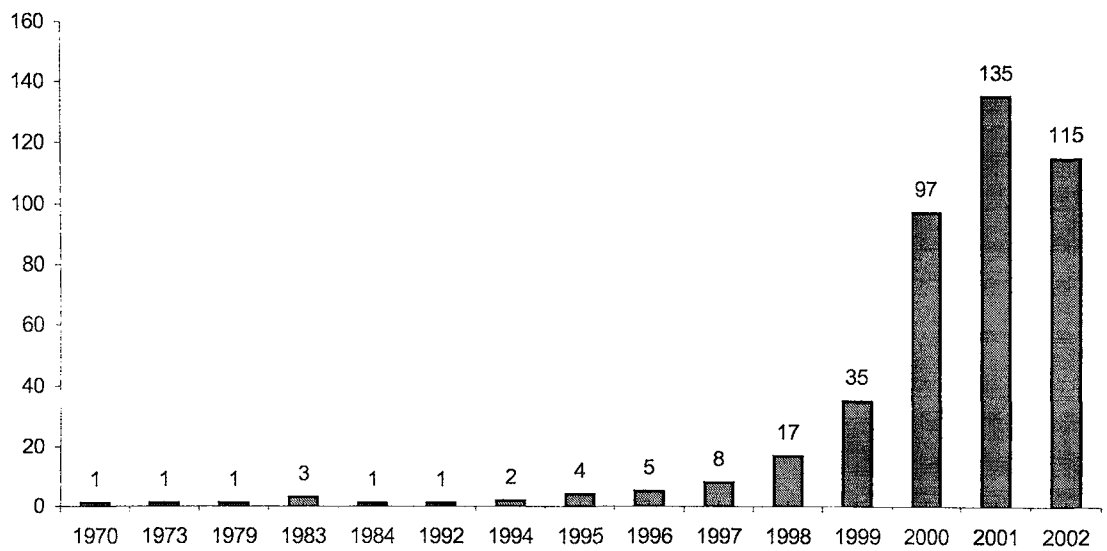
Bu öğrenciler arasında 40, 41, 42, 44, 48 ve 53 yaşlarında 1'er öğrenci bulunmakta, bu yaş grubundaki öğrencilerin tamamı bir kamu veya özel kurumlarda çalışmaktadır. Bu yaş grubuna dahil öğrenciler sınavsız geçiş projesinden yararlanarak M.Y.O.'ya gelmişlerdir.

3.2.1.3. Mezuniyet Yıllarına Göre Dağılım

Tablo 3.3- MTOÖ'den Mezuniyet Yıllarına Göre Dağılım

Mezuniyet Yılı	Frekans Dağılımı	%
1970	1	,2
1973	1	,2
1979	1	,2
1983	3	,7
1984	1	,2
1992	1	,2
1994	2	,5
1995	4	,9
1996	5	1,2
1997	8	1,9
1998	17	4,0
1999	35	8,2
2000	97	22,7
2001	135	31,6
2002	115	26,9
Toplam	426	100,0

Grafik 3.4- MTOÖ'den Mezuniyet Yılına Göre Dağılım

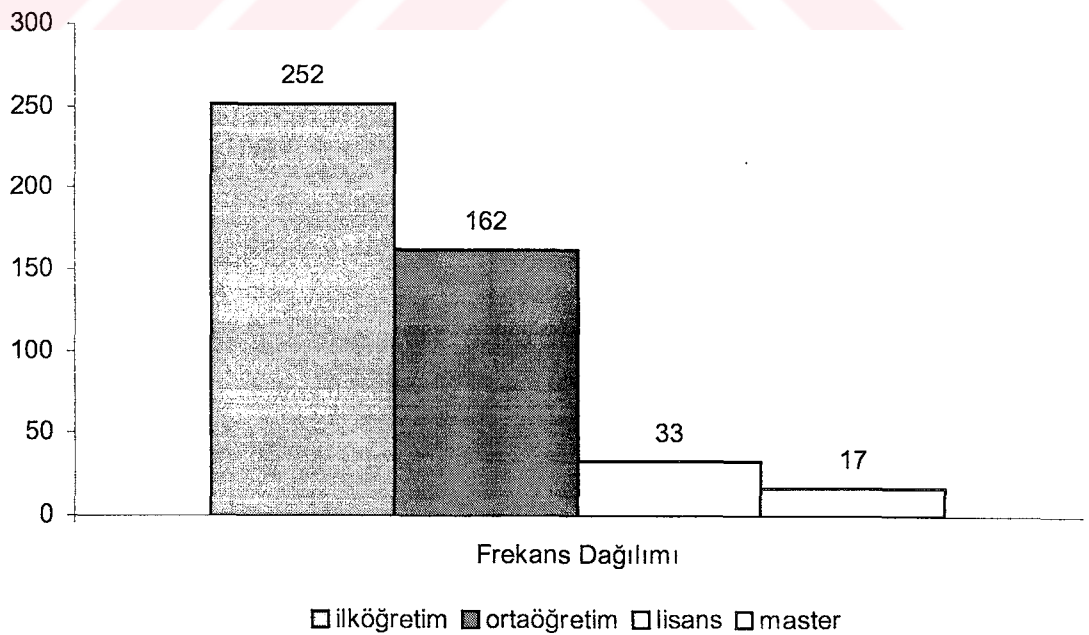
Anketteki mezuniyet yılları ile ilgili soruya yanıt veren öğrenci sayısı 427'dir. Bu öğrencilerin içerisinde en yüksek oranı % 31,6 ile 2001 yılında mezun olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu oranı % 26,9 ile 2002 yılında mezun olan öğrenciler, % 22,7 ile 2000 yılında mezun olan öğrenciler takip etmektedir. 1999 yılında mezun olanların oranı ise % 8,2'dir. Diğer yıllara ilişkin dağılımda yukarıdaki Tablo-3.3 ve Grafik-3.4'de gösterilmiştir. Anket formunu yanıtladılan öğrencilerin % 89,4'ü 1999 yılı ile 2002 yılları arasında mezun olmuşlardır.

3.2.1.4. Baba ve Anne Öğrenim Düzeyi

Tablo 3.4-Öğrenci Babalarının Öğrenim Düzeyi Dağılımı

Baba Öğrenim Düzeyi	Frekans Dağılımı	%
İlköğretim	252	54,3
Ortaöğretim	162	34,9
Lisans	33	7,1
Yüksek lisans	17	3,7
Toplam	464	100,0

Grafik 3.5- Babaların Öğrenim Düzeylerinin Frekans Dağılımı

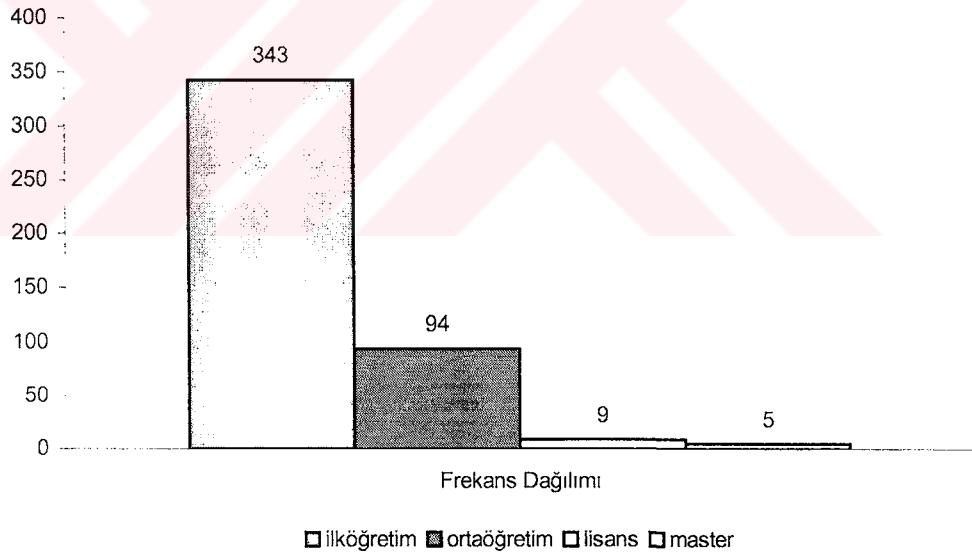

1. soruda öğrencilere babalarının öğrenim düzeyleri sorulmuştur. Bu soruya 464 öğrenci yanıt vermiştir. Bunlardan % 54,3'ü (252 kişi) babalarının ilköğretim mezunu, % 34,9'u (162 kişi) ortaöğretim (lise dahil) mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bu oranları % 7,1 (33) ile üniversite, % 3,7 ile (17) lisansüstü mezunları izlemektedir.

Tablo 3.5- Öğrenci Annelerinin Öğrenim Düzeyi Dağılımı

Anne Öğrenim Düzeyi	Frekans Dağılımı	%
İlköğretim	343	76,1
Ortaöğretim	94	20,8
Lisans	9	2,0
Yüksek lisans	5	1,1
Toplam	451	100,0

Grafik 3.6-Annelerin Öğrenim Düzeylerinin Frekans Dağılımı

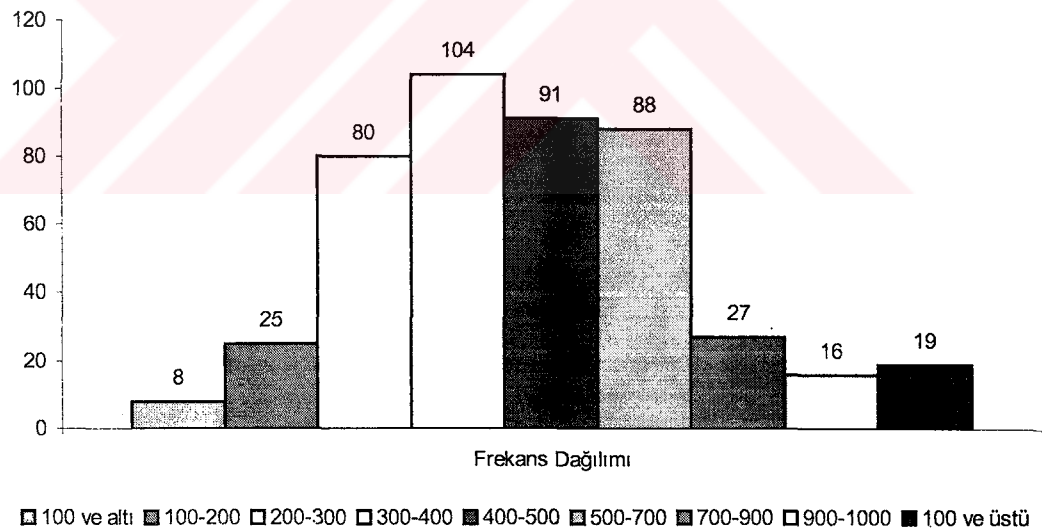
2. soruda öğrencilere annelerinin öğrenim düzeyleri sorulmuştur. Bu soruya 451 öğrenci yanıt vermiştir. Bunlardan % 76,1'i (343 kişi) annelerinin ilköğretim mezunu, % 20,8'i (94 kişi) ortaöğretim (lise dahil) mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bu oranları % 2 (9) ile üniversite, % 1,1 (5) ile lisansüstü mezunları izlemektedir. Genel olarak bakıldığında anketi yanıtladıkları öğrencilerin çok büyük bir kısmının anne ve babalarının eğitim düzeyleri ilköğretim ve ortaöğretim oldukları görülmektedir.

3.2.1.5. Aile Gelir Düzeyleri

Tablo 3.6- Ankete Katılan Öğrenci Ailelerinin Gelir Seviyeleri

Gelir Seviyeleri	Frekans Dağılımı	%
100 ve altı	8	1,7
100-200	25	5,5
200-300	80	17,5
300-400	104	22,7
400-500	91	19,9
500-700	88	19,2
700-900	27	5,9
900-1000	16	3,5
100 ve üstü	19	4,1
Toplam	458	100

Grafik 3.7- Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Seviyeleri Frekans Dağılımı

7. soruda anketi yanıtlandıran öğrencilerin ailelerinin gelir seviyeleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu soruya 458 öğrenci yanıt vermiştir. Bunlardan % 22,7'si (104) ailelerinin aylık ortalama gelirleri 300 – 400 milyon TL olduğunu belirtmişlerdir. Bu oranı % 19,9 ile (91 kişi) 400 – 500 milyon TL ortalama gelir, % 19,2 ile (88 kişi) 500 – 700 milyon TL ortalama gelir seviyesine sahip aileler izlemektedir. Öğrencilerinden % 17,5'i (80 kişi) ailelerinin aylık ortalama gelirlerinin

200 -300 milyon TL olduğunu belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında anketi yanıtlandıran öğrencilerin ailelerinin % 79,3'ü 200 – 700 milyon TL gelir düzeyine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

3.2.1.6. 2002 Yılında ÖSYM'ye Girenler ve Aldıkları Puan Dağılımları

Tablo 3.7- ÖSYM'ye Giren-Girmeyen Öğrenci Dağılımı

ÖSYM Sınavı	Frekans Dağılımı	%
evet	322	69,8
hayır	139	30,2
Toplam	461	100,0

10. soruda öğrencilere 2002 yılında ÖSYM'ye girip girmedikleri sorulmuş ve bu soruya 461 öğrenci yanıt vermiştir. Bu öğrencilerden % 69,8'i (322 kişi) ÖSYM'ye girdiklerini % 30,2'i (139 kişi) ise ÖSYM'ye girmediklerini bildirmişlerdir.

Tablo 3.8- ÖSYM'ye Girenlerin Puan Dağılımı

ÖSYM Puanı	Frekans Dağılımı	%
100-120	197	63,5
120-140	72	23,2
140-160	22	7,1
160-180	18	5,8
180-200	1	,3
Toplam	310	100,0

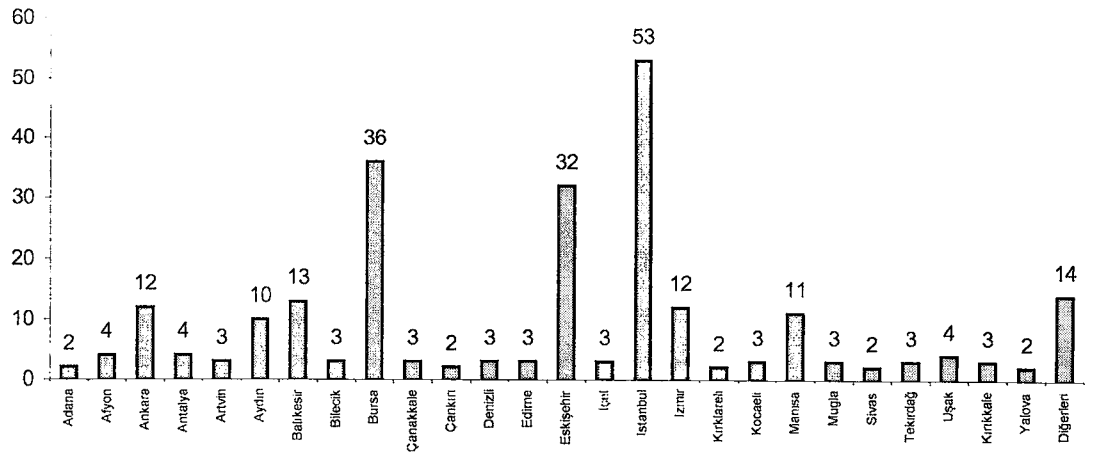
11. soru, 10. soru ile bağlantılı olarak sorulmuş ve ÖSYM'ye girdiklerini belirten öğrenciler tarafından yanıtlandırılması istenmiştir. ÖSYM'ye girdiklerini belirten 322 öğrenciden 310 tanesi bu soruya yanıt vermiştir. Bu soruda öğrencilere aldıkları puanlar sorulmuştur. Öğrencilerden % 63,5'i (197 kişi) 100 – 120 puan arasında, % 23,2'i (72 kişi) 120 – 140 arasında puan aldıklarını belirtmişlerdir. Bu oranları % 7,1 ile (22 kişi) 140 - 160 puan, % 5,8 ile (18 kişi) 160 – 180 puan, % 3 ile (1 kişi) 180 – 200 puan alanlar izlemektedir. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin % 93,8'nin 100 – 160 arasında puan aldıkları gözlemlenmiştir.

3.2.1.7. Farklı METEB Bölgesinden Gelenler

Tablo 3.9- METEB Bölgelerine Göre Öğrencilerin Dağılımı

METEB BÖLGESİ	Frekans Dağılımı	%	METEB BÖLGESİ	Frekans Dağılımı	%
Adana	2	0,8	İstanbul	53	21,6
Afyon	4	1,6	İzmir	12	4,9
Amasya	1	0,4	Kayseri	1	0,4
Ankara	12	4,9	Kırklareli	2	0,8
Antalya	4	1,6	Kocaeli	3	1,2
Artvin	3	1,2	Konya	1	0,4
Aydın	10	4,1	Manisa	11	4,5
Balıkesir	13	5,3	Muğla	3	1,2
Bilecik	3	1,2	Rize	1	0,4
Bolu	1	0,4	Sakarya	1	0,4
Bursa	36	14,7	Samsun	1	0,4
Çanakkale	3	1,2	Sivas	2	0,8
Çankırı	2	0,8	Tekirdağ	3	1,2
Denizli	3	1,2	Tokat	1	0,4
Edirne	3	1,2	Trabzon	1	0,4
Erzurum	1	0,4	Uşak	4	1,6
Eskişehir	32	13,1	Zonguldak	1	0,4
Gaziantep	1	0,4	Kırıkkale	3	1,2
Isparta	1	0,4	Bartın	1	0,4
İçel	3	1,2	Yalova	2	0,8
TOPLAM				245	100,0

Grafik 3.8- METEB Bölgelerine Göre Öğrencilerin Dağılımı

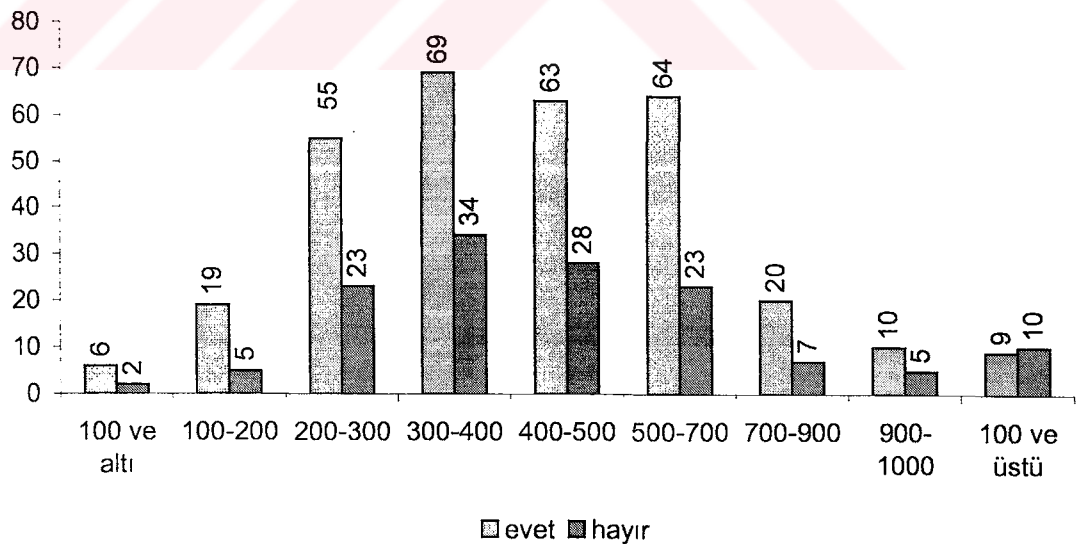
3.2.2. Hipotezle İlgili Bulgular

3.2.2.1. Gelir Seviyelerine Göre ÖSYM Sınavına Giren ve Girmeyen Öğrenci Dağılımı

Tablo 3.10- Gelir Durumuna Göre ÖSYM Sınavına Giren ve Girmeyen Öğrenci Dağılımı

GELİR (Milyon TL)	ÖSYM 02		Toplam
	evet	hayır	
100 ve altı	6	2	8
100-200	19	5	24
200-300	55	23	78
300-400	69	34	103
400-500	63	28	91
500-700	64	23	87
700-900	20	7	27
900-1000	10	5	15
1000 ve üstü	9	10	19
TOPLAM	315	137	452

Grafik 3.9- Gelir Durumuna Göre ÖSYM Sınavına Giren ve Girmeyen Öğrenci Dağılımı

Öğrencilerin gelir seviyeleri ile ÖSYM sınavına girmeleri arasındaki bağlantıya bakıldığında, gelir seviyesi 300 – 400 milyon TL arasında olan öğrencilerin ÖSYM sınavına en fazla giren öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelir seviyesindeki toplam 103 öğrencinin 69'u ÖSYM sınavına girmişlerdir. Genel toplam içerisinde

% 21,9 ile bu öğrenciler en yüksek orana sahiptir. Bu oranı 500 – 700 milyon TL gelir seviyesindeki toplam 87 öğrencinin 64’ü (genel toplam içerisinde %20,31) izlemektedir. 400 – 500 milyon TL gelir seviyesine sahip 91 öğrenciden 63’ü (genel toplam içerisinde %20,3) ÖSYM sınavına girmişlerdir.

ÖSYM sınavına girmeyen öğrenciler ile gelir seviyesi arasındaki ilişkide de 300 – 400 milyon TL gelir seviyesine sahip 34 öğrenci ile (genel toplam içerisinde %24,8) ilk sırada yer almaktadır. Bu oranı 400 – 500 milyon TL gelir seviyesine sahip 28 öğrenci (genel toplam içerisinde % 20,44) izlemektedir. Bu oranları (genel toplam içerisinde % 16,8) 23’er öğrenci ile 200 – 300 milyon TL ve 500 – 700 milyon TL gelir seviyesine sahip öğrenciler izlemektedir.

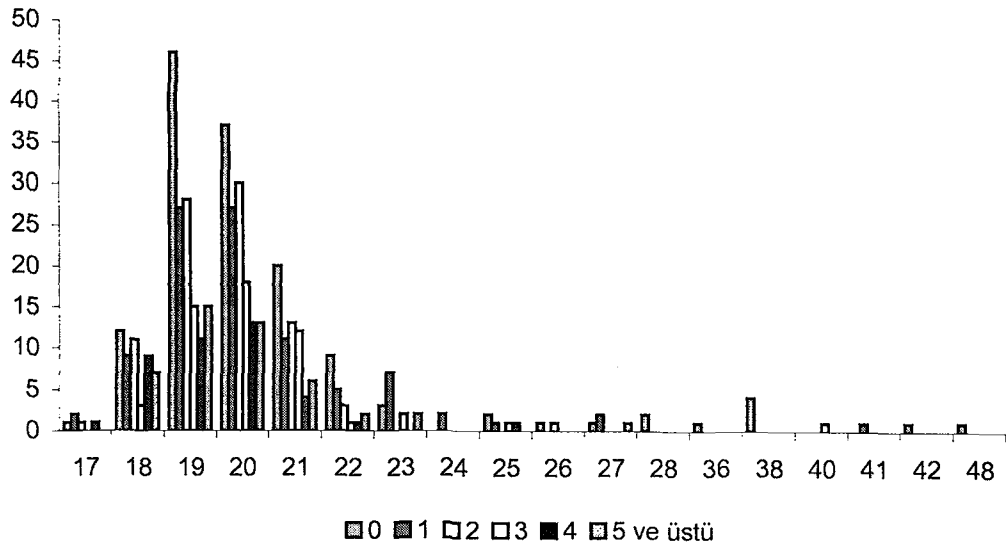
Tablo 3.10’da 8 serbestlik derecesinde $\chi^2_H = 6.927$ ’dir. $\chi^2_H < \chi^2_K$ olduğu için % 99 güven düzeyinde gelir seviyesi ile ÖSYM sınavına girilip girilmemesi arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

3.2.2.2. Yaş İle Başarısız Ders Arasındaki İlişki

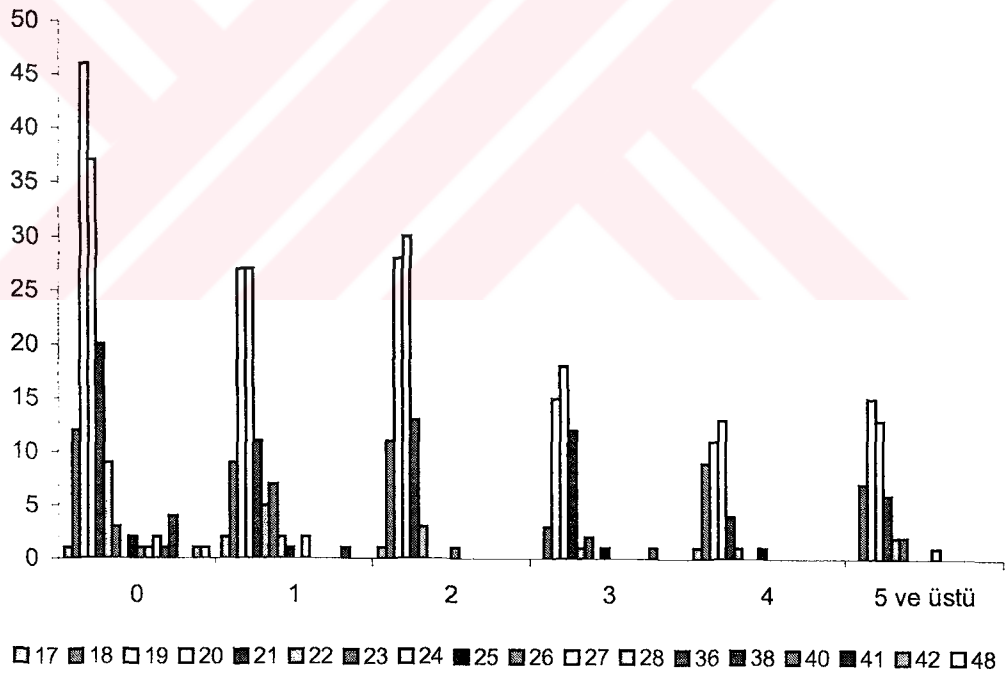
Tablo 3.11- Yaş İle Başarısız Ders Sayısı

YAŞ	Başarısız Ders Sayısı						Toplam
	0	1	2	3	4	5 ve üstü	
17	1	2	1		1		5
18	12	9	11	3	9	7	51
19	46	27	28	15	11	15	142
20	37	27	30	18	13	13	138
21	20	11	13	12	4	6	66
22	9	5	3	1	1	2	21
23	3	7		2		2	14
24		2					2
25	2	1		1	1		5
26	1		1				2
27	1	2				1	4
28	2						2
36	1						1
38	4						4
40				1			1
41		1					1
42	1						1
48	1						1
Toplam	141	94	87	53	40	46	461

Grafik 3.10- Yaş İle Başarısız Ders Sayısı Dağılımı

Grafik 3.11- Başarısız Ders Sayısının Yaşlara Dağılımı

Ankete katılan 461 öğrenciden; 141 öğrencinin başarısız olduğu ders bulunmamaktadır. Bu öğrenciler genel toplam içerisinde oranı % 30,6'dır. Başarısız olduğu ders bulunmayan 141 öğrencinin yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında ise: genel toplam içerisinde % 32,4 yoğunluk ile 19 yaş grubunun ilk sırada olduğu gözlemlenmiş, bu oranı % 26,8 yoğunluk ile 20 yaş grubuna dahil öğrenciler izlemektedir.

5 ve daha fazla dersten başarısız olan öğrencilerin yaş gruplarına bakıldığında ise ilk sırayı 15 öğrenci ve genel toplam içerisinde % 32,6 oran ile 19 yaş grubuna dahil öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Bunu 13 öğrenci ile 20 yaş grubundaki öğrenciler izlemektedir. Bu öğrencilerin genel toplam içerisinde oranları ise % 28,3'dür

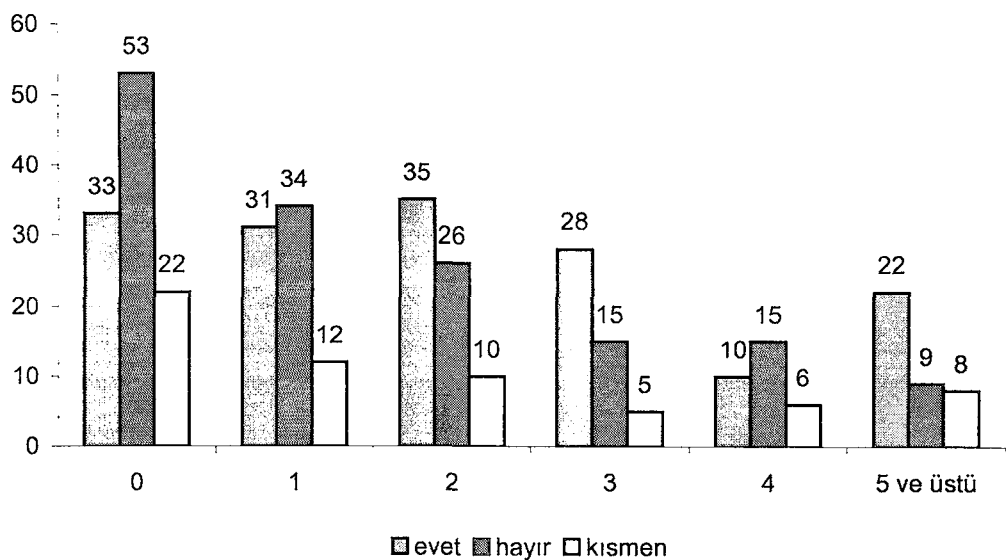
Tablo 3.11'den hesaplanan χ^2_H değeri 79,155 olmaktadır. % 99 güven düzeyinde $\chi^2_H < 118,45$ olduğundan yaş ile başarısız ders sayısı arasında bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

3.2.2.3. Ortaöğretimden Sonra Öğretime Ara Verme İle Başarısız Ders Arasındaki İlişki

Tablo 3.12- MTOÖ'den Mezuniyetinden Sonra Araverme İle Başarısız Ders Sayısı

ARAVERME	Başarısız Ders Sayısı						Toplam
	0	1	2	3	4	5 ve üstü	
Evet	33	31	35	28	10	22	159
Hayır	53	34	26	15	15	9	152
Kısmen	22	12	10	5	6	8	63
Toplam	109	77	71	48	31	39	375

Grafik 3.12- MTOÖ'den Mezuniyetinden Sonra Araverme İle Başarısız Ders Sayısı

Ankete katılan 375 öğrenci bir ortaöğretim kurumunu bitirdikten hemen sonra bir yükseköğretim kurumuna devam etmediklerini, belli bir süre ara verdiklerini belirtmişlerdir. Bunlardan 109 öğrencinin (genel toplam içerisinde % 29,1) başarısız olduğu ders bulunmamaktadır. Bu oranı, 77 öğrenci ile (genel toplam içerisinde % 20,5) tek dersten başarısız olan öğrenciler izlemekte, bunu da 2 dersten başarısız olan 71 öğrenci izlemektedir.

375 öğrenci içerisinde 257 öğrenci 2 ve daha az dersten başarısız olmuşlardır. Bu oran genel toplam içerisinde % 68,5 olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin ortaöğretimden sonra öğretime ara vermeleriyle derslerden başarısız olmaları arasında doğrudan bir ilişki yoktur.

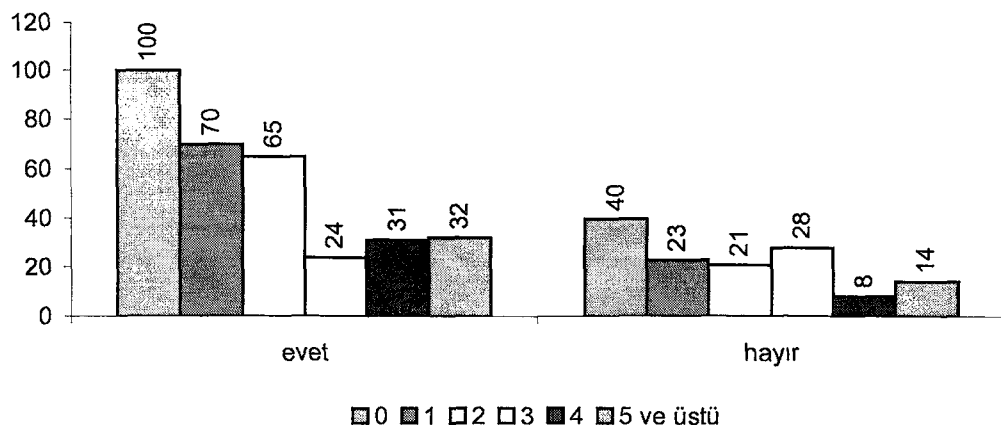
Tablo 3.12’de $\chi^2_H = 21,959$ olarak elde edildiğinden 15 serbestlik derecesinde $\chi^2_K = 30,58$ olduğu için ortaöğretimden sonra ara verme ile başarısız ders arasında bir ilişki yoktur.

3.2.2.4. 2002 Yılında ÖSYM’ye Giren ve Girmeyen Öğrencilerin Başarısız Derslerle İlişkisi

Tablo 3.13- ÖSYM'ye Giren ve Girmeyen Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları

ÖSYM_02 Sınavına Girme	Başarısız Ders Sayısı						Toplam
	0	1	2	3	4	5 ve üstü	
Evet	100	70	65	24	31	32	322
Hayır	40	23	21	28	8	14	134
Toplam	140	93	86	52	39	46	456

Grafik 3.13- ÖSYM'ye Giren ve Girmeyen Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları

Ankete katılan 456 öğrencinin; 322'i ÖSYM sınavı ile gelmiş, 134 öğrenci ise sınavsız geçişten yararlanmıştır.

Sınavla gelen 322 öğrenciden 100 öğrencinin başarısız olduğu hiçbir dersi yoktur. Bu öğrencilerin sınavla gelen öğrencilere oranı % 31,1 olarak bulunmuştur. Tek dersten başarısız olan öğrenci sayısı 70'dir ve oranı ise % 21,7'dir. 65 öğrencinin ise başarısız olduğu 2 dersi bulunmakta ve bunların oranı % 20,2 olmaktadır.

Sınavsız geçişten yararlanan 134 öğrenciden 40 öğrencinin başarısız olduğu hiçbir dersi yoktur. Bu öğrencilerin sınavsız geçişten yararlanan öğrencilere oranı, % 29,9'dur. Tek dersten başarısız olan öğrenci sayısı 23'dür ve oranı ise % 17,2'dir. 21 öğrencinin ise başarısız olduğu 2 ders bulunmakta ve bunların oranı ise % 15,7 olmaktadır. Genel olarak bakıldığında ÖSYM sınavı ile MYO'na gelen öğrencilerin başarı durumları, sınavsız geçişten yararlanan öğrencilerin başarı durumlarından daha iyi olduğu görülmektedir.

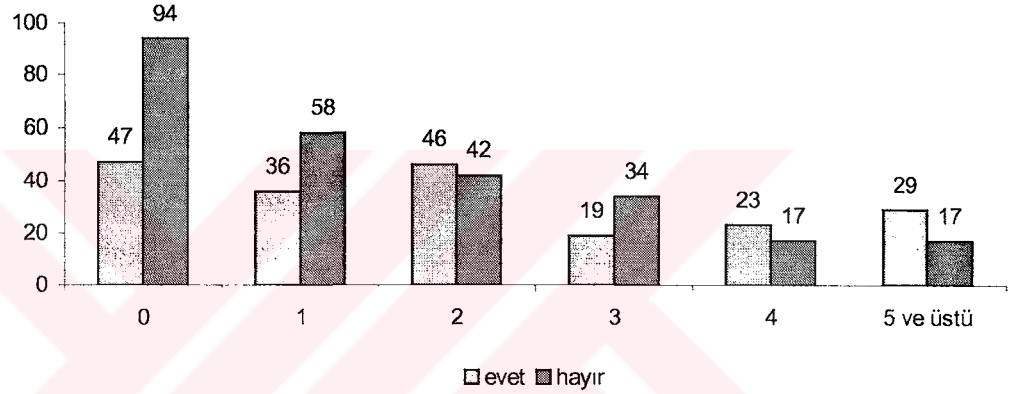
Tablo 3.13'den hesaplanan $\chi^2_H = 18,536$ değeri % 99 güven düzeyindeki $\chi^2_K = 15,09$ değerinden büyük olduğu için 2002 yılında ÖSYM'ye giren ve girmeyen öğrenciler ile başarısız ders sayısı arasında bir ilişki vardır diyebiliriz.

3.2.2.5. MYO'nu Kendi İlinde Okumanın Başarısızlığa Etkisi

Tablo 3.14- Kendi İlinde Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları

İLDE OKUMA	Başarısız Ders Sayısı						Toplam
	0	1	2	3	4	5 ve üstü	
Evet	47	36	46	19	23	29	200
Hayır	94	58	42	34	17	17	262
Toplam	141	94	88	53	40	46	462

Grafik 3.14- Kendi İlinde Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları

Ankete katılan 462 öğrenciden 200 öğrenci; bulunduğu ilde (Kütahya içi) öğrenim gördüğünü, 262 öğrenci ise buldukları il dışındaki bir ilde öğrenim gördüklerini belirtmişlerdir.

MYO'nu kendi ilinde (Kütahya içi) okuyan 200 öğrenciden; 47 öğrencinin başarısız olduğu hiçbir dersi yoktur ve bunların bulunduğu ilde okuyan öğrencilere oranı % 23,5 olarak bulunmuştur. Tek dersten başarısız olan öğrenci sayısı 36 olup bunun kendi ilinde öğrenim görenlere oranı ise % 18'dir. İki dersten başarısız olan öğrenci sayısı 46'dır ve bunların oranı ise % 23'dür.

MYO'nu il dışından (Kütahya dışı) gelen 262 öğrenciden; 94 öğrencinin başarısız olduğu hiçbir dersi yok iken, bunların il dışından gelen öğrencilere oranı % 35,9'dur. Tek dersten başarısız olan öğrenci sayısı 58'dir ve bunların il dışından gelen öğrencilere oranı % 22,1'dir. İki dersten başarısız olan öğrenci sayısı 42 olup, bunların oranı % 16'dır.

Genel olarak iki ve daha az dersten başarısız olan öğrenci oranlarına bakıldığında, il dışından gelen öğrencilerin oranı % 74 iken, kendi ilinde öğrenim gören öğrencilerin oranı % 68,5'dir. Bu durum il dışından gelen öğrencilerin daha başarılı öğrenciler olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

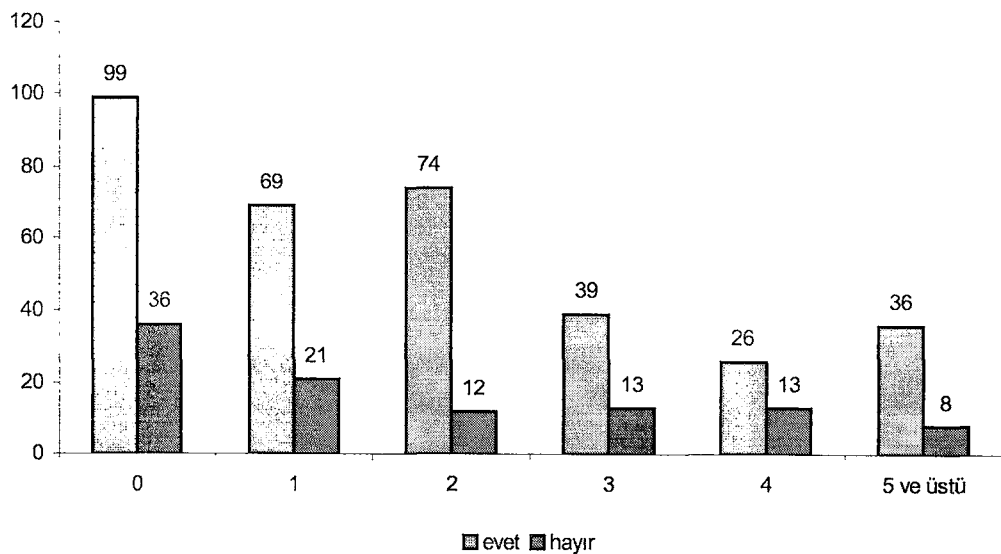
Tablo 3.14'den hesaplanan $\chi^2_H = 21,337$ değeri elde edilmektedir. $\chi^2_H > 15,09$ olması nedeniyle kendi ilinde okuma ile başarısız ders sayısı arasında bir ilişki olmadığı % 99 güven düzeyinde kabul edilmeyecektir.

3.2.2.6. MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Ders Başarı Durumları

Tablo 3.15- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları

MTOÖ'in Devamı	Başarısız Ders Sayısı						Toplam
	0	1	2	3	4	5 ve üstü	
Evet	99	69	74	39	26	36	343
Hayır	36	21	12	13	13	8	103
Toplam	135	90	86	52	39	44	446

Grafik 3.15- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Başarısız Ders Sayıları

Ankete katılan ve bu soruyu cevaplandıran 446 öğrenciden; 343 öğrenci MYO'nu MTOÖ'in devamı olan bir programda okumaktadır. Bu öğrencilerin ankete

katılan öğrencilere oranı % 76,9'dur. Bunlardan, 99 öğrencinin başarısız olduğu hiçbir dersi bulunmamaktadır ve oranı ise % 28,8'dir.

103 öğrenci ise MYO'nu MTOÖ'in devamı olan bir programda okumamaktadır. Bunların ankete katılan öğrencilere oranı % 23,1'dir. Bunlardan 36 öğrencinin başarısız olduğu hiçbir ders yoktur ve oranı % 34,95'dir.

Genel olarak hiç zayıf olmayan öğrenci oranlarına bakıldığında, MTOÖ'in devamını okumayan öğrencilerin, MTOÖ'in devamını okuyan öğrencilere göre daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

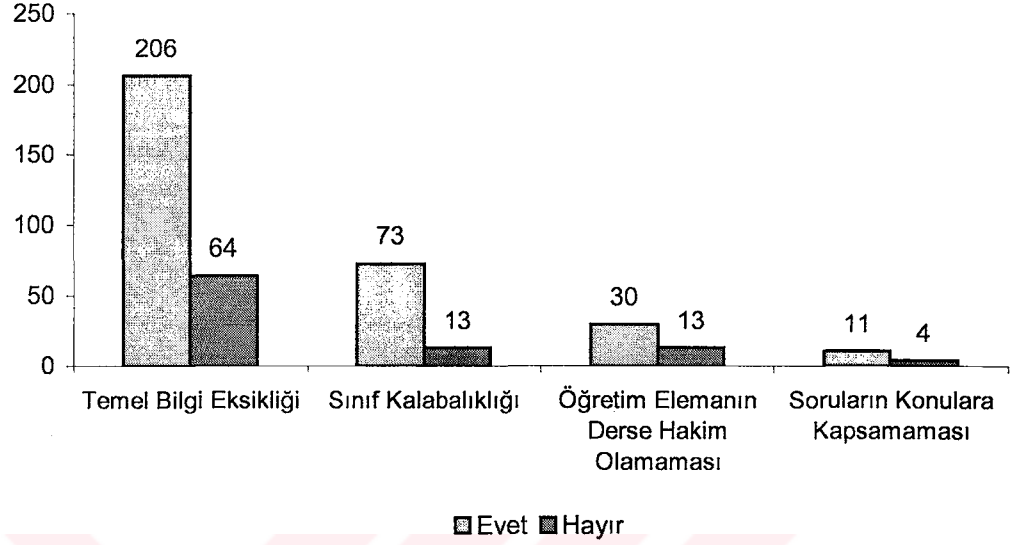
Tablo 3.15'den $\chi^2_H = 8,025$ olmakta ve bu değer % 99 güven düzeyinde 15,09 olan kritik değerden küçük çıkmakta ve bu nedenle ortaöğretimin devamını okuyan ve okumayan öğrenciler ile başarısız olduğu ders sayıları arasında bir ilişkinin olmadığı kabul edilecektir.

3.2.2.7. MTOÖ'in Devamını Okuyan Ve Okumayan Öğrencilerin Teorik Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri

Tablo 3.16- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Teorik Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri

MTOÖ'in Devamı	Teorik Derslerindeki Başarısızlık Nedenleri				Toplam
	Temel Bilgi Eksikliği	Sınıf Kalabalıklığı	Öğretim Elemanın Derse Hakim Olamaması	Soruların Konulara Kapsamaması	
Evet	206	73	30	11	320
Hayır	64	13	13	4	94
Toplam	270	86	43	15	414

Grafik 3.16- MTOÖ'in Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Teorik Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri

Ankete katılan ve bu soruyu yanıtlayan 414 öğrenciden; 320 öğrenci MYO'nu MTOÖ'in devamı olan bir programda okumaktadır. Bu öğrencilerin anketi cevaplandıran öğrencilere oranı % 77,3'dür. Bu öğrencilerden; 206'sı (% 64,4) teorik derslerdeki başarısızlığının sebebini ortaöğretimde aldıkları temel bilgilerin eksikliğinden, 73'ü (% 22,8) ise sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

94 öğrenci ise, MYO'nu MTOÖ'in devamı olan bir programda okumamaktadır. Bu öğrencilerin anketi cevaplandıran öğrencilere oranı % 22,7'dir. Bu öğrencilerden; 64'ü (% 68,1) teorik derslerdeki başarısızlığının sebebini ortaöğretimde aldıkları temel bilgilerin eksikliğinden, 13'ü (% 13,8) ise sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığını vurgulamaktadırlar.

Gerek kendi programının devamını okuyan, gerekse farklı bir programda okuyan öğrenciler açısından teorik derslerdeki başarısızlık nedenlerini MTOÖ'de aldıkları temel bilgilerin eksikliğine ve sınıfların kalabalık olmasına bağlamaktadırlar.

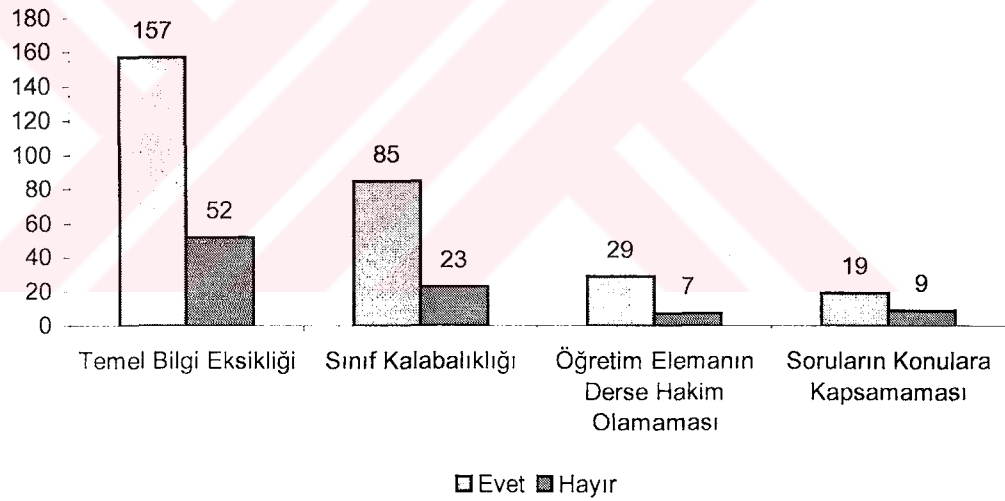
Tablo 3.16 'dan elde edilen $\chi^2_H = 4,498$ değeri ile % 99 güven düzeyinde $\chi^2_K = 11,34$ değerine göre teorik derslerdeki başarısızlık nedenleri ile MTOÖ'in devamını okuyup okumamanın birbirinden bağımsız oldukları kabul edilecektir.

3.2.2.8. MTOÖ'ün Devamını Okuyan Ve Okumayan Öğrencilerin Uygulamalı Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri

Tablo 3.17- MTOÖ'ün Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Uygulamalı Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri

MTOÖ'ün Devamı	Uygulama Derslerindeki Başarısızlık Nedenleri				Toplam
	Temel Bilgi Eksikliği	Sınıf Kalabalıklığı	Öğretim Elemanın Derse Hakim Olamaması	Soruların Konulara Kapsamaması	
Evet	157	85	29	19	290
Hayır	52	23	7	9	91
Toplam	209	108	36	28	381

Grafik 3.17- MTOÖ'ün Devamını Okuyan ve Okumayan Öğrencilerin Uygulamalı Derslerdeki Başarısızlık Nedenleri

Ankete katılan ve bu soruyu yanıtlayan 381 öğrenciden; 290 öğrenci MYO'da MTOÖ'ün devamı olan bir programda okumaktadır. Bu öğrencilerin anketi yanıtlayan öğrencilere oranı % 76,1'dir. Bu öğrencilerden; 157'si (% 54,1) teorik derslerdeki başarısızlığının sebebini MTOÖ de aldıkları temel bilgilerin eksikliğinden, 85'i (% 29,3) ise sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığını, belirtmişlerdir.

91 öğrenci ise, MYO'da MTOÖ'ün devamı olan bir programda okumamaktadır. Bu öğrencilerin anketi cevaplandıran öğrencilere oranı % 23,9'dir. Bu öğrencilerden; 52'i (% 57,1) teorik derslerdeki başarısızlığının sebebini MTOÖ de

aldıkları temel bilgilerin eksikliğinden, 23'ü (% 25,3) ise sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Gerek kendi programının devamını okuyan, gerekse farklı bir programda okuyan öğrenciler açısından uygulamalı derslerdeki başarısızlık nedenlerini teorik derslerdeki başarısızlık nedenleriyle aynı olan MTOÖ de aldıkları temel bilgilerin eksikliğine ve sınıfların kalabalık olmasına bağlamaktadırlar.

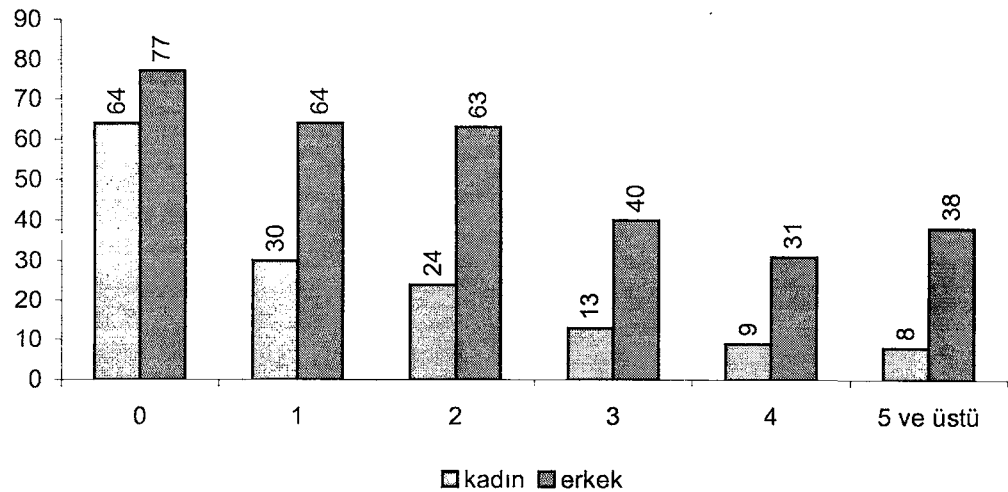
Tablo 3.17'de χ^2_H değeri 1,953 olup % 99 güven seviyesinde bu değer $\chi^2_K = 11,34$ kritik değerinden oldukça küçük çıkmaktadır. Bu nedenle MTOÖ'in devamını okuyup okumamak ile uygulama derslerindeki başarısızlık nedenleri arasında bir ilişkinin olmadığını kabul etmemiz gerekmektedir.

3.2.2.9. Cinsiyet İle Başarısızlık İlişkisi

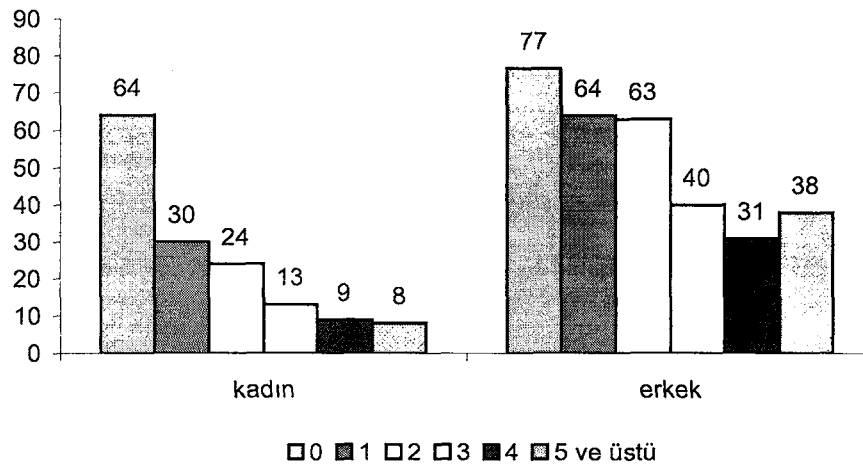
Tablo 3.18- Başarısız Ders Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı

CINSİYET	Başarısız Ders Sayısı						Toplam
	0	1	2	3	4	5 ve üstü	
Kadın	64	30	24	13	9	8	148
Erkek	77	64	63	40	31	38	313
Toplam	141	94	87	53	40	46	461

Grafik 3.18- Başarısız Ders Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı

Grafik 3.19- Cinsiyete Göre Başarısız Ders Sayısının Dağılımı

Ankete katılan 461 öğrencinin 148'i bayan, 313'ü ise erkek öğrencidir. Bayan öğrencilerin oranı % 32,1; erkek öğrencilerin oranı ise % 67,9'dur.

148 bayan öğrenciden 64'nün (% 43,2) başarısız olduğu hiçbir ders bulunmamaktadır. Tek dersten başarısız olan bayan öğrenci sayısı 30, oranı ise % 20,3'tür. İki dersten başarısız olan bayan öğrenci sayısı 24, oranı ise % 16,2'dir. 5 ve daha fazla dersten başarısız olan bayan öğrenci sayısı 8, oranı ise % 5,4'dür.

313 erkek öğrenciden 77'sinin (% 24,6) başarısız olduğu hiçbir ders bulunmamaktadır. Tek dersten başarısız olan erkek öğrenci sayısı 64, oranı ise % 20,4'dür. İki dersten başarısız olan erkek öğrenci sayısı 63, oranı ise % 20,1'dir. 5 ve daha fazla dersten başarısız olan erkek öğrenci sayısı 38, oranı ise % 12,1'dir.

Genel olarak bakıldığında ankete katılan öğrencilerden iki ve daha az dersten başarısız olan bayan öğrenci oranı % 79,2, erkek öğrenci oranı ise % 65,1 olarak bulunmuştur. Bu durum bayan öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3.18'den elde edilen $\chi^2_H = 19,891$ değeri ile $\chi^2_{0,01} = 15,09$ değeri $\chi^2_H > \chi^2_K$ şeklinde bulunduğundan bağımsızlık hipotezinin reddi gerekecektir. % 99 güven düzeyi olan cinsiyet ile başarısız olunan ders sayısı arasında ilişkinin varlığı kabul edilecektir.

3.3. ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Meslek Yüksek Okullarında iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli ara elemanları yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için 2 yıllık eğitim ve öğretim süreci içinde öğrencilere bilgi ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Genelde öğrencilerin anneleri ev hanımı, babaları çoğunluk emekli olmak üzere işçi, serbest meslek ve çiftçidir. Aynı zamanda ailelerinin gelir seviyesi de düşüktür. Sınavsız geçiş sistemi ile öğrencinin gelecekle ilgili beklentileri artmıştır. Sınavla gelen öğrencilerin memnuniyetsizlik nedeni belki de sadece bir meslek yüksekokulunda okuma ve kariyer endişesidir.

Sınavsız geçiş sisteminde orta ve alt gelirli ailelerin çocukları gelecekte en azından kendi geçimlerini sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Mezuniyet sonrası orta düzey mesleki parasal getiri beklentisi bu düşünceyi desteklemektedir. MYO öğrencilerinin daha çok ilçe merkezlerinden gelmektedir. Bu da MYO'larının ilçe ve kırsal kesimde gelecek hedefleyen ortaöğretim öğrencileri için ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

MYO öğrencilerinin ailelerinin çoğunluğu orta sosyo-ekonomik seviyededir. Ülke çoğunluğunun da orta ekonomik seviyede olduğu varsayılırsa; en çok desteklenmesi gereken ve ülke kalkınmasına en çok fayda sağlayacak öğretim kurumları MYO'larıdır.

MSG'den yararlanarak MYO'na gelen öğrencilerin yaş dağılımlarına baktığımızda genelde ortaöğretimden yeni mezun olan genç öğrenci grubu görülmektedir. Bu öğrenci grubu sınavsız geçiş projesinden yararlanarak üniversite bünyesinde bulunan MYO'larından mezun olarak dikey geçiş olanaklarından yararlanıp kendi branşlarının devamı olan dört yıllık fakültelere geçmek istemektedir. Ortaöğretime ara vererek MYO'na gelen 24-53 yaş arası öğrenci grubu ise genellikle herhangi bir özel veya resmi kurumlarda çalışmakta olup, kıdem ve mevkiilerini yükseltebilmek amacıyla sınavsız geçiş projesinden yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bu öğrenci grubu genç öğrenci grubuna göre hem teorik hem de uygulamalı derslerde daha

başarılı olmaktadır. Bunun sebebini irdelediğimizde ise MYO'dan mezun olduklarında hemen bunun yararlarını görecektir.

Ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri %65'lik bir ortalama ile ilköğretim olmasına karşın bu öğrenci grubunun derslerdeki başarıları daha yüksek olarak görülmektedir. Bu da gösteriyor ki anne babanın eğitim düzeyi ne olursa olsun okula isteyerek gelen öğrenciler daha başarılı olmaktadır.

Sınavsız geçiş projesinden yararlanarak gelen öğrencilerin büyük bir bölümünün, ailelerinin gelir seviyesi aylık 200 – 700 milyondur. Bu da gösteriyor ki MYO'a gelen öğrenci grubu orta düzey gelir seviyesine sahiptir.

MYO'nu il dışından gelerek okuyan öğrenciler derslerinde daha başarılı olmaktadır. Bu öğrenci ailelerinin gelir seviyeleri düşük olduğundan ailelerine çok fazla yük olmadan biran önce hayat atılma sorumluluğu nedeniyle derslerinde başarılı olmaktadır.

MYO'daki öğrencilerin teorik ve uygulamalı derslerdeki başarısızlıklarının en büyük sebebi ortaöğretimde aldıkları temel bilgilerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu durum gösteriyor ki ortaöğretim kurumlarının sınıf geçme yönetmeliğindeki boşluklar nedeniyle öğrenciler derslerinde başarılı olmasalar bile ortaöğretim kurumlarından mezun olabilmektedirler.

MYO'da okuyan öğrencilerin başarılarına incelediğimizde ise bayan öğrenciler erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. Bunun sebebi ise bayan öğrenciler erkek öğrencilerden daha sorumlu davranmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Projesi kapsamında, “Meslek Yüksekokullarına yerleştirilen öğrenciler başarısızdır” hipotezi kurulmuştur. Elde edilen sonuçlar bunu desteklemektedir.

Bilgi çağı olarak nitelendirilen çağımızın belirleyicisi olan bilim ve teknolojideki gelişmeler sonucunda kamu ve özel işletmeler kendilerini yenilemek ve güncelleştirmek zorunda kalmaktadır. İşletmeler yenileme ve güncelleştirmelerini yaparken en önemli gereksinim duydukları unsurlarından biri olan nitelikli insan gücünü yetiştirme görevi MYO’da karşılanmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin sürekli ilerlemesiyle kendi alanında almış olduğu bilgi ve beceriyi teknolojiye ve teknolojiyi de üretimin içinde kullanacak olan işgörenlerin nitelikli işgücü olacaktır. Üretim içerisinde kullanılan işgörenlerin işgücü niteliği ne kadar bilgi – teknoloji yoğun olursa yapılan iş de o kadar ekonomik ve hatasız olacaktır. Bu nedenle işletmelerin ve ülkenin nitelikli, eğitilmiş işgörelere gereksinimi vardır.

Gereksinim duyulan nitelikli insan gücünü oluşturmak ve dört yıllık üniversite eğitimine olan istemi azaltmak amacıyla MSG projesi yaşama geçirilmiştir. Bu proje yardımıyla meslek liselerinden mezun olup üniversite seçme sınavına girerek kazanmayan ve hiç sınava girmeyen öğrenciler MYO’na kayıt olmuşlardır. Bu proje üniversiteye giremeyen meslek lisesi öğrencilerine üniversiteye girme olanağını sağlamıştır.

Çalışmamızın uygulama kısmında elde etmiş olduğumuz bulgulara baktığımızda MYO’a genellikle dar gelirli ailelerin çocukları tercih etmektedirler. Ailelerin çocuklarını bu okullara yönlendirmelerinin nedeni maddi imkansızlıklardan dolayı çocuklarının erken meslek sahibi olmalarını ve alacakları üniversite diplomasıyla kolay iş bularak aile bütçesine katkıda bulunmalarına istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Başlangıçta bu proje ile MYO’a gelen öğrencilerin meslek lisesinden gelmiş olmaları azda olsa bir temellerinin olacağı ve daha ileri bir seviyede eğitim

verilebileceği şeklinde bir düşünce olmasına rağmen meslek lisesinden gelen öğrencilerin temel ve uygulamalı derslerdeki eksikliklerinden dolayı özellikle matematik ve fen ağırlıklı derslerden başarısız olmaktadır.

MSG projesi ile ortaya çıkan kontenjan artışından sonra nicel ve nitel özellikler açısından büyük değişimler vardır. Öğrenci sayılarının artması, MYO'daki öğretim elemanlarının yeterli sayıda olmaması ve bazı programlarda uygulama için atölye ve laboratuvarların bulunmaması nedeniyle mezun oldukları meslek liselerindeki atölye ve laboratuvarlarda ve eski öğretmenleriyle dersleri görmektedirler. Bu durum öğrenci açısından eski okuluna ve hocasına geri gönderme olarak algılanmakta ve öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler oluşturarak almakta oldukları eğitimi önemsememelerine neden olmaktadır..

MSG projesinden önce gerek genel liselerden gerekse meslek liselerinden 160 puanın altına düşmemek şartıyla öğrenci alınmaktaydı ve bu öğrencilerin ortaöğretim mezuniyet dereceleri 5 üzerinden en az 2,5 – 3 seviyelerinde iken, sınavsız geçiş projesi sonrası gelen öğrencilerin mezuniyet dereceleri ise bu seviyelere bile ulaşmamaktadır. Bu durum öğrencilerin MYO'da başarısız olmalarına neden olmakta ve verilen eğitimin seviyesini düşürmektedir.

Bu haliyle sınavsız geçişle gelen öğrencilerin başarı düzeyleri çok düşük olduğu için dört yıllık fakültelere dikey geçiş yapmaları ve bu sınavlarda başarılı olmaları mümkün görünmemektedir. Bu öğrencilerin dikey geçiş yapmaları bir yana ciddi ve kaliteli eğitim veren MYO'dan mezun olmaları bile mümkün olmayacak veya öğrenim süreleri uzayacaktır.

Sınavsız geçiş projesinin en olumsuz yanı öğrenciler tarafından üniversite eğitiminin “çok kolay fazla başarıya gerek olmadan elde edilebilir” olarak algılanması olup, bunun sonucunda yüksekokul diplomasını çok kolay alacağı düşüncesinin hakim olmasıdır. Ayrıca mezuniyetten sonra iş bulamama kaygısı da bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun MYO'da aldıkları eğitimi önemsememelerine neden olmakta ve onları başarısızlığa itmektedir.

Sınavsız geçişle gelen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun derslerde etrafa bakıp hayallere daldığı, konsantrasyon ve kavrama zorlukları gözlemlendiği gibi bazı öğrencilerin derslerde istenmeyen sözel ve hatta fiziksel davranışlarda bulunarak dersin akışını bozdukları öğretim elemanları tarafından sıkça dile getirilmektedir. Ders dışı zamanlarda ise okul malına zarar verdikleri, okul içi ve çevresini kirlettikleri, yüksek sesle konuştukları okul çalışanlarınca rapor edilmiştir. Sınavlar sırasında ise; başta matematik, fizik gibi temel derslerin yanında meslek derslerinde de çoğunlukla geçmiş senelere oranla zayıf oldukları ve bu açıklarını kapatmak için akıl almaz şekillerde kopyaya başvurdukları görülmüştür.

MYO'na sınavsız geçişle gelecek öğrencilerin kalitesini yükseltebilmek için öncelikle bu okulların alt yapısını oluşturan meslek liselerine gelen öğrencilere önceden olduğu gibi yine sınav yapılmalı, meslek liseleri güçlendirilmeli ve eğitim programları MYO programları ile uyumlu hale getirilmelidir. Eğer meslek liselerindeki şimdiki uygulamaya devam edilecek ise buradan mezun olan ve sınavsız geçişten yararlanarak MYO'na gelmek isteyen her öğrenciyi kayıt etmek yerine ortaöğretim başarı puanlarına göre kayıt yapılmalı ve bu başarı puanının da bir tabanı belirlenmelidir. Yani meslek liselerinden mezun olan her öğrenci yerine, gerçekten okumak isteyen ve bu amaç uğruna emek harcayacak öğrencilerin MYO'na gelmeleri sağlanmalıdır.

MYO'na meslek liseleri dışında genel liselerden mezun olan öğrenciler ÖSYM sınavına girerek ek kontenjan olarak güz döneminin ortasında kayıt yaptırmaktadır. Bu öğrencilerin ilk yerleştirmede MYO'na kayıt yaptırmaları sağlanmalı, ek kontenjanlar açılmamalıdır. Böylece genel liselerden mezun olarak fakültelere giremeyen öğrencilerin en başarılıları MYO'na çekilmiş olacaktır.

MYO'daki programlarda öğrenci sayıları kapasitelerinin çok üzerindedir. Öğrenci kontenjanları fiziki mekanlara göre ayarlanmalı. MYO'nun YÖK'e belirttiği kontenjanlara bağlı kalınmalı ve sınıf sayıları özellikle teknik programlarda 40 kişiyi geçmemelidir.

Sınavsız geçiş projesi ile endüstriyel staj 2. ve 4. dönemlerin sonunda 6 + 6 hafta şeklinde toplam 12 hafta olarak uygulanmaktadır. Yeni uygulama ile tüm programların 1.sınıflarında meslek derslerinin çok az olması sebebiyle 2. dönemin

sonunda yapılan staj çalışması istenilen verimi vermemektedir. Bu nedenle endüstriyel stajın 3. ve 4. dönemin sonunda toplam 10 hafta olarak yapılması daha verimli olacaktır.

MYO'da kadrolu öğretim elemanı sayılarının artırılmalı, atölye ve laboratuvar gibi altyapılarının bir an önce çözülerek bu derslerin olanaklı olduğu kadar ilişkilendirilen meslek liselerinde değil MYO'da kadrolu öğretim elemanları ile yapılmalı ve öğrencilerin üniversite kültürünü almaları sağlanmalıdır.

Sınavsız gelen öğrencilere sınav ve disiplin yönetmeliği çok iyi anlatılmalı, MYO ile sanayi işbirliği artırılmalı, işletme ve fabrikalara teknik geziler yapılarak teknoloji yerinde görülmeli, öğrencilere sürekli konferans ve seminerler düzenlenmeli, MYO'dan mezun olan öğrencilerin dört yıllık fakülterle dikey geçişle ilgili sorunları biran önce çözülmeli ve iyileştirilmelidir.

MYO'da fakülterde olduğu gibi bir yapılanma içinde olmalı yani kendi içinde Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu şeklinde ayrılmalıdır.

Meslek Yüksekokullarında görevlendirilen öğretim elemanları genelde lisans düzeyinde eğitim almış mezunlardan oluşmaktadır. Öğretim elemanlarının, branşlarında yeterli birikimlerinin olmamasından dolayı, meslek yüksekokullarındaki eğitim ve öğretimin kalitesi olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu nedenle, buralarda görev yapan öğretim elemanlarının fakülterde olduğu gibi, yüksek lisans ve doktora yapabilme olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

Bu çalışmanın sonucunda görülüyor ki en önemli olgu MYO'na alınacak öğrencilere mutlaka bir seçme işleminin yapılmasıdır. Bu seçmenin yapılması öğrenciyi biraz daha emek harcamaya yöneltecek ve MYO'nu gerçekten okumak isteyenlerin gelmesini sağlayarak bu okullarda seviyenin ve başarının artmasını sebep olacaktır.

EKLER

Katılımcının;

Programı :
 Yaşı :
 Cinsiyeti :
 Ortaöğretimden Mezuniyet Yılı:

1. Babanızın mezun olduğu okul?

- İlköğretim
 Ortaöğretim
 Önlisans
 Lisans
 Yüksek Lisans

2. Annenizin mezun olduğu okul?

- İlköğretim
 Ortaöğretim
 Önlisans
 Lisans
 Yüksek Lisans

3. Babanız çalışıyor mu?

- Evet
 Hayır

4. Cevabınız EVET ise mesleği

- Çiftçi
 Memur
 İşçi
 Esnaf
 Serbest
 Diğer

5. Anneniz çalışıyor mu?

- Evet
 Hayır

6. Cevabınız EVET ise mesleği

- Çiftçi
 Memur
 İşçi
 Esnaf
 Serbest
 Diğer

7. Ailenizin aylık geliri (Milyon TL) aşağıdakilerden hangisidir?

- Aşağı -100
 100 - 200
 200 - 300
 300 - 400
 400 - 500
 500 - 700
 700 - 900
 900 - 1000
 1000 - üzeri

8. Sizle birlikte kaç kardeşiniz?

- 1
 2
 3
 4
 Diğer

9. Sizin haricinizde okuyan kardeş sayınız

- İlköğretim.....
Ortaöğretim.....
Lisans.....
Yüksek Lisans.....

10. 2002 öğrenci seçme sınavına müracaat ettiniz mi?

- EVET
 HAYIR

11. Cevabınız EVET ise aldığınız puanınız.

- 100 – 120
 120 - 140
 140 - 160
 160 - 180
 180 - 200

12. M.Y.O.'nu kendi ilinizde mi okuyorsunuz?

- Evet
 Hayır

13. Cevabınız HAYIR ise geldiğiniz METEB bölgesini (İlinizi) yazınız.

..... METEB bölgesi

14. M.Y.O.'da ortaöğretimin devamı bir programda mı okuyorsunuz?

- Evet
 Hayır

15. M.Y.O.'na müracaat etmeniz sebebi aşağıdakilerden hangisidir ?

- Üniversite bünyesinde bir okulu bitirmek için
 Ö.S.Y.M.'de başarılı olamadığınız için
 Dikey geçişten yararlanmak için

16. 2002-2003 Güz döneminde başarısız olduğunuz ders sayınız aşağıdakilerden hangisidir?

- 0
 1
 2
 3
 4
 Diğer

17. 2002-2003 Güz döneminde başarılı olduğunuz ders sayınız aşağıdakilerden hangisidir?

- 0
 1
 2
 3
 4
 Diğer

18. Teorik derslerdeki başarısızlığınızın sebebi aşağıdakilerden hangisidir ?
Önemine göre sıralayınız.

- Ortaöğretimde aldığınız temel bilgilerin eksikliği
 Sınıflarınızın kalabalık olması
 Öğretim elemanının dersine hakim olamaması
 Sınav sorularının anlatılan konulara kapsamaması

19. Uygulamalı derslerdeki başarısızlığınızın sebebi aşağıdakilerden hangisidir ?
Önemine göre sıralayınız.

- Ortaöğretimde aldığınız temel bilgilerin eksikliği
 Sınıflarınızın kalabalık olması
 Öğretim elemanının dersine hakim olamaması
 Sınav sorularının yapılan uygulamalara yeterince kapsamaması

20. Sınıf seviyesindeki eğitim farklılığınızın başarınız üzerinde etkisi oluyor mu?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

21. M.Y.O.'larına belli bir puan sıralamasına göre öğrenci alınması başarınız üzerinde etkisi olur mu?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

22. Ortaöğretimden sonra eğitiminize ara verdiyseniz bu durumun başarınız üzerinde olumsuz etkisi oldu mu?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

23. Ortaöğretimdeki uygulamalı derslerinizde laboratuvarları yeterince kullanabildiniz mi?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

24. M.Y.O.'daki uygulamalı derslerinizde laboratuvarları yeterince kullanabildiniz mi?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

Anketimize katıldığınız için TEŞEKKÜRLER

KAYNAKÇA

YARARLANILAN KİTAPLAR

8.nci Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara, 2000

AKYOL, Avni, **Amerikan Eğitim Sisteminin İncelenmesi**, MEB Basımevi, Ankara, 1991

ALKAN, Cevat, DOĞAN, Hıfzı, SEZGİN, İlhan, **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1996

AYDIN, Mustafa, **Eğitim Yönetimi**, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 1998

BAŞARAN, İbrahim Ethem, **Türkiye Eğitim Sistemi**, Gül Yayınevi, Ankara, 1994

BAŞARAN, İbrahim Ethem, **Eğitim Psikolojisi**, Gül Yayınevi, Ankara, 1998

ÇÖMLEKÇİ, Necla, **Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatiksel**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 2001

ERDOĞAN, İrfan, **Çağdaş Eğitim Sistemleri**, Sistem Yayınevi, İstanbul, 1995

ERTÜRK, Selahattin, **Eğitimde Program Geliştirme**, 3.Baskı, Yelkentepe Yayınları:4, Ankara, 1979

GÜRÜZ, Kemal, **Türk Yükseköğretim Sistemi**, Ankara, 1999

İMER, Gülriz, **Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yöntemleri**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1999

KOÇEL, Tamer, **İşletme Yöneticiliği**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001

MEB, **2002 Yılı Başında Milli Eğitim**, Ankara, 2001

MEB, **Atölye ve Laboratuvar Organizasyonu ve Yönetimi**, Ankara, 1999

- MEB, **Endüstriyel Teknik Öğretim Okullarının Haftalık Ders Çizelgeleri**, Ankara, 1996
- MEB, **Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004**, Ankara, 2003
- MEB, **Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Kız Teknik Öğretim Kurumlarına Ait Haftalık Ders Çizelgeleri**, Ankara, 1996
- MEB, **Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelişmeler**, MEB Yayınları, İstanbul, 1991
- MEB, **Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü Sınıf Geçme Uygulaması Haftalık Ders Çizelgeleri**, Ankara, 1996
- MEB-YÖK, **Bilgi Kılavuzu**, Ankara, 2002
- MEB-YÖK, **Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi Programı**, Ankara, 2002
- MEB-YÖK, **Sınavsız Geçiş Uygulama Esasları**, Ankara, 2002
- M.E.B. – Y.Ö.K., **Sınavsız Geçiş Bilgi Kılavuzu**, Ankara, 2002
- MESS, **Milenyum Eşiğinde Mesleki Eğitim ve Öğretim**, İstanbul, 1999
- METARGEM, **Atelye Laboratuvar ve Meslek Dersi Öğretmenleri İçin Rehber Kitabı**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1997
- ÖZDEMİR, Servet, **Eğitimde Örgütsel Yenileşme**, Pegem Yayınları, Ankara, 1997
- POYRAZ, Kemal, **Temel İstatistik**, Dumlupınar Üniversitesi Yayın No: 14, Kütahya, 2004
- ROSOKY, Hery, **Üniversite-Bir Dekan Anlatıyor**, TÜBİTAK Yayınları, Ankara, 1994
- REBOUL, Oliwer, **Eğitim Felsefesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991

SÖZER, Ersan, **Üç Avrupa Ülkesinde Eğitim**, Anadolu Üniv. Yay. No:1004, Eskişehir, 1997

TİSK, **Türkiye’de ve Dünya’da Mesleki Eğitim**, Ankara,1997, Yayın No: 20

TUSİAD, **Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması**, İstanbul,1999

VARIŞ, Fatma, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Yayını, Ankara, 1978

YÖK, **2001-2002’den 2002-2003’e Sayısal Gelişmeler**, Ankara 2003

YÖK, **Meslek Yüksekokullarının Bugünkü Durumu ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okullarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2004

YARARLANILAN MAKALELER

ALKAN, Cevat, " Türk Milli Eğitiminde Kalite", **T.S.E. Standart Dergisi**, Sayı: 472, 2001

BİLA, Fikret, "Bu Avantaj Çok Tartışılır", **Milliyet Gazetesi**,12.06.2003

ÇELİK, Vehbi, "Örgütsel Değişme ve Geleceğin Okulu", **Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı-7**, 1996

GANI, Veysel, "Öğreten Okuldan Öğrenen Okula", **Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı-7**, 1996

ŞİMŞEK. Ali, "MTE’de Yeniden Yapılanma", **TÜSİAD Görüş Dergisi**, Ağustos, 1998

ŞİMŞEK. Ali, "Türk Okul Sisteminde Uygulanan Programların Demokratik Eğitim Açısından Değerlendirilmesi", **Demokratik Eğitim Kurultayı**, Eğitim-Sen, Ankara,

TESK, "Esnaf Çağımızdan Neler Bekliyor?". **Vitrin Dergisi**, Sayı-140

YARARLANILAN DİĞER BELGELER

1739 Sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu

24458 Sayılı Resmi Gazete, 10.Temmuz.2001

2539 Sayılı Tebliğler Dergisi, Ankara, Ağustos-2002

CEYLAN,Ş., YOLDAŞ, F., ALAN, Ö., GÜNEN, Y., AKDEMİR, H., “2003’e Girerken Meslek Yüksekokullarının Dünü ve Bugünü”, **II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, İzmir, 2003

GÜNAL, Seniha, KOÇAK, Nilüfer, “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Sınavsız Geçiş Sonrası Ortaya Çıkan Yapısal Değişimin İlk Değerlendirilmesi”, **II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, İzmir, 2003

HENDEN, Rıfki, “Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, İzmir, 2003

KEMAHLIOĞLU, Kemal, ÖZ, Erdal, “Sınavsız Geçişin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkileri”, **II.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, İzmir, 2003

MEB, VII. Meslek Eğitimi Merkez Şurası, **II No’lu Yeniden Yapılanma Komisyonu Raporu**, Ankara, 1998

MEB, **Eğitimde Yeniden Yapılanma Raporu**, Ankara, 1998

MEB, **Mesleki ve Teknik Eğitim Raporu**, Ankara, 1994

MEB, **Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Raporu**, Ankara. 1998

SAĞLAM, Hacı, KUŞ, Recai, “Mesleki Teknik Eğitimin Yapılandırılma İhtiyacı”, **IVETA CONFERENCE**, Ankara, 2003

ÜNAL, Semra, ” Meslek Yüksekokulu Mezunlarının İstihdamı”, **21.Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılandırılması Sempozyumu**, Ankara, 1996

YÖK. Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu Raporu, Ankara, 2003

YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI

<http://aliagacpl.sitemynet.com/amac.htm>, 13.03.2003

<http://tesk.org.tr/tr/yayin/76/yanit5.html>, 25.03.2003

<http://yogm.meb.gov.tr/Yuksekogretim.htm>, 29.04.2003

<http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/66.htm#6b4>, 22.01.2004

<http://www.itu.edu.tr/1-2-14tr.htm>, 05.05.2003

<http://www.isov.org.tr/html/meslek.html>, 11.03.2003

<http://www.tusiad.org/turkish/rapor/mesleki/mesleki03-42.pdf>, 10.01.2004

<http://www.tusiad.org/turkish/rapor/mesleki/mesleki03-3.pdf>, 10.01.2004

http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/giris_sinavi/2.htm, 05.09.2003

DİZİN

A

ABD’de Mesleki Eğitim, 10,14,15
 Almanya’da Mesleki Eğitim, 10,51,61
 Avrupa’da Mesleki Eğitim, 10,64

B

Bilgi Toplumu, 23,50
 Beceri Eğitimi, 45

Ç

Çırak, 9,20,47,48
 Çıraklık Eğitimi, 9,12,20,43,47,49,50

D

Değerlendirme, 6,7
 Değişim, 4,23,53,57,58,59

E

Endüstri Meslek Lisesi, 28,30,67
 Endüstriyel, 32,33,84,111
 Erkek Teknik Öğretim, 27,28,29,30,31,
 34,35
 Endüstri Meslek Lisesi, 30,31,32,33

F

Fransa’da Mesleki Eğitim, 12,13

H

Halk Eğitimi, 43,44,45,46
 Hizmetiçi Eğitim, 7

İ

İletişim, 4,23,37,39,57,58,60
 İşbölümü, 25

J

Japonya’da Mesleki Eğitim, 10,16,17

K

Kültür, 16,17,19,22,31,36,41,58
 Küreselleşme, 2,26
 Kız Meslek Lisesi, 28,35,67,68

L

Lisans, 50,51,54,65,67
 Lonca, 18

M

Mesleki Eğitim, 3,5,8,10,11,12,13,14,
 15,17,19,20,21,27,40,42,43,44,46
 47,48,50,54,60,61,64
 Mesleki Eğitim Merkezi, 44,47,49
 Meslek Liseleri, 15,30,31,32,35,36,40,
 65,68,73,78, 79,80,109,110,111,112
 Meslek Standartları, 25,60,63
 Mesleki Teknik Ortaöğretim, 27,80
 Meslek Yüksekokulu, 8,9,51,52,66,79,
 81,83,107,112
 Milli Eğitim Bakanlığı, 3,20,26,64,69
 Modüler Eğitim, 60
 Modüler Öğretim, 61,62

O

Okul, 7,8,12,16,19,20,22

Operatör, 46

Ortaöğretim, 7,8,9,14,15,22,25,27,29,
30,34,37,38,40,41,52,60,61,64,65,
66,67,68,69, 71,73,77,80,89,90,98,
107,108,110, 111

Otomasyon, 4,5,64

ÖÖğrenci, 6,8,9,10,17,18,29,30,31,34,35,
37,38,39,40,41,43,48,52,65,78,79,
83,87,Öğretim, 6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,20,
22,25, 26,27,30,32,33,34,36,37,39,
40,42, 50,51,54,64,66,70,71,107

Öğrenme, 6,7,24,25,42,62

Önlisans, 27,50,51,52,53,61,65,66,
67,70,71, 72

Örgün Eğitim, 17,26,42,43,45,46,48

PProgram, 13,22,25,27,32,37,41,42,52,
53,59,60,64,66,72

Proje, 47,73,109

S

Sorunlar, 4,79

Sürekli Eğitim, 13,42

Sınavsız Geçiş Projesi, 9,63,65,83,87,
107,108,110,111**T**

Teknik Eğitim, 2,3,5,8,9,10,12

Teknik Lise, 3,15,28,29,31,32,33,34,
38,63,64,67,68

Teknoloji Eğitimi, 61

Teşkilat, 18

Ticaret Odaları, 12

U

Ulusal, 9,11,13,17,23,50,61,62,63

Usta Öğretici, 47

Uygulama, 3,5,23,43,44,62,65,104,
105,110**Y**Yaygın Mesleki Eğitim, 21,42,43,44,
45,46

Yetişkinler Eğitimi, 15

Yönelim, 7

Yönetim, 4,5,11,15,19,22,34

Yöntem, 6

Yükseköğretim, 7,9,10,12,15, 50,52,
60,63,64,65,66,70,79,98

Yükseköğretim Kurumu, 9,98

Z

Zorunlu Eğitim, 61